

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE ZARAGOZA

SIGNATURA : I- 88

*Publicius, Jacobus. Artis oratoriae epitome. Ars epistolaris.
Ars memoriae. Venetiis. 31 enero 1485.*

Encuadernado con:

-Verinus, Michael. Disticha moralia. Burgis. 7 agosto 1497.

-Sedulio, Celio. Carmen Paschale. Vallisoleti. C. 1497.

26-5 N 170

3-3

170	I	52
88		

Contenta hoc libro

Iacobi Publicij Florentini
Oratoria Artis Epitoma

2

Ael. Auz. Nectis. enis Vetre
dium Philosophorum. Libri

3

Michaelis Verini Disthiconum
liber. An. 1497

4

Carmina Sedulij Poete
Christiani. sive Paschae
Sedulij, primum editum
a Didaco Muro, Archi-
diacono Hispal. Ecclesie

no. 789

942
IACOBI PVBLICIVS
FLORENTINIS.

ORATORIAE ARTIS EPITOMA: VEL QVAE BRE-
VIBVS AD CONSVMATVM SPECTANT ORATO-
REM: EX ANTIQVORHETORVM GYMNASIO: DI-
CENDI SCRIBENDIQVE BREVES RATIONES: NEC
NON ET APTVS OPTIMO CVIQVE VIRO TITV-
LVS: IN SVPER, ET PERQVAM FACILIS MEMO-
RIAЕ ARTIS MODVS IACOBI PVBLICII FLORENTI-
NI LVCVBRATIONE IN LUCEM EDITVS: FOELI-
CI NVMINE INCHOAT.

Oratorię institutiones: ex ueterū instituto: p Jacobū Publiciū:
ad Cyrillū cesarē faustissimū delectę. Prohemiu.

Ad Cyrillū in
Cesarem.

I quis: id operis diligens examina-
tor inspiciat: hoc mente secū facile
cogitabit: q̄ (ut Marci tulli Cicero-
nis oratorum principe uerbis oma-
tissimis uti uideamur) nō parū in se
habet fructus: copia dicendi & co-
moditas orationis: Si recta intelli-
gentia ac determinata animi mode-
ratione gubernet. Quas ob res illa-
que ceteri inanis arrogantię causa si-
bi assumpserē reliquimus. Nam illi
ne parū multa scisse uiderent: ea conquesierūt: que nihil attine-
bant: ut ars difficilior cognitu putaret. Nos uero ea que ad ra-
tionē dicēdi pertinere uidebant sumpsimus. Nō enī spe questus
aut gloria moti: ad scribendū uenimus. Sed ut industria nostra
studiosorū uoluntatib⁹ morē geramus. Nūc ne nimīū longa sū-
matur oratio: de re dicere incipiem⁹: Si id unū & te Cyrillū: &
studiosos ceteros monuerim⁹: artē sine assiduitate dicendi: nō
multū iuuare: ut intelligat hanc rationē p̄ceptionis ad exer-
citationē comodari oportere. Itaq; breui hac oratiōe multa uel

A

Scripta ex
...
...

necessaria? que a Marco Cicerone? que p̄cipue i hoc ope imita/
mur: necnō a Fabio maxio Quintiliano exersim? : cōplexi su
mus. Que si tu cyrille & qlibet ill' erudit' exercitatiōi accomo/
dauerit: plurimū i arte dicēdi se p̄fecisse intelliget. Pr̄terea ne
rhetorices dignitatē & excellentiā silētiō p̄teream? Marci ci/
ceronis testimoniū afferam? : in p̄mo de oratore ita inquentis
Quid ē enī tam admirabile q̄ ex ifinita multitudie hoīū unū
existere: q̄ id qd oib' natura datū sit uel sol' uel cū ppaucis face/
re possit: Aut tā iocundū cognitu atq; auditu q̄ ex sapiētibus
sentētis: grauib' q; uerbis: exornata oō atq; polita. Aut qd eē
pōt i ocio iocūdi? : q; p̄mo facer' & nulla i re rudis. hoc enī pr̄/
stam' uel maxie feris q; colloqmur iter nos: & q; exp̄mere inter
nos sensata possum'. Ob quā rem q; hoc iure miref' sūmeq; i eo
laborandū eē arbitrei: ut quo uno hoies maxie bestiis p̄stet: i
hoc hoib' ipsi antecellat: arte & usu q; oīū magistrōz p̄cepta
supat. ac ne plura q; pene sūt innumerabilia cōsectemur breui cō/
p̄hendam'. Sic enī statuim' p̄fecti oratoris moderatiōe & sa/
piētia nō solū ipsi dignitatē sed & priuatoz & plurimoz & uni
uersē reipub. salutē maxie cōtineri. Sed nūc instituti nostri su/
mam' initiū. ¶ De diuersitate nois artis dicēdi a diuersis aliter
& aliter imposta: de suaq; descriptione

Oraticū Eucratē bene appositēq;
dicere Rhetoricā : pontificiū uero
ciuilisq; iuris interpretēs Oratricē
dyalecticam dixisse: locuples: papi
rius auctor est. Est enī ciuilis scien/
tiē pars qua cum assensione audito
rū p̄m mores & instituta patrię be/
ne pro uirib' dicem'. Iniciali nāq;
cōcionalis: sanctionaliq; statu foren
ses: publicq; causē bene in ciuilib'
questionibus dicendo cōprobant.

Ciuis uero questio dicitur: cum fm mores & instituta patrię
dicere poterimus.

¶ De ciuiliū questionū generibus.

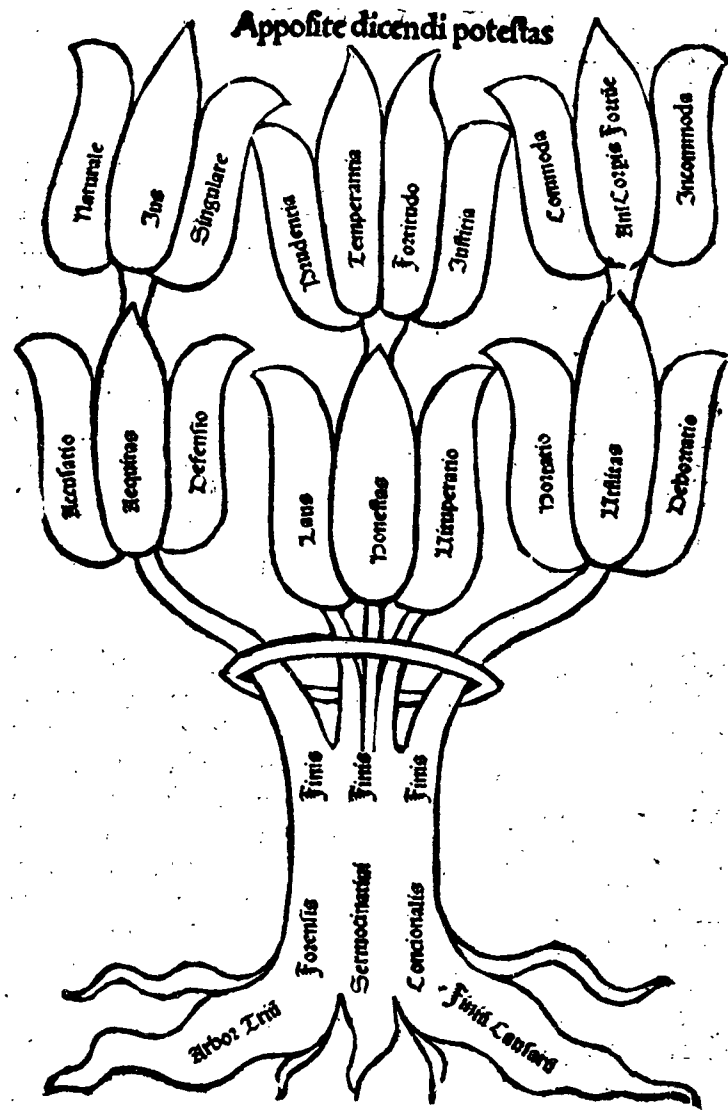

Ciuiliū questionum genera tria sunt. Concionale :
Sermocinatiū: & forese. Forese ē genus quod
in iudicio accusatoris defensorisue partem sequit'
Sermocinatiū est quod in laudem uel ignomi
niam uersat. Concionale est qd in deliberando
quid sequi oportet suadet. Horum species sex sunt. hortatio &
dehortatio: laus & uituperatio: accusatio & defensio. Defensio
est qua delictum uel debitum a nobis remouemus. Actusatio
est qua crimen uel alienum es i aduersariū impingimus. De/
hortatio est non agendē rei dissuasio. Hortatio est agendē rei
suasio. Vituperatio est rerum malarū expositio. Laus est rerum
bonarum amplificatio.

¶ De earundem ciuiliū questionū finibus.

Orum finēs tres sunt. Concionalis. pro auditorū
qualitate: Vtilitas uel honestas: honoris dignitas
Sermocinatiui honoris dignitas seu honestas. Fo
rensis equitas. Aequitas naturali & singulari iure
confluere credit'. Cuius nō modo homines. uerū
etiam cetera animalia perita censent. Honoris dignitas uel ho
nestas perpetuus est honor ad aliquem fauore populi delatus.
Ea habet prudentiā: iusticiam: fortitudinem & temperantiam.
Vtilitas animi corporis & fortunę comoda aduocat. & icomo/
da propulsat. Hos fines in dicendo semp mentetenus habere
debemus: ne erratici ueluti & uagi p̄ter causē nostrē dignita/
tem contraria sectemur. Cōmunis omniū generum finis est ap/
posite dicendi potestas: ut in sequenti figura facile cernere est.

De ciuiliū questionū elementis & partibus.

Ciuiliū questionū elementa & partes sine quibus orator nullus merito dici debet: tres sunt. Inuentio scilicet Dispositio & Elocutio. Duę reliquarū facultatū cōmunes & a natura partim contributę. Memoria uidelicet & Pronūciatio. Inuentio autē dispositio & elocutio sola arte percipiunt. Inuentio est uerborum & rerum apta negociis excogitatio. Dispositio est horum condecens collocatio. Elocutio eorūde est uenusta exornatio.

Quibus rebus partes nanciscunt.

Nec Natura: Pręceptis: imitatiōe & exercitatiōe facile cōsequemur. Natura est ingenita uis: & una cū aia cuiq; donata dispositio. Pręceptio est recta agendi ratio. Imitatio est emulatio quędam ad bene appositeq; dicendum. Exercitatio est iugis dicendi consuetudo.

Inuentio in suas partes diuisio ciuiliū questionū parte prima.

Inuentio: in quattuor potissimas Oratiōis partes resoluitur: i Exordiū. Narratiōe. Confirmatiōe & Conclufiōe. Partitio enī: quę ppe narratiōe per expositiōe uel enumeratiōe ponit: & confutatio cōfirmationis mēbra sūt: Sine his enī confirmationē nullam uim habere certū est. Exordiū est quo auditoris animus priusq; rem nouerit ad causā preparat. Narratio ē idonea rerū expositio. Confirmatio est distincta locorum comprobatio. Conclusio est principalū locorū complexio.

De ciuiliū questionū qualitibus.

Ciuiliū questionū qualitas quadripartita ē. Anceps enī: admirabilis: honesta: humilisq; esse pōt. Anceps (in quo principiū a beniuolentia ducimus) e turpi honestoq; cōmixtum est: ut fortiter facienti

uxorē uicini tradere. Admirabile: insinuatione gaudēs: est qđ sine infamia defendi nequit: ut Sextū aduersum lucretiā defendi. Honestum (satis per se apud bonos uiros ualens) dicitur: cū laude res agitur. Humile (attentum auditorem requirens) est cum perparui res agitur. Ceterum: quū in concione nōnunq; & omnigenū hominū corona dicendum est: Si quando exordiū uolumus: honestatem rei uel breuibus quid dicturi sumus exponemus: Sin apud bonos uiros dicemus: ualida locorum comprobatione: testium: scripturę & legis assertionē utemur.

¶ De exordio inuentionis parte prima.

Exordium: in principiū: & i insinuationē diuiditur. In principio clara beniuolentię captatio. In insinuatione surrepens: & occulta indaganda est. Cum causę turpitudine inest: aut cū auditor est infestus: psuasus uel defessus: rem pro re: & hominē qui diligit: pro eo qui ledit ponemus. Cum enim inuidiose: res causę & personę erunt: ad alias confugere oratorium est.

¶ De beniuolentię captatione.

Cum sola beniuolentię captatione: principiū: & insinuatō discrepent: qua ratione eam elicere possimus docendum est. Quinq; autem e locis deducitur a persona scilicet litigatoris: actoris: iudicis: aduersarij & ab ipsa re. A qua beniuolentiā trahemus. Si partibus iuris: rem nostram equā: aduersariorū iniquā ostendemus. Ab aduersariorū persona beniuolū efficiemus auditorem: Si eos in odium: in inuidiā: in contemptiōē adducemus. In odium rapiemus. Si turpes. ac nocentes exponem. In inuidiā trahemus: Si potentes factiosos: nobilesq; dicemus: & his rebus magis q; ueritate eos confisos aperiemus: In contemptiōē si humiles: abiectos: desides: ignauos: inertes: secor defsq; demonstrabimus. Auditorē conciliabimus nobis. Si lau

dem eius ad utilitatem causę nostrę s̄m mores ipsius: uel lenis: asper: iocundus: tristisue sit conuertemus. Ab actoris persona Si pauca pro meritis de seipso dicet: Nec aduocati officiū: sed testis studiū & reipublicę causam se agere significabit. A persona litigatoris beniuolentiā trahemus: Si qualis i alios fuerit demonstrabimus: incomoda proferemus. Sexū: etatem: conditionemq; aperiemus.

¶ De docilitate & attentatione captanda.

Res magnę: admirabiles: inaudite: nouę: de quibus nos uerba facturos dicemus: uel ad religionē: rem publicam priuatamq; spectantes: docilem: attentumq; auditorem. Si etiam: ut animaduerterat: orabimus: rem breui complectentes: facient.

¶ De exordii uitij: & quando exordio superfedendū sit.

Exordium: quo pluribus i causis nulla uel leui cōmutatione uti possumus: uel quod nimium longum separatum: ac nimium ornatū: uitiosum est. Eo superfedendū ducimus: cum causa turpis: auditor sualus uel defessus erit. Insinuatione tamen uti poterimus: aliter atq; parati cū fuerimus firmissimus aduersariorū argumentis primum nos responsuros: dicemus ac irrisione fessum auditorem recreabimus. Natura uero: occasio: locus: tempusq; sententia: persona: continentia cabbini: ridiculum ridiculo: ac mendaciū mendacio notare: risum liberalem excitat.

¶ De clementis & legibus exordij.

Exordium nō e psonis & causis: sed earū adiunctis in expositionem: rationē: comprobationē: ac illationē deduci solet. Personis uero adiuncta dicuntur affinitates: amicitie: regiones: ciuitates: pcepto res: disciplinę & artes. Adiecta causę dicuntur: tem

pus: habitus: opinio: fama: rerum: expectatio: uulgi. Ad potentes uero questiones auditorem in exordiis causę preparabimus.

N

De Narratione inuentionis pte secunda. Narrationū genera tria sunt. Vnum quod in iudicio. Secundū re gesta. Tertiū exercitio cōpr obaf.

¶ Narratio exercitativa.

E

Exercitativa negotiorū: & personarū est. Negotia uero argumenta: historie uel fabule dicuntur. Fabula nil ueritati cōsonū habet. Argumentū ueritati cōsonū esse debet. Historia rerū uerarū ē. Narratio psonis attributa. Diuersos: etatū: cōditionū: sexuūq; affectus: referre debet.

B

Reuis erit narratio: nō que min⁹: s; que nō plus q; ad suadendum expediat dicit. Que factum esse nō quemadmodum factum sit generaliter exponens quod etiā nō dictum est per ea que exposita sunt intelligi possit. Apertam uero rerū gestarū: ordo & expositio reddat.

¶ Narratio iudicialis.

N

Narratio que ad ueritatem pertinet: quid quoq; loco profit ostendere debet. Maxime probabilis eē poterit: Si que ueritati inesse: & fidē facere solent complectet. Si psonarū dignitates: & causę factorū extabunt: Si ad eorū qui egerint naturam: ad uulgi & eorum qui audient opinionē referent: Si occasione: ordine & probationū feminibus corroborant.

¶ De elementis narrationis.

N

Narratio a persona: causa: loco & tempore initium ducet. Ea uel tota pro nobis: aut cōtra nos: aut ex his composita erit. Pro nobis cum ratione. contra nos sine ratione exponet: q; ante rem uel post re: uel a re ipsa pro nostrę causę comodo incipere po-

terimus. finem forensi eius initium questionis ostendet.

¶ De confirmatione generis primi ciuiliū questionū quoad tertiam partem Inuentionis scilicet forensi.

A

Abunde satis hacten⁹ dixisse uideor: q; ratio enarrandi: & exordiendi in causis ciuilib⁹ sectanda sit. Nunc iam ad confirmationem forensium causarū omnis pceptio conuertatur. Narratione igit exposita que nobis cum aduersariis cōueniant: quid in cōtrouersia relinquatur: quibusq; locis qd intendimus probare uelimus: sic ostendemus. Rem ab iuito domino subtractā esse: conuenit cum aduersariis. Furtū ne: an peculatū cōmissum dicamus: id est in cōtrouersia. Peculatus aut crimine reum teneri: tribus rebus hac luce clarius ostendam. Ad eam autē rem comprobandā: cū nil eque ac status cognitio profit: de eo principio dicendum est.

¶ De statu siue constitutione.

E

St autē causę status: qui ex prima cōflictione nascitur: ut Legisti rem sacram: non legi. Vtraq; iam pars hic consistit ac stat: unde & status dictus est. Sunt autem status generales tres. Inficialis: cū statim quod obiicitur negat. Qualitatis cum factum constat: sed facti qualitas ignorat. Legalis cum e scripto cōtrouersia nascitur.

¶ De statu inficiali: siue coniecturali.

L

Inficialis status: Argumenta rerū & personarū sūt. Rerū comprobatio: Causę: Temporis: loci: Spacii Instrumenti: Occasionisq; dicitur: Personarū: Genuus: Natio: Patria: Sexus: Vita: etas: Nomē: Educatio: Habitus: Fortuna: Conditio: Natura: Virtus: Studium: Affectio: ac cōsiliū est.

De statu qualitatis.

Qualitatis status duobus modis comprobatur: quā partibus uel sine partibus iuris: factum asserimus. Iuris partes sunt duę: Naturę scilicet & consuetudinis. Naturę ius est quod natura omnia animalia docuit. Huius partes sunt obseruantia: uindicta: ueritas: religio & pietas. Pietas est per quam sanguine coniunctis: patrię & beniuolis: officium & diligens tribuitur cultus. Religio est quę superioris cuiusdam naturę (quam diuinā uocant) cerimoniam affert. Veritas est per quam immutata ea: quę sunt aut fuerunt aut futura sunt: dicuntur. Vindicta est qua omne quod obfuturū est defendendo propulsatur. Obseruantia est per quam homines aliqua dignitate antecedentes: cultu quodam & honore dignantur. Consuetudinis ius est quod in morē: usus uulgiq; uetustas approbatione produxit. Eius partes sunt par: factum: iudicatum & lex. Par est quod in omnes equale est. Pactum est quod inter aliquos conuenit. Iudicatum est de quo sententia lata est. Lege ius est quod i eo scripto: qđ populo expositum est ut obseruetur: continetur. Sine partibus iuris qualitas: per concessionem: translationem: comparationē remotionemq; criminis comprobatur. Concessio est qua per purgationem uel deprecationē nobis ignosci postulamus. Purgatio necessitate: fortuna uel imprudentia: baud consulto: factū eē arguit. Deprecatio licet consulto factum constat: pro pristinis tñ beneficiis: cōparatione: translatione: aut criminis remotionē ignosci postulat. Deprecatiōe utemur: cū & si cōsulito factū esse dicimus: tamen p pristinis beneficiis ignosci nobis postulam⁹. Ea officiorū ratione: & rebus iudicatis ignoscēdi causā querat: ut si plura aut maiora officia: qđ maleficia uidebunt constare. Si nobilitate: officio: uirtute se tuebit. Si ea uirtute: qđ i se utendū dicit: i alios usus fuerit. Si aliis quoq; sili in cā ignotū demonstrabimus. Si nulla ignominia iudex: si eum absoluerit: notabit: Si

nō nouum aut iniquum exemplum exteris aut posteris statuemus. Concessione reus se & deliquisse dicet: & se purgationis partibus leuare nitetur. Aliud enim imprudenter: aliud necessario: aliud forte factum esse demonstrare occupatus esse debet. Accusando: fortuna: necessitate: & imprudentia queratur: an culpa in eam uentū sit. Quomodo uis illa uitari & leniri potuerit: Coniecturis queremus: an quid contra facere potuerit expertus sit: nec fortuna aut necessario: sed consulto factū demonstrabimus. Quod si fortuna aut necessitate ad id uentū sit: an satis idoneam causę excusationem asserre uideatur inquiremus. Qui motu animi se fugisse rationē edicet: animi uitio nō imprudentia: necessitate: aut fortuna deliquisse dicet. Et ostendatur non satis presidii in fortunę: necessitatis: & imprudentię excusationem debere esse: Hęc probationū seminibus: loco ratione & tempore: i mediū adducto: dolo etiam gesta esse comprobabunt. Comparatione queretur: utrum satius fuerit agere id quod reus fecisse dicet: utrum uenustius: facilius: conducibilius: An sibi eius rei uindicadę potestas fuerit. Remotiōe queratur: is ne in quem causa confertur quantum ipse reus demonstrabit potuerit. Quoue modo honeste sine periculo resistere potuerit aperiemus: an quod alieno inductu fecerit concedendum uideatur. Deinde coniecturis proprio consilio factū esse ostendemus. Tū quę de fortuna & necessitate dicta sunt ad cōprobandū uel diluendum asserentur. Translatione queratur: iure ne crimen in eum transferatur: an eque magnū sit: atq; id qđ reus fecisse dicatur: utrum in ea re peccandū fuerit in qua alius ante peccarit. Oporteat ne de ea re iudicium fieri: quę in iudicium non uenerit. Accusator interrogabit quid futurum sit. si ceteris idem concedatur: & rem: locum: tempus: ad agendi minuendiue criminis causa adducemus.

De statu legali.

Egalis status ratio: in sex ptes distributa est. Scri-
ptum: & sententias: Obstantes leges: ambiguū:
translationē: ratiocinationem: & diffinitionem.

Scripti & uolūtatis controuersia est: cū scripto/
ris mens cum scripto ipso dissidet: ut lex ait. Libe-
ri parentes alant: aut uinciant: quū nō aluit infans: huiuscemo/
di causa orietur. Verum qui se scripto tutabitur: Comoditatem
breuitatemq; scripti cum laude enodabit: quāq; detestandum
& periculosum sit a scripto recedere. Exemplis: rationib; & au-
ctoritate euoluet. Qui uero scriptoris uoluntatem seruandam
dicet: aduersarii scriptum: cū partibus iuris quo pacto alienum
sit: improbabit. Iniquūq; esse dicet: scriptū & litteras sequi: scri-
ptoris autē mentem negligere. Obstantibus legibus lis ori-
tur: cū altera lex uetat: altera pmittit quippiā fieri: ut lex. Mu-
lierem accusare nō posse. & lex: Quē ultionem & mortem filii
psequitur cum se matrem probauerit ad accusationem admitti
certū est. Sed in his considerandū an altera melius: atq; equius
iubeat: uetet: permittatue quippiā fieri: Obstantē legem de/
inde enodamus: eamq; ad nostrē causę comodū: iuris partibus
trahemus. Ex ambiguīs oritur: cum in duas aut plures senten-
tias scriptū interpretari potest: ut Titius: heres meus: sempro-
nię uxori meę annulos decem quos elegerit dato: Qd in ambi-
guis: interpretabimur partib; iuris equū: aduersariorū iniquum
ostendemus. Ex translatione causa constat: cum aut qd imutan-
dum: quod indignum accusatorē: iudicem: actionem: aut tem-
pus asserimus: ut nō debes apud p̄torem: sed apud consulem
fidei cōmissum petere: maior enim p̄toria cognitione sūma ē

Ex ratiocinatione controuersia constat: cum propria lex nō
repperit: & simili utemur. Cum enī de ea re nihil scriptū est ra-
tione pronuncandū ducimus: Qua querit an quod in uno: in
pluribus. qd semel sēpius: quod ante postea: qd in parte ī toto
pnunciandū. Ex diffinitione causa constat: cū querit: quo no-

mine factum appelletur: ut si rem priuatā e loco sacro sublege/
rit. Diffinitioe querendū est: furtū ne an sacrilegū admissum
dicamus. Hęc omnia sepe decidunt: equis testibus: religioso iu-
reiurando: signis: tabulis: fama: ac questionibus.

De testimoniis.

Frequens & profus necessarius testiū usus: eonū
maxime attestacionib; comprobaf: quorū p̄cla-
rum genus: spectata auctoritas: egregia dignitas:
p̄clara fama: mores: p̄bitas: fides: conditio: for-
tuna: & grauitas: omnibus exemplo & ornamento
esse cōsueuit. Testes autem: aut uolūtarij: aut electici credunt.
Voluntarij: ut timidus: incōstans: cupidus: milleq; passionibus
& affectib; p̄pedit: resellet. Multa igit de antea actis: insecutis
loco: tpe & rei qualitate interrogabimns. Eosq; odio: gratia: pe-
cunia: precario illectas cōfirmabim;. Eius autē rei: numerus. &
testiū qualitas: argumēto esse poterit. Si enī iure ciuili compro-
batus numer; testiū deerit: paucitatē: nec ut spectatos testes ad-
mittemus: Sed ut inconstātes: & cupidos his argumētis resel-
lemus. Si enī testis suphabūdabit factionē & conspirationē di-
cem;. Si humiles producent & abiecti: aut gratia: aut metu. aut
pecunia corrupti dicent. Si potentes gratiā oportet incessere.
Stultū crebris interrogationibus: ut aduersus fidē suę attesta-
tionis uacillat: decipiem;. Iracundum ut cupide dicat: irrisione
byronia: uel cōuicio concitabim;. Ambitosū. maiorū p̄priisq;
meritis: honore & gloria: inflammabim;. Prudens rationibus
refutandus: uel aliquo urbano dicto refrigerandus est.

De iurisiurandi ueritate.

Reclare iurisiurandi religionē excogitarunt maio-
res nostri: Maius enī ad decidēdas lites remediū
habet & auctoritatē firmiorē: q; res iudicatę. Qd
uel litigantiū pactioe. uel iudicis auctoritate litē
exercētib; tradit. Id aut offerim;. reuicim;. exigim;.

recipimusq. Recepturū se dicere nulla aduersariorū interpella-
tione improbū & suspicione plenū est. Paratus enī de causa sua
pñciare irreligiose dicit: nisi uita: fama: & moribus se tueatur.
Qui reiiciet a multis cōtemni iurisiurandi religionē dicet. Cū
enī Epicurus negaret deū rerū humanarū curā habere. Nec ulla
harū passione affici. Qui desert modeste agit: cū causę suę aduer-
sariū iudicē facit. Cui desert si iurare nō uult: dicet iuide ab ad-
uersario queri: in qua causa uincere nō pōt: queri possit q a cau-
sa cadere refugit iurandū nūq; deserat.

¶ De tabulis.

Tabulas accusare & refellere ac scelus signatorū im-
probare consuetū est. Hic autē ignorantia allega-
bimus: si aliquē signatorem defuisse dicem⁹. Aut
prius testatorē aut testē defunctū ostendemus.

¶ De signis.

Signis quā pluribus rem infectā factāq; cōprobabi-
mus. His plus q; testib⁹ credendū dicem⁹. Testes
enī gratia: p̄cario: precio: metu. Simultate se penū
mero corruptas ostendem⁹. Signa eo pacto rem:
ut gesta est: exponere cōprobabim⁹. Aduersarius
e conuerso nihil esse exemplo ostēdet: q̄ malign⁹ interpres si-
gnis & cōiecturis deprauare nō possit. Si enim in loco admissi
criminis deprehensus erubuerit: expaluerit: titubauerit: incō-
stanter locut⁹ fuerit: cōciderit: aliqd pollicit⁹ fuerit: Conscia ma-
leficorū hoc factū asserat. Si nihil horū fecerit usq; adeo ad ma-
leficia p̄meditatū accessisse dicet: q̄ quotidiano usu & cogita-
tione confirmat⁹ qd posset sibi accidere: nulla lese consciētę si-
gna demonstrauerit: Quare sine testib⁹ indignū esse signa uim
aliquā p̄bationis habere.

¶ De rumore & fama.

Rumores primuli sermones i populo sine certo au-
ctore dispersi dicunt. Famā increbescentes. & iam
adauctos: ac pmulgatos rumores appellam⁹. Qui
rumorib⁹ & famę fidē adhibendā dicet: publicum

consensum ciuitatis: & cōmune omniū testimoniū esse eā affe-
rat: que nunq; ni subsit aliquid exoriri exemplis demonstabi-
tur. Qd si uirtute clarus reus iam habitus fuerit. accusator facta
non iniquā hominū existimationē spectandā asserat. Sermonē
enī sine auctore dispersum: eū dicet: cui malignitas inisiū: augu-
mentū crudelitas dederit: qd etiā innocentissimo cuiq; fraude
inimicorū accidere posse falsa uulgantiū exemplo demonstra-
bimus.

¶ De questionibus.

Tormentis nullā fidem adhibendā dicemus: q̄ re-
tentiores alii aliis sunt in dolore. Quare confide-
randū est: quō & quis tortus sit: an credibilia dixe-
rit: an constanter pseuerauerit. Accusator maiores
nostros tormētis: & cruciatu corporis dicet uoluisse
hoies cogi: ut q̄ infamię & mortis metu conticescerēt: dolore
fateri cogerent: uniusq; noxiū pena ceteris exemplū: & rationē
bene beateq; uiuēdi asserat. Haud ab re igit̄ sanctissimarū legū
interpretes questionī fidē nō semp nec tñ nunq; habendā sta-
tuere. Rem enī fragilē & piculolam: que sepe ueritatē fallat rati
qua ratione ordine: qualitatē: modū: tempus & p̄sonā confide-
randā esse censuere. Si enī uni⁹ criminis noxiū plurimi audiēdi
sunt a timidiore in dolore & etate recentiore incipiendum est
Nec in oī tñ causa nisi cum capitalia & atrociora maleficia: que
nō aliter nisi tormētis explorari possunt. Prius enī uerissimi-
bus argumentis: p̄bationūq; seminib⁹ fm p̄sonarū conditionē
ad questionē deueniendum putant. Primo qualis uox accusati
sermo: constātia: trepidatio & opinio: finē questionī: cognitio/
nis subtilitate asserre solet. Emeriti & ueterani milites eminen-
tissimorūq; uirorū filii & pronepotes questionī nō subiiciunt.
Qui etiā sine accusatorib⁹ in custodiā recepti sunt: questionib⁹
cogendi non censent. His igit̄ similibusq; locis forenses causas
cōprobare: & infirmare consuetū est. Sermocinatiū & concio-
nales plurimis uariisq; argumētationib⁹ spectandę uel refellēdę

sunt: de quibus hinc principio ducto plene pfecteq; dicere in-
cipiemus. ¶ De generib; reliquis ciuiliū quæstionū sc; De bonis uirtutibus
Concionalī & Sermocionatiuo.

Vouia bacten; de primo genere ciuiliū quæstionū
cōfirmatione: narratione & exordio dictū est. De
concionalī genere iā dicendū uidet. Cui tñ pluri-
ma cū sermocionatiuo coia sūt. De his una dicem;
Quib; utrū potius: aut quid potissimū querit. Pri-
mo enī an faciendū sit deliberare cōsuetum est. Qd si due res
una intercitant quid potius sectandū: & ex plurimis ī disquisi-
tione concionis incidentib;: qd potissimū fugiendū sequendū
ue sit hortari: debortariue: de honesti utilis & tuti ratioe con-
sueuim;. Tutū in uim & dolū diuidit: que p cōmoda & incō-
moda animi corpis & fortune cōprobant: Honesti sola animi
bonis id ē uirtute cōprobant. Virtus autē ē animi habit; natu-
re modo ratioi cōsentane;. Habit; uero absoluta & constans ē
animi pfectio que p frequētes & uolūtarias opationes fit. Hui;
ptes quattuor sūt. Prudētia: Iusticia: Fortitudo: Temperantia.
¶ Est autē Prudētia bonarū & malarū rerū: aut utrarūq; sciētia.
Partes eius memoria qua que fuerūt anim; repetit. Intelligētia
que sūt pcipit. Prouidētia que anteq; sit qd futurū est prouidit.
¶ Iusticia est animi habit; p dignitate cuiq; suū tribuens. Eius
inītiū a natura pfectum: legum metu: religione & consuetudi-
ne adauctū est. Nature lex ē qd quedā innata uis inseruit ut re-
ligionē: pietatem: gratiā: uindicationē: obseruantiam & uerita-
tem. Religio est que superioris cuiusdā nature: quā diuinā uocat:
cerimoniā affert. Pietas est p quā sanguine cōiūctis patrie & be-
niuolis: officiū & diligens tribuit cultus. Gratia in qua amici-
tariū & officiorū alteri; memoria & alteri; remunerādi uolūtas
continet. Vindictio est per quā uis aut iūria: & omne qd ob-
futurū ē defendēdo ppulsa. Obseruātia est p quā hoies aliqua
dignitate antecedentes cultu quodam & honore dignant. Ve

ritas est p quam imutata ea que sunt: aut fuerunt: aut futura sūt
dicunt; Consuetudine ius est quod aut leuiter a natura tractū:
aluit & maius fecit usus: ut qd in morem uetustas uulgi produ-
xit: quod genus est: Pactū: par: iudicatū & lex. Pactū est qd in-
ter aliquos cōuenit. Par qd in omnes equale est. Iudicatum de
quo sententia lata est. Lege ius est qd in eo scripto qd populo
expositū est ut obseruet continet. ¶ Fortitudo est considerata
periculorū susceptio: & laborū perpeffio. Eius ptes: Magnificē-
tia: fidentia: patientia & perseuerantia. Magnificētia est rerū
magnarū & excellarū ampla mentis administratio. Fidentia est
p quam magnis & honestis in rebus multū ipse animus se fidu-
cie certa cum spe collocauit. Patientia est honestatis aut utilita-
tis causa: rerū arduarū & difficiliū uoluntaria: & diuturna pos-
sessio. Perseuerantia est in ratione bene considerata stabilis &
ppetua pmanfio. ¶ Temperantia est rationis in libidinem atq;
alios nō rectos impetus animi firma & moderata dominatio.
Eius partes Continentia: clementia & modestia dicunt;. Conti-
nentia est p quā cupiditas: consilii gubernatione regit. Clemen-
tia est p quam animus temere in odiū alicui; concitatus: comi-
tate tenet. Modestia est p quā pudor honestus: charam & stabi-
lem cōparat auctoritatē. ¶ Nūc unde digressi sumus ad utilita-
tem reuertamur. Utilitas ī ciuili deliberatione biptita est. Sed
multo maxima pars ad comodū corporis reuertit. Quare utili-
tatis due partes uident; scilicet Incolumitas & Potentia. Inco-
lunitas est salutis tuta atq; integra conseruatio. Potētia ad sua
conseruanda & alterius obtinenda rerum facultas. His igitur
partibus ad diluendum uel comprobandum locos sumendos
arbitramur. ¶ Laudes uero & uituperatiōes: ex his locis quos
personis attributos: id est animi corporis & fortune diximus.
Ceterū animi bona iam expositam rem confirmare & consuta-
re poterint. Fortune quoq; comoda p effectu mentis in laudē
uel ignominia trahet. Corporis autem comoda nō natura: sed

diligentia nostra parata: uelocitate: uiribus: forma: dignitate: mē/
brorūq; proceritate & dispositione: nobis auxilio erūt. Cōpara
tione. item prestantiū uirorū laus preclara efficiet. Sumē quoq;
res: aut magnitudine prestantes: aut nouitate prime: aut genere
ipso singulares: sumam nobis laudē uendicabūt. ¶ In concio
nali demonstratiuoq; genere exordiēdi & enarrādi ratio.

IN his autem duobus generibus ciuiliū questionū
Principium a natura rei: auditorisq; persona aut a
re ipsa trahemus. Narrationē uero a rebus exter/
nis: & animi tandem bonis exquirem. Quę locis
superioribus caute confirmari uel dilui poteriat.

¶ De argumentatione.

Ocos ex arte cōparatos argumento corroborabi/
mus. Est autē argumentū inuentū aliqd ex genere
rem pbabiliter aut necessario demonstrans. Ois
autē argumentatio: aut p appodosis: aut per indu
ctionē: aut p ratiocinationē tractanda est. Hoc est
p plenā argumentationē p imperfectam ratiocinationē: p imperfe/
ctam inductionē. Est autē inductio oratio quę de rebus dubiis
captat assensionē. Dicit autē (ut socraticis placet) imperfectū epi/
cerrema sine medio orationē claudēs: ut Socrates apud xeno/
fontē & aspasiā usus est. Appodosis euidēs pbatio dicit: ut fur/
tum factū ab eo qui in domo fuit. Ratiocinatio ē oratio ex ipsa
re aliqd pbabile eliciens. Ea quincupartita est. sc; expositione:
expositionis cōprobatione: ratiōe cōprobatiōis. Exornatione
& illatiōe uel cōplexione. Expositio ē qua sumatim ostēdimus
qd sumatim pbare uolum. Cōprobatio est cā quę oñdit uerum
esse qd intendim. Ratiō cōprobatiōis est oratio ratiōē expo
sitionis corroborās. Exornatio est qua utimur rei honestandę
uel collocupletandę causa. Hęc: Exemplo: simili: Rebus iudica
tis: Amplificationib; & exornationib; constat. Cōplexio est
quę breuiter cōcludēs expedite ptes argumentatiōis cōplectit

Verū si expositio pspicua est cōprobatiōe & ratiōe supsedem.
¶ Ut si sumope sapiētia petēda ē: stulticia uitāda ē: uehemēter aut
sapiētia petēda: maximo igit ope stulticia uitāda est. Qd si cau/
sa parū locuples crit exornationē relinquem. Vitia aut hęc
in expositiōe uitāda sūt: ne qd ab aliquo fit: ab oibus fieri dica
mus. Neu qd raro fit nunq; fieri ostendamus: Neu aliqd rebus
omittat: neu addat. Ratiōes nō cōueniētes expositiōi uitiose
dicunt: quę nō necessarię pbabilesq; quę idē dicūt qd in expo/
sitiōe dictū est. uel alteri causę cōueniūt uitādę sunt. Ois autē
argumētatio uel necessaria uel pbabilis eē debet. Probabile id
est qd fere solet fieri: aut in opinione multorū positum est. Aut
qd habet in se similitudinē quandā ueri uel falsi: ut si mater est
diligit filiū. Similitudo contrariis & parib; maxime spectat. In
cōtrariis ut si his qui prudēter lēserūt nō ignosci cōuenit: his q
necessario preuerūt habere gratiā nō oportet. Ex parib; Talis
est homo indoct; ut equus indomitus. Nā ille nō habenis: nec
hic rationi obtemperare uult. Omne pbabile aut signū est aut
credibile. Signū dicim; cū sub aliquo sensu cadere pōt. Credibi
le qd sola opinione auditoris cōprobat ut nemo ē qui nō libe/
ros suos incolumes cupiat. Vel iudicato asserit id est re aucto/
ritate: aut iudicio cōprobata. Id trib; in generib; spectat religio
so sc; cōmuni & approbato. Religiosū est qd iurati legib; iudica
rūt. Cōmune ē qd oēs sequūt & pbent: ut maiorib; natu assurga
mus. Approbatū est qd cū dubiū esset & quale haberi oportet:
sua hoies constituerūt auctoritate. Cōparabile est qd in rebus
diuersis simile aliquā ratiōē: imagine: collatiōe uel exemplo:
continet. Imago est oīno demonstrans corporū aut naturarū si/
militudinē. Collatio est oratio rem cū re similitudine conferēs
Exemplū rem auctoritate: aut casu alicuius hois uel negocii fir
mat aut infirmat. Necessaria argumētatio p cōplexionē: enu
merationē aut simplicē conclusionē tractat. Cōplexio est i qua
utrū cōcesseris reprehendit: ut si improb; est cur uteris: Si pbus

cur accusas. Enumeratio est in qua plurib⁹ expositis. & ceteris infirmatis una relinquit: que necessario confirmat. Conclusio simplex ex necessaria consecutiōe conficit. ut uos me hoc fecisse dicitis ego tūc trans mare fui relinquit ergo ut nō mō nō fecerim: sed ne quidē facere potuerim. His igitur similibusq; locis oīs necessaria & pbabilis argumentatio elicienda est.

De amplificatione & prima sua parte Cohortatione.

Amplificatio in Cohortatione & cōquestione diuidit. Cohortatio est oratio auditoris animum ad indignationem concitans. Primus locus sumit ab auctoritate cum ostendit quantē curē ea res fuerit diis immortalib⁹: q locus sumit ex fortib⁹: oraculis: uaticiniis respōsis: ostētis: pdigiis: regib⁹: sapientissimis hoib⁹: fenatu: populo: legū scriptorib⁹. Secundus ad quos ptineat que ue bona attingat: cōmemorat. Tertius. quid si idē oibus concedat: multos eiusdē audacię futuros exēplo apiet. Quarto multos expectare qd statuat ut illius exemplo audaciores & ipone ad maleficia accedāt. Quinto ceteras res cōsilio etiā ubi acciderint corrigi posse: hoc nisi puideat ne accidat: frustra auxilia implorabim⁹. Sexto uolūtario facinori haud ueniā cōtribuendā: imprudentię nōnūq; cōcedi cōuenire. Septimo maleficiū: tetrū: nephariū: crudelē: tyrānicū: ui & manu gestū: ab equali: iure alienū ostendem⁹. Octauo ab imanisimīs barbaris & bestiis remotissimū: cū factū dicei i maiores natu: i hospites: i uicinos: i amicos: in eos qb⁹ cū uitā egeris: i mortuos: claros: nobiles: honore ufos: in eos q neq; alienū ledere: neq; se defendere potuerūt. Non cōpatione hoc atrocius demōstrat. Decimo que añ rem i re & post rem sūt colligim⁹. Vndecimo ostēdim⁹ ab eo factū a quo si alius fecisset. phibendū erat. Duodecimo indignemur q no bis primū acciderit neq; ante alicui cōtigerit. Tertiodecimo iniurię cōtumeliā iunctā demōstrabim⁹. Quartodecimo oram⁹ q audiūt: ut iurias nostras ad res suas referāt. Quintodecimo dicimus iimicis etiā & hostib⁹ nostris que nobis accederint indi/

gna uideri. De cōquestione amplificationis parte secūda.

Conquestio est oīo auditoris misericordiā captās. Prim⁹ loc⁹ est p que quib⁹ in bonis fuerint: & qb⁹ in malis sint ostendit. Secundo in tpa distribuit p que quib⁹ in malis fuerint: & futura sint cōsiderat. Tertio carptim unūq; deplorat incōmodū ut i morte filii: pueritię delectatio: indoles: amor: solatiū: educatio Quarto res turpes: hūiles & illiberales pferunt. Quinto preter spem i miseriis demōstrat esse. Sexto preter merita i luctu positiū aperiem⁹. Septio oram⁹ ut de his q chari sunt cū eos uiderint recordēt. Octauo modū quo crimē admissū ē declaram⁹. Nono qd oportuerit: nō eē factū: ut nō extremū spiritū ei⁹ accepi: nō sepulchrū cōdidi. Decimo ad mutas. & exptes animi res oīo referet. Vndecimo inopia: infirmitas: solitudo demonstrat. Duo decimo liberoꝝ aut parentū aut sepeliēdi corpis sui cōmēdatio sit. Tertiodecimo disūctio ei⁹ quo cū libētissime uixeris deplorat. Quartodecimo q ab his quib⁹ minime cōueniat male tractemur. Quintodecimo hūili & supplici orone oram⁹: ut nostri misereant. Sextodecimo nō nra sed reipu. & coꝝ q nobis chari sūt incōmoda deploram⁹. Decimoseptimo animū nostrū i alios misericordē: amplū: excellū & patiētē incōmodorū significam⁹.

De conclusione Inuentionis: parte quarta & ultima.

Conclusio idest exitus & detcrminatio totius orationis tripartita est. Nā cōstat enumeratiōe: indignatione & cōquestione. Enumeratio est p quam colligim⁹: & ordine cōmonem⁹ quibus de rebus uerba fecerim⁹. In qua a confirmatione sumemus initiū. Hę uarie citabunt ut artificii suspiciōe: tediū & faciētatem effugere: & memoriā reficere: quod artificiosius est. Et qd contra aduersariū dixeris: quidue contra afferat ostendem⁹: ut confirmationis & reprēhensiōis iteratiōe memoria reintegret. Enumerare autē poterim⁹ ex nostra psona. Tū uero psonam aut

rem aliquā inducere: ut quid quoquo loco dixeris admoneas. Tū etiā psonam aut rem aliquā inducere cui totā enumeratio / nē cōdones. Alias autē argumentatiōes sigillatī transire. Alias ad partitionis singula genera referre. Alias ab auditore quē de sideret querere. Alias hęc facere p compationē suarū & contra / riarū argumētationū. In enumeratiōe autē id eligat qd̄ erit gra / uissimū. In indignatione & cōquestiōe animū auditoris: mitē misericordēq; aut asperū & imitē ostendem⁹. quo facilius ad in dignationē: conquestiōē eorū aios exuscitare possumus.

De dispositiōe Inuentiōis partiū ciuiliūq; questiōnū pte secūda

Superest ut de secūda parte rhetoricę id ē de dispo sitione dicem⁹. Ea est quę certo in loco inuēta di / gerit. Dispositio quippe duplex ē. Altera nāq; ar / tis pcepta: Altera casū tps sequit. Ut si a narra / tione: aut ab aliqua firma argumentatione. Vel si fm̄ principiū a confirmatiōe incipiam⁹. Cui narrationē si ratio postulat subdamus. Si cā nostra magnā uidebit̄ habere difficul tatē: ut nemo equo aio principiū audire possit: a narratiōe inci / piem⁹: & ad principii sententiā: si comodū uidebit̄ mox reuer / temur. Si narratio parū pbabilis erit ab aliq; firma argumētatio ne exordiemur. In confirmatiōe & cōfutatiōe firmas argumen tatiōes. tū mediocres nuperrime firmissimas adducemus. Quę autē ab institutione artis proficiūt partiū oratiōis & argumen tationis ordinē seruabit. Partes item exordii: & singula quęq; mēbra hui⁹ artis ratione digeret.

De elocutione Inuen / tionis partiū ciuiliū questiōnū parte tertia & ultima.

Verū nūc iā ad ultimā hui⁹ artis partē. i. elocutionis pcepta hinc nos cōuertam⁹. Oratiōnū caracte res dicēdi: figurę ac formę tres sunt. Grauis. s. quę etiā materia: psonarū qualitate: graui & magna cō structione: numeris: modulis: amplificatiōib⁹ & exornationib⁹ cōstat. Mediocris quę hūiliora nō tñ infima i serit. Attenuata quę usq; ad purū & quottidianū descēdit ser

monē. Quib⁹ generib⁹ elocutionū materia: sententiis: psonis & numeris etiā uates libros suos distinxere. Ceterū p̄xima uitia uitanda sūt. Suffulta enī turgida & dissoluta: & fluitans exan / guis ac arida oratio detestanda crediū. Quę his reb⁹ fugere po / terimus quę grauitatē: fidem: splendorem orationi: Dignitate: compositione & elegantia accomodare solent:

De elegantia necessario obseruanda in elocutione.

Elegantia: quę facit ut unūq; pure & latine dici uideat̄. In latinitatē & explanatiōe distributa est. Latinitas sermonē platione & scriptura purū: cō / grua structura conseruat. Barbarismū enī & soleo / cismū uitare docet. Soleocism⁹ uerba consequenti uel superiori: aut utriq; nō accomodat. Barbarismus uerbū uitio / se effert. Explanatio usitatis uerbis: & p̄p̄iis apertā & dilucidā reddit orationē. Usitata dicūt: quę quottidiano sermōe: & tri / ta doctorū consuetudine noscunt. Propria dicunt: quę eius rei uerba sunt: aut esse possunt qua de loquimur.

De compositione decoris grē obseruāda in elocutiōe.

Compositio ē lepidi dictionū cōplexio quę hyatu & traicctiōe ueritatis oēs ptes elocutiōis eq̄liter distinctas & p̄politas facit. Quę quidē cōpositio: nisi diligēter sit ab oratore ob̄uata oīs pene splē / dor uerborūq; cōcinnitas tota intereat necesse ē. Quid enī sine cōpositiōe elegātia: aut uerborū sniarūq; ordina tiones ualeāt: nō satis intelligo. Sed qm̄ hęc cōpositionis ps in tris apud oratores repiat̄ diuisa partes: ordinē: iuncturā & nu / merū. In primis iuncturā: quia circa litteras consistit & syllabas duxi expediendam.

De iunctura.

In iunctura igit: quę apta quędā atq; cōcinna litte rarum syllabarūq; in contextu uerborū est collo / catio: ab omni offensione aurium procul remota: multa sunt uiria fugiēda: quę a Socrate & a Theo pompo. sumo studio sunt uitata: a Cicerone autem

& demosthene: non nisi cū nimis frequenter in orationē inci/
dunt. Sæpe etiā si modeste intercurrent: orationē nūc molliorē
nūc grauiorē efficiūt. Nā ut in saporib⁹ quēdā interdū suauiter
amara sunt: sic in oratiōe aliqua asperitatis intersonātia magis
grata est. Vnde si uel sententiarū necessitas exigeret aut pūctis
quibusdā cursus distingueret uocaliū nec spiritu uno nec eodē
pferret: modo id raro & modesto fieret: nō mō hoc nō repre/
bendendū esset: sed qñq; etiam laudandū. ¶ Primū igit̃ ex or/
dine preceptum est tale. Cauendū esse: ne creber uocaliū cōcur/
sus: qui hyantem inconsonā atq; insuauē exprimendi sonorita/
tem parcat: incidat in oratione: quod sit si p̃cedens in uocali
terminet dictio: & subsequens ab eadē aut alia incipiat uocali:
qđ maxime in A E & O uocalib⁹: quia maiorem habent sonū:
crit euitandū: ut amo amantē deum. Vestram laudo amicitiam
Egredere ex domo aliena. Egredere ex urbe elata. Vocales ue/
ro que magis exilem habent sonū: minorē faciūt hyatū. ut ho/
nora illustres uiros. Excolite uirtuosos hoīes. Nō tamē magis
inconcinne uocales sese recipiūt: q; si eadē cōcurrant ut Sol/
lic ita auioniam Mariā. Elige egregios bellatores. Conueni irri/
tantes ad discordiam ciues. Cornu unicū in castris extat. ¶ Se/
cundū est p̃ceptū: q̃ multarū similiter litterarū concursiōnem
effugere debemus: que quandam uel legendo uel pronuncian/
do difficultatē asferre uident̃. ut iacob bonus & iob beatus: dei
leges diligenter obseruarūt. Dauid diuinos dedit psalmos. Io/
seph fuit p̃paraonis interpres a fratribus facinorose uenditus.
Animaduertat Titus tyrannus que p̃petrauit: & p̃nitēbit tan/
dem tantē tyrānitatis. Semiuocaliū uero litterarū concursiōes
p̃ter. x. modicā uident̃ uel legendi uel pronuciādi difficul/
tatem asferre. ut Christum dominū nostrū maximū nos omnes
homines sūmopere debemus excolere. X uero quia duarū ī se
litterarum uim & sonum complectitur: difficilem ac hyantē in
concursiōe uident̃ asferre pronuciatiōē. ut chartagenensium

dux Xantippus trux: felix Xerxes: & uirtutis lux Xenophon
fuit. Sili ter. x. & s. ineptā pnunciatiōē reddunt. ut Deceptus
Xerxes gr̃ecię bellum intulit. Vnde nō solum ī uerbis diuisis,
sed etiā in compositis. x. & s. litterarū uitandus est concursus.
Quare si forte accadat. ut hęc p̃positio ex cū dictione ab s in/
cipiēte cōponat. s. littera de medio est abiiciēda: ut exurgo: ex/
ulto & similia. Nec solū in his duabus litteris magna est asperi/
tas: sed s etiam & c si crebre cuncurrant: iuncturā deformē cau/
sant. ut Nunc suauissime suadebat: nūc uero terribilis tutorib⁹
suis satis grauis erat. Omniū itaq; litterarū siue uocaliū siue con/
sonantiū nimie concursiōes uel assiduitates euitādę sunt: que
insuauē profecto sonoritatē reddere solent. ¶ Tertū p̃ceptū
Qđ syllabarū similiter earundē & cōsimiliū concursiōes & ni/
mie assiduitates sunt euitādę: qm̃ nō tam insuauē q; ineptā red/
dunt orationē. ut Cassius curās custodire cōmunē cōmoditatē
& ceteri etiā de re certa certantes Cęsarem cęperunt. Item meę
mētis mēorię modū ita iponā: ut meę meditatiōis me minime
p̃nitēat. Itē poetę potentiam ponētes in possibilibus & bone/
stis rebus laudant̃. Item ciuitas que a regib⁹ regitur: regio amo/
re foelix est. Similiter ne idē sit dictionū immediate se sequen/
tium exitus cauendū est. ut Illorum bellatorum ac imperatorū
fortuna laudat̃: quorum probitas ciuiū optimorū saluti intenta
est. Item Fortunatorū imperatorū optimorūq; rectorum uirtus
magis q; fortuna laudatur. Similiter ne sequens dictio ab eadē
incipiat syllaba in qua p̃cedens terminatur perspice. ut ille le/
git. Amor mortalis in te integer est. Quod quidem uitium nō
nulli Ciceroni obiecerūt: sed hoc uitium nō est attribuendū si
grauitatis causa fiat: nisi cum hoc dicēdi genere crebro utamur.
¶ Quartū p̃ceptum: q̃ etiam dictionū nimia conuersio & as/
siduitas diligenter est euitanda. ut nō est rationis ratio rationē
illi adhibere: q̃ in sententiis ferēdis ratione nō utimur. Nemo
quidē ita eloquentię ignarus est: cuius animus nō fastidio ali/

quo afficiat si quod huiuscemodi audierit: nisi ornatul causa ut repetitione: cōplexione: traductiōe: cōduplicatione: continua tione & huiusmodi in orationē cadant. Dictionib⁹ equidē ex omnibus grāmaticę orationis partib⁹ sūptis uti debemus: Ion / gis: sūauib⁹: dilucidis: sonantib⁹: electis: idoneis: comodis: pro priis: aptis: cōcinnis: usitatis: ut oratio ita splendens: idonea: & resonans ex ipsis efficiat: q̄ aliqua uerborū obscuritas aut ora / tionis difficultas in dicēdo nō cōmittat: que uel auditorū au / res uel legentiū aīos aliqñ offendere possit. ¶ Quintū p̄ceptū qđ nimia uerborū suspensio & p̄lixitas in oratiōe est uitiosa: q̄ res tā & si in p̄hemis interdū concedat: in ceteris tñ orationis p̄tib⁹ reprehēdi solet. ¶ Sextū p̄ceptū: qđ figura que thēmalis dicit in simplicib⁹ nō utamur: nec in cōpositis nisi i quib⁹ apud auctores id p̄missū sit: ut postea uero q̄z p̄ posteaq̄z uero. Inq̄z ui cem: p̄ iuicēq̄z septēq̄z triones: p̄ septentrionēq̄z. satis boni uiri officio fecit: p̄ satis fecit. Et quedā ad hūc modū a nobis diuidū p̄pterea nō reprehēdunt: q̄ a sūmis poetis & oratorib⁹ sūt re / cepta. ¶ Septimū p̄ceptū. Hoc inter cū & tum refert: & tū du plicatū. ut multis locis admonet Cicero. Qđ ea p̄ticula oratio / nis: cui hęc cōiunctio cum antefertur: uel causam uel concomi tantia: uel id qđ apertius est certiusue significat: uel t̄pis priori tatem: uel maiorū rerum dignitatē. Tum uero aut officium an / tecedentis causę: ut alternationē aut rem minus notā: aut tem pore posteriorē importat: aut minorē dignitatē ac momentum affert: nisi aliqd̄ sc̄quatur: qđ huic rationi aduersetur. ut potius multo magis studiosius: & que sunt huiusmodi. Exemplū p̄mi Cū tuo in me amore sūmo: tum beneficio semper tui memoriā p̄ me ferā. Exemplū secundi Cum mutuo inter nos amore: tū reipub. causa p̄petua rerū omniū societate deuincti sum⁹. Exem plum tertii. Cū tuis in omnes beneficiis: tū uoluntate in poste rum prona ad omnia uiri officia pater patrię iure optime dice / ris. Exemplū quarti. Cū dicit temporis prioritatem. Cum olim

in parentem pietatē insignē animaduertimus. Tum in patriā non minori studio futuram speramus. Exemplū quinti. Cū uitā p̄ tua salute: tū opes omnes p̄fundere nunq̄ dubitabo. Quod sitū in eadem oratione geminet aut in diuersis: cōcomitantia sūue differentia signat. ut Cicero tū natura: tū consuetudine ad omnes res honestas flāmato studio rapiebat. Sepenumero ta / men nimia obeūdi negocii opportuna celeritate oppressi: aut occupationib⁹ aliis distracti: aut parua adhibita diligētia: incō / sulte in concursione & assiduitatē uel litterarū uel sillabarū uel dictionū uel utrarūq̄ incidimus. Qđ etiam apud ciceronē cum eloquentię principē: tū etiam harū compositionis rationū & p̄ ceptorū optimū artificē aliqñ comperiemus: sed tñ est curandū diligenter: & qđ fieri possit ut ipsa conuersationis & nimia as / siduitatis uitia declinemus. ¶ De ordine.

Ordo est quedam uerborū orationūq̄ inter se: uel naturalis uel artificialis dispositio. Circa que ob / seruandū ē: & sit hoc octauū in ordine nostro p̄ ceptū. Qđ semp oratio crescat & augeat: ut qđ se / quiū magis eo sit qđ antecedit: ut nobilis & egre / gius. Magnificus & illustris. Crudelis & imanis. Fur & sacrile / gus. Augeri quidē uult oratio & insurgere: nō minui. hoc uerū cū uerba ad eādē sint rem relata. Qđ si ad diuersas nullū admit tit uitū: qui ab hac ordinis ratione discedit: ut cū aliū sacrilegū prius dixeris: aliū de hinc furē appellas. Exaugēde autē ac mul tiplicandę orationis ratio: triplex reperit apud oratores. Vna que pertinet ad unicā orationē multis uerbis coadornatā. Al / tera que ad plures multis ex partib⁹ grāmaticę orationis ampli ficandis. Tertia que est accomodata epistolis & orationib⁹ atq̄ ceteris oratorū dicendi rationib⁹: nō solum uerborū copia ex / aggerandis: uerū etiā negociis rerū locupletandis. Prima ergo coaugmentandę oratiōis animaduersio est: ut i nostra oratiōe coaceruemus: multa noia substātiua uel propria uel appellatiua

aut etiam adiectiua: positiua: compatiua & suplatiua: aut uerba
pſonalia aut impſonalia: aut participia i omnib⁹ temporib⁹ po/
ſita: aut gerundia uel ſupina: aut pnomina primitiua aut deri/
uatiua: aut aduerbia poſitiua cōpatiua & ſuplatiua: quę dictio/
nes huiſcemodi ita gradatī collocent: ut alterā & alterā & aliā
alia ſubſequat: quę maiorē uim & efficaciorē uehementiā i por/
tet: ut orationis ſententiā magis adauctā efficiet. Vt in hoc ex
emplo. Cū iuſticiā eam ipſam apertiffime conſtare uideam⁹: ex
q̄ oppida: ciuitates: puincię: natiōes: regna atq; imperia guber/
nant: conſeruant: amplifican: omnē igitur cogitationē: diligē/
tiam: actiones: fortunaſq; noſtras: nos deniq; totos libēter ex/
ponere debem⁹: ut ea ipſa iuris equitas diligenter excolaſ. De
ſecūda coaugmentādę oratiōis ſpecie exemplū tolle. ut ego p/
pter magnū Ciceronis in me amorē: & ppter inſignes eius uir/
tutes: atq; ppter magna & multa ſua benemerita cū plurimū di/
ligo. Item ego enī cum propter magnum Ciceronis in me amo
rem: quem ſemp optimū fuiſſe cognoui: tum etiam ſua erga me
benemerita: quę ab ipſo quidem multa & magna recepi: eū pſe
cto mirifice diligo Ecce quomodo oratio præcedens ex relati/
uis interpoſitis multiplicat. Sic enī ex omnib⁹ orationis parti/
bus oratio multiplicari poteſt. Sed de omnib⁹ ponere exempla
Item & de tertia augmentandę orationis ſpecie: nō tam plixū
eſt q̄ laborioſum. De hoc autē relatiuorū exemplo & aliis ora/
tionū partibus: circa multiplicandas oratiōes: quō opportune
concurrant in ſuis propriis diceſ locis. ¶ Nonū præceptum: Qd
dignitas rerum attendi debet ac nature: ut quę in eodem gene
re dignitate nature præſtant: ea minus dignis in oratione ante
ferantur: ut uiri ſeminis: ortus occaſui: dies nocti: ſecundę res
aduerſis: honeſtę turpib⁹. & multa ad hunc nature modū ſimi/
lia: Hoc uerū cum aliqua uerba ſeſe immediate ſequunt. Nihil
enim ipe dit: ſi a ſe diſtantia fuerint: & in diuerſa orationis po/
ſita parte: aut ad diuerſum tempus ordinęq; relata: quę minorē

dignitatē habeant poſſe digniorib⁹ anteferri. ut in hoc exem/
plo. Cū ingens agmen prius mulierū: de hinc uirorū in manus
hoſtium pueniſſet: ſecuta eſt ſubito cunctis in rebus captiuitas
Idem i ſeparatis uideri multo facilius eſt. ¶ Decimū præceptum
Cauendū eſt ne uerba in oratiōe ocioſa ſint: ne ſupuaqua: ne ni
hil agētia: quod uitiū qui cuitare uolet: ſemp genus ſuę ſpeciei
anteponet. ut Caſtor & pollux: fratres gemini cū finitimis bel
lum gerebāt. Supuaque igit & iēpte diceret gemini fratres. Nā
cū oēs gemini fratres ſint: nihil op⁹ erat: cū gemini dixiſſet frēs
adiicere. ¶ Undecimū qd uerba reb⁹ de quib⁹ loqmur ſint acco
modata ne plus minusue q; dignitas rei poſtulabit ſignificare
uideantur. Nā qui agricolā illuſtrē: aut regē parū inter laudan
dū appellat: nō mediocriter uitiū icurrit: qm̄ illic adiectiuo am
pliori: hic anguſtiori q; rei natura poſcat utatur. ¶ Duodecimū
qd nō abutamur unius uerbi ſignificatione p altero: i quibus
nulla ſimilitudo reluceat. ut ſi fundū eruditū appelles: aut mili
tem ſine armis inſtructū incedere ad bellum dicas. Opus itaq;
erit ppriam ſignificationē uerborū a grāmaticis repetere: & re/
rū naturas cōſulere: q; ornatus rebus: de quibus ſit accomodan/
dus. ¶ Decimūtertū: qd inter adiectiuum & ſubſtantiuū aliq;
interponant dictiones: quę pſecto ex omnibus partibus grā/
maticę orationis cōmodiffime ſumī poſſunt. ut Ampliffimam
M. T. C. facultatē rationēq; dicendi ingenio ſtudio atq; doctri
na conſecutus eſt. Item ſummā equidē Maria læticiam ſuſcepit
cum ſibi ab angelo filiū dei ſe pariturā nunciatū eſt. Item. Tam
multa legiſti librorū uolumina q; i uirum tandem peritiſſimum
euaſiſti. Item. Magnum ſupra uires onus deſumpſi: qui de reb⁹
diuinis dicturus ſum. Cauendum tñ ne nimū abinuicem ſepa/
rentur: q; orationē obſcurā faciant: ut i hoc exemplo. Nulla ſa/
tis probata apud ciues ſuos uirtus eſt. Nō tamen ſemp concin/
nū eſſe uidetur: q; adiectiuū a ſubſtatiuo intermedianus: ſi me/
liorē præfertim ſonoritatē habere uideat ut cōtinuo collocent:

quod euenit potissimū: si adiectiuū & substantiuū in genituo
positū: aliud adiectiuū & substantiuū cui subordinatū fuerit in/
terlocatū. Aut cū adiectiuū comparatiuū una cū substantiuo fue/
rit in genituo positū. Aut cū aliquam magnā alicuius rei uebe/
mentia importet. Et etiā aliqñ adiectiuū positiuū uel superlati/
uū in oibus casibus positū decenter contigue tractari pōt. Sed
potissimū participia omnis tps cū in concomitantia uel suble/
quentia cōtinent: sine intermediatiōe collocari solent. Exem/
plum de adiectiuo & substantiuo ī genituo posito. ut eximia
pristini nostri amoris magnitudo me uehementer adhortatur
ut par mutui beneficii retributio a me tibi referat. Item. Excel/
lens tuę familię dignitas. & p̄clarus spectatę uirtutis splendor:
& exardescens fruendę uirtutis desideriu ad studiū te plurimū
incitare debent. Exemplū ubi adiectiuū cōparatiuū cū substan/
tiuo in genituo ponit. ut neminem uideo callidioris ingenii:
p̄spicatoris intelligentię: accuratioris excogitatiōis: ingenio/
sioris scientię: studiosioris diligentię: amplioris doctrine: p̄/
stantioris eloquentię: q̄. M. T. C. extitisse. Exemplū ubi ma/
gnā uehementiā iportat: qđ cōtingit in ablatiuo. ut. Qui egre/
gias bonarū artiuū disciplinas sūma uolūtate: accuratissima con/
templatiōe: & quotidiano studio cōplexi sunt: eas quas exin/
de sperarūt emolimentorū rationes faciliter cōsecuti fuerunt.
Exemplū ubi adiectiuū positiuū ponitur cū substantiuo in oib/
casibus sine intermediatione. ut Marcus Aurelius uir officio/
sus & prudens: cuius uirtus tantę est intelligētę: tantę integri/
tatis: tantę constātię: tantęq; modestię: ut ei tanq; fido socio &
hoī sapienti plurimū debeā: Illū igif ad te proficiscentē ut homi/
nem rectū & ingeniosū artificē: ita tibi cōmendo ut meū affine
& gratū hominē. Nā & ego ipso claro genere nato: & insignib/
morib; expolito: atq; aliis magnis uirtutib; p̄redito ī omnib;
meis negociis familiariter fretus sum. Exemplum de adiectiuo
superlatiuo. ut Lucius Crassus uir peritissimus: cui; ut hominis

integerrimi fides mihi explorata est: a me plurimū diligit. nam
& sibi tanq; hoī amicissimo & p̄curatori uigilantissimo ratiōes
meas agendas libēter cōmittere soleo: nec unq; ipsū optimum
amicū derelinquā: quē admodū ego ipso Lucio Crasso uiro offi/
ciosissimo uitor familiarissime: ita etiā a te peto: ut causę suę tāq;
si mea res ageret: te maximope accōmodare uelis: quo gratius
mibi nihil efficere poteris. Exemplū ubi adiectiua p̄cipia oīs
tps sine intermediatiōe ponūt. ut cū in senatu causā tuā agere
cepissem: Salustio decernēte: consulib; audientib;: p̄fectis le/
gationib;: ceteris magistratib; fautorib;: senat; est dimissus: ob/
missis etiā aliis creādis magistratib;. Itaq; res in aliū diem dela/
ta est: de qua quicquid actum fuerit te certiorē reddam. ¶ De/
cimū quartum p̄ceptum. Quod oratiōes ab adiectiuis sēpius
q̄ a substantiuis incipere debeamus: & hoc a positiuis cōparati/
uis & suplatiuis: simplicib; & compositis. Itē a relatiuis substan/
tię & accidentis. Itē a participiis in ans uel in rus uel in dus uel
in tus desinentibus. Item a pronomibus primitiuis & deri/
uatiuis. de quibus omnibus exempla p̄ ordinē sequunt. Exem/
plum de adiectiuo positiuo. Magnum ego a te beneficiū me re/
cepisse p̄fiteor: pro quo uniuersam meam tibi operam defero.
Item Immortalia enī in me benemerita liberalissime p̄fecta
sunt: quę nulla unq; mea delebit obliuio. Exemplū de compa/
ratiuo. Maius mihi officium p̄stare nō potuisses: q̄ illud quo
tu me hodierna die amicissime p̄nasti. Exemplū de suplatiuo
Maximum p̄fecto illud tuum erga me. p̄meritum: quo ego a
te cumulatissime exornatus sum: reputo mihi summū sūmope/
re gratissimū. Exemplum de adiectiuis compositis. ut permul/
ta: permagna: perclara: p̄maiora: p̄clariora: q̄ maxima: q̄ziocun/
dissima: q̄ amplissima. Exemplū de relatiuo substantię. Qui tibi
ex me fructus debentur: cum idonea mihi facultas offeret: eos
p̄fecto q̄ uberiores suscipies. Exemplū de relatiuo accidētis.
Qualia enī ab aliis officia recepimus: talia plerūq; reddere sole/
C

mus. Exemplū de participio in ans. ut inuigilantes uirtutibus
hoies & bonarū artiū studiū iugiter infudantes: maxima semp
fui beniuolentia prosecutus. Exemplū de participio in rus. ut
datum operam uirtutibus Albertum nostrum qđ scribis: mi
rum in modū gaudeo. Exemplū de participio in dus. ut exco/
lendus ab omni hominū genere penitus ē christus: qui omniū
hominū est conditor & bonorum elargitor. Exemplū de parti/
cipio in tus. ut consecutum se opera mea cōmoditates q̄pluri/
mas Ciceronē tibi rettulisse uebementer letor. Exemplum de
pronomine primitiuo. Ego semper tibi amicissimus esse uolui:
quia tu me semp plurimum peramasti. Item. Me quidē in ami/
citia si aliquando experiri uolueris: amicum profecto tibi com/
peries optimū atq; paratissimū. Exemplū de pronomine deri/
uatiuo. Mea quidem diligentia tibi semper futura est paratissi/
ma: quia tuā in me beniuolentiā cognoui mihi semp q̄ prom/
ptissima. ¶ Decimūquintū p̄ceptū. Quanq; ab adiectiuo ap/
posito uel supposito principiū sumere oratiōis cōmodissimū sit
quia tñ aliquando accidit ut dictiones alię multipharie nō mi/
nus in oratiōis principio optime iacere & pulchre resonare ui/
dent: nō incōmodū uisum est ab eis principiū orationis consti/
tui posse: quę profecto dictiones ex omni genere atq; manerie
octo partiū grāmaticę orationis cōmodissime sumi potuerunt:
ubi adiectiuationes nō tibi cōmode succedent: quod per plu/
ra uidere exempla pulchrum iudicabis. Exemplū de nomine
proprio in principio orationis posito. Brutus quē i his tibi lit/
teris cōmendo: cum mihi sit omniū amicissimus: tū etiam ma/
ximis est uirtutibus exornatus. Exemplū de nomine appella/
tiuo. Homines enī illos quos duplices esse cognoui: ut unum
uerbis dicant: alterū autem resentiant: nisi ipsi aliqua probabili
fortasse ratione ad hanc fictionē compellantur: apud me semp
parū ualere debere constitui. Exemplū de uerbo actiuo. Ama/
bo te semp atq; sumope diligā: qm̄ tu omnia pro me liberaliter

effecisti. Exemplū de passiuo. Videor enī te uidere cum tuas le
go litteras: sed doleo cū appellor imerito a te negligens: cū scri
bendi facultatē non habuerim. Exemplū de uerbo interest. ut
interest plurimū uirorū prudentiū internoscere quę ad eorū rē/
publicā recte gubernandā pertinere uideantur. Exemplum de
uerbo placet & similibus. Placuit semper ac libuit maximo pe/
re principibus sapiētibus accuratissime p̄scrutari: quid superio/
ribus aliis p̄cipibus acciderit: ut suppeditet eis quid eueniet
aut eos agere oporteat. Exemplū de gerundio. Agendū est assī
duo ut officiosum aliquid consequamur. Exemplū de supino.
Relatu multorū nobis significatum est maximū officiosū te ui/
rum esse factū: quo plurimū certe gaudemus. De participio su
pra in proximo dictū est p̄cepto. Exemplū de p̄positione.
Ad x. cal. Maii ad urbē cū uenissē ut de multis ac uariis reb⁹
tecū cōmentarer: te reperire nō potui. quas igitur res te coram
agere uolebā: per litteras absens breuiter significabo. Item ex/
tra iocū sunt ea profecto quę tibi scribo: quę certe sunt a te dili
gentissime consideranda. Item. Post deum nostrū omnipoten/
tem & parentes qui me genuerūt neminē habeo: quē magis te
diligā: magis excolam: magis obseruem: neq; maiori q̄ te beni
uolentia cōplectar. Item ulq; quo spiritū perducere potero non
cessabo me tibi gratissimū demonstrare. Item. Ab omnibus ho
minibus hi merito deridentur: qui clarissimas bonarū artiū di/
sciplinas uilipendunt. Item. Coram te cū affuero ea tibi decla/
rabo: quę & gratissima fore & cōmodissima tibi uidebū. Itē de
omnibus rebus quę ad te pertinent: quasq; mihi curandas p̄e/
cepisti quid egerim ex his litteris cognosces: quas tibi Gaspari
nus meo. noie cōsignauit. Exemplū de aduerbio. Heri litteras
ad te scripsi: hodie uero atq; nūc de te cogito: cras etiā meis te
litteris uisitabo: diligenterq; res tuas p̄tractabo: ut aliquādo in
telligas me semp & iā olim de tuis ornamentis & cōmodis ma
ximopere cogitare. Item. Verū enim uero nisi tandē meliorem

uiuēdi constitutionē desumpseris: conspicio te maxima subito
rū incōmoda. Itē. Forsitan pua hęc incōmoda quib⁹ ipresentiaꝝ
afficeris: in maximū tibi emolimentū in posterū redundabunt.
Itē. Vix fere me cōtineo quin ad te aduolem: & ea tibi signifi/
cem: quę si feceris tibi plurimū conducēt. Exemplū de interie/
ctiōe. Heu mihi cur ego tuis oibus incōmodis nō affuerim. nā
maximis te pfecto curis atq; molestiis fortasse liberaſsem. Item
Hem bone ibesu ita exoro ut nobis ppetuo sis adiumento. Itē
Pape Ita ne se res habet ut narraſti Marce Tulli. Itē. Atat quas
huic noſtre reipu. futuras iminētes calamitates narrat Sempro
nius. Itē. Vba ita ne ab his decipiēdus ego ſemp ſum: quorum
rationibus plurimum me accōmodare ſoleo. Exemplū de con/
iunctione. Et tecū libenter adēsem: & me tibi libentiſſime ac/
cōmodarē: ſi magne meę atq; aſſidue cogitatiōes ac occupatio/
nes hoc mihi pmitterent. Itē. Si in hoc meo negocio adiumen
tum mihi tuū preſtiteris: pficiā pfecto q te beneficiū mihi pre/
ſtitiffe letaberis. Item. Igit cum tu plurimū mihi ſemper obſuiſti
noli expectare ut pro his tuis i me iniuriis debeam magnis te
meis beneficiis exornare. Item. Nunq; ullū fuit tempus in quo
nō maximam atq; firmiſſimam tuorū in me benemeritorū me/
moriā continue complexus fuerim: pro quibus equidem iā
tibi cumulate ſatiſfecifſem: ſi idoneam tibi ſatiſfaciendi faculta
tem mihi cōparare potuiſſem. Item. An tibi ego unq; nulla i re
cōtradictur⁹ ſim: qui te mihi ſemp omnib⁹ in rebus q; ſacillimū
prebuiſti. Item. Saltem uerbis te mihi cōmodare uelis te obſe/
cro: ſi re ipſa adiumento mihi eſſe nō poſſis aut nō uelis. Et q;
plurima ad hūc modum de omnibus partibus orationis pote/
ris excogitare exempla. ¶ Decimūſextū preceptū. Quod diſtri
butiuus & partiuus nominib⁹ cōmodiſſime uti poſſum⁹: cū aut
aliquiꝝ negotii partitionē quandā facere uolumus: aut certam
aliquā animi determinationē declarare nitimur. De qua ratiōe
hoc exemplū conſpicere poteſ. Qd Catho & L. Clodius a me

plurimū diligunt: neq; enī i merito eos maximi facio. Nam tū
alter mihi doctrinam miniſtrauerit: alter uero magnas mihi re
rum facultates preſtiterit: non poſſum abduci quin cū alterius
uirtute adauctus ſim: alterius autē copiis adiutus exiſtam: alte
ri maxime debeam: alterū etiam admodū diligam: quorū utro
magis gaudeā aut magis uti uelim non facile diiudico. Prete/
rea ſepenumero euenire uidemus: ut in cōparatione rerū mul/
tarū: aut aliud alio laudabilius uel turpius demonſtrare: aut cō
modius aut deterius perſuadere: aut iuſtius uel iniquius ſigni/
ficare uolumus: tunc cōparatiua uidentur omnino neceſſaria.
De quo hoc tibi exemplū trado. Si ex omnibus hominibus q
maximā tibi beniuolentię coniunctionē profitentur. unū tibi
potiſſimū adoptaſti: qui dignitatē tuā maximopere tueret: ne/
minē pfecto cōmodiorem diligere potuiſſes: q; Pomponiū:
cuius ſtudiū pro auctoritate tua colluſtranda tam maximū exti
tiſſe conſtat: ut neq; maiorē operam: neq; ſtudioſiorem curam:
nec ardentiorē beniuolentiā: nec promptiorē quidē diligen
tiam quiſquā preſtare tibi potuiſſet. Inſuper id quidem concin
nū eſt ſi in omni pene modo dicēdi frequentemus ſuperlatiua
nomialia uel participialia aut aduerbialia. quod multis ex cau
ſis a nobis fieri idoneū eſſe uidetur. Nā cū in primis ipſa ſuper/
latiua propter magnā rerū reſonantiam magis ſplendidam red
dant orationē: tū etiā efficiunt: ut dicentis ſententia longe ue/
rior & efficacior eſſe uideatur. Preterea ipſa ſuperlatiua dicen/
di ſtilū reddūt magis amplū: magis longū: magis opimū. Quod
cum ita ſit: apte ſatis ſuperlatiua quę uſui tuo ſe accōmodabunt
arbitratu tuo ptractare poteſ. De quibus hoc exemplū tibi pa/
tefacio. Qd Antonio tā familiariffime ſemper fretus ſum: tam
ſūmopere eū diligā: ut ego ſumma cū ipſo ſim familiaritate cō/
iunctus: nō ē pfecto mi Lentule: q; ulla moueri debeas admi
ratione. nā cū is & ſummo mihi ſemper amore preſtiterit: & ui
gilantiſſimā p rebus meis diligētīā declarauerit: & ampliſſimā

mibi libertatis beneficiam patefecerit ut nullum summum hominis amantissimi liberalissimique officium pretermiserit: neque ullum maximam pro salute mea periculum subterfugere uoluerit: iniquum esse duxi nisi ego etiam uirum me sibi que gratissimum: & omnibus suis comodis & ornamentis que promptissimum demonstrarem.

¶ Decimuseptimum preceptum est: Quod oratio frequenter obliqua sit. id est a posterioribus in recta constructione incipiat: siue id quod uerbo supponit: uerbum ipsum antecedit siue postponat. Exemplum primum. ut Neminem posse ad eloquentiam accedere Crassus inquit nisi qui multarum rerum prius scientia instructus sit. Exemplum secundi. Hanc unam esse ad bene beateque uiuendum compendiosam uiam inquit. Socrates: ut tales sumus quales iudicari apud alios uolumus. ¶ Decimooctauum preceptum. Quonia genitiuus in oratione rhetorica sepe numero occurrit necessario tractandus: cuius igitur tractandi ratio erit diligenter consideranda. Genitiuus ergo prepostere collocet: ut illis dictionibus quibus subordinatus est preponat concinnam profecto sonoritate importat: & magno orationi clarius intelligendi adiuuamento esse uideat. De quo hoc tibi exemplum describo. Cum Ciceronis scripta quorum innumerabiles constant comoditatis opportunitates: eos sepe plurimum oblectauerunt: quorum animo officiosis rebus semper fuit expositus. non igitur mirum est: si cuius Marci. T. uolumina a me ipso accuratissimo quidem studio fuerit tractata. Item Christi precepta que diligenter obseruant: eternam gloriam optime consequuntur. Item Oratoris primi precepta a multis maximope celebrantur. Ita datiuus casus in compositione orationis prepostere positus bonam reddit sonoritatem. ut christo qui se tradidit: optimam uiuendi rationem eligunt. Item. Maiori quidem cure dignitas tua mihi esse non potuisset: cum aliud nihil dies noctesque de rationibus tuis excogitem. ¶ Decimunonum preceptum. Quod casus temporales que a plerisque in ablatiuo casu collocari solebant: ab oratoribus in accusatiuo consueuerunt tractari: ut & melior fieret resonantia: & efficacior constaret oratio. Et quod hoc sit celeberrimum

sequens uidere potes exemplum. Ego enim multos annos excogitauit qua ratione hoc fieri posset: que omnes christianorum principes atque potestates iurius: odiis ac simultatibus obmissis: tanta essent amoris charitate coniuncti: ut ex omnibus ipsis tam ualidissimus fieret exercitus: que ipsi maxima potentia fieri: infidas gentes atque barbaras oppugnare possent. Que huiusmodi cogitatio mea: quanta honesta & optabilis esse constat: non cessabo dies noctesque mecum animo peruoluere: si quid fortasse conducibile ex hac re posset elici. Quod si aliquando factum: aut constitutum esse uiderem: tunc uite commutatio (ut mihi uideor) molesta mihi accidere non posset. Poterit similiter accusatiuus non temporalis: in compositione orationis prepostere poni. Ut. Christum qui uere diligunt: eorum animas eterne beatitudini consecrant. Item. Studiosos equidem homines nitentur imitari: ut uirum me doctum reddere possim.

¶ Vigesimalium preceptum. Ablatiuus in concomitantia positus: tum orationes plurimum dilucidare uidetur. Tum etiam narrationum breuitati potissimum est accommodatus: qui ablatiuus huiusmodi: sepe numero deducitur: aut a nominibus propriis hominum locorum & prouinciarum: aut ab appellatiuis nominibus & uerbis & participiis: aut ab adiectiuis distributiuis: & ceteris etiam positiuis compatiuis & suplatiuis: atque pronominiibus primitiuis & deriuatiuis coniunctis cum nominibus appellatiuis cognominibus & uerbis atque participiis. De quibus hec pauca exempla conspice. ut superioribus iam priscis temporibus florente Roma Numa Pompilio rege: res publica tunc recte gubernabatur. Verum fluentibus annis. Lucio Silla & Lucio Murena consulibus: intercumbante Caio Mario nouo consule designato: ciuilis discordia crudeliter insanire cepit: qua in longum nimis deducta communis salutis ciuitatis acerbissimum est passum detrimentum. deinde paucis post annis potentioribus rerum potius: dominante luxuria: nimia exorta iam ambitione: imperandi cupiditas conualescere cepit: sed auctore Cicerone: sapientia in

conueniēdis magistratibus: & consilijs administrandis suffra-
gante: respublica a direptiōibus liberata est: expulso p̄sertim
L. Cathelina: & socijs oppressis. Itē. Imperante Octauiano au-
gusto: auctore deo patre: duce ihesu Christo: adiuuante spiritu
sancto: intercedente uirgine Maria: fauentibus celorū constel-
lationibus: omnibus etiā diuinis fatis consentientib⁹: salutife-
ra claritatis lux diuinit⁹ nobis exorta est: qua duce aīas nostras
rationibus mūdane uite recte constitutis: eterne felicitati con-
secrare ualeamus. Itē. Christo omnium bonorū amplissimo largi-
tore qui gratiarū adiumenta petunt: ut recte id egerūt aliquan-
do consequi poterunt. Itē. Studiosis equidē uiris sedulo studio
libenter usus sum: ut illustratus eorū uirtutib⁹ exaggerari ualeā
¶ Vigésimū primum p̄ceptū quod est generale circa nomē &
omnes orationū partes: uidelicet: Si substantiua nobis tractan-
da contigerint siue propria siue appellatiua tam hominū q̄ mu-
lierum omnium animalium atq; locorū: rerumq; ceterarum tam ce-
lestium q̄ terrestriū: diligenter inspicere & accurate considerare
debemus: quē sit illorū natura substantiuorū: quē uis: quē digni-
tas: quē p̄stantia: quē nobis cū recte perspecta & prudēter co-
gnita fuerint: ea nos faciliter admonebunt: ut substantiuus illis
idoneas cōuenientes proprias cōmodas & condignas nominū
uel participiorū adiectiuationes positiuas compatiuas siue su-
perlatiuas adiungere debeamus: quē recte & concinne & rei cō-
tracte esse uideant. & etiā substantiuus in genitiuo positus: quē
aliis etiā substantiuus i regimie subordinant: addam⁹ alia substan-
tiua quē sibi cōmode & congrue addere ualeamus. Addo etiā
q̄ alię ceterę dictiones aliarū partiū orationis eadem ratione ut
nomina uel participia debent esse rei de qua agitur cōueniētes
Quę omnia ut clarius p̄cipi possint in sequenti patent exem-
plo. Qm̄ in. M. T. Cicrone sumo & celeberrimo quidē orato-
re: tanta erat dicendi uis: eloquentię facultas: agendi ratio: tan-
teq; ei⁹ constabāt oratiōis diuinitē. ut sibi esset insitū a natura: q̄

in ipso esset acutum ingenium: graues sententię: intenta memoria
atq; gestus oratorius: oīa poterat animo p̄cipere: memoria cu-
stodire: rēpu. administrare: & alia cetera gubernare. Erat etiam
eius Cicronis: sapienter suū in rebus agendis consiliū explica-
re: mēte p̄uidere: oratione p̄suadere: auctoritate p̄bare: qui etiā
amicorū salutē consulebat: multorū insolentię resistebat: homi-
nibus uirtute p̄ditis familiariter utebatur: bonos mirifice di-
ligeat: uitios deditos odiose fugiebat: oīa etiā ipsius Cicerois
in rempub. prouisa prudenter: responsa acute: librata accurate:
incepta libenter: perfecta diligenter: gubernata moderate: acta
constanter: administrata sapienter esse constabāt: Oīa p̄terea
benedicendi p̄cepta: ab ipso callidissime animaduersa: uerbis
designata: generib⁹ illustrata: & partibus distributa fuerunt: oēs
deniq; p̄stantes philosophię rationes: ad bene beateq; uiuen-
dū optime p̄tinētes: ab eodē Cice. fuerūt prudētissime excogi-
tate: cōmodissime descriptę. & diuinit⁹ illustratę. Ergo ipse Ci-
cero diuina prudentia instruct⁹: excellenti ingenio p̄dit⁹: p̄-
spicacissima animi fortitudine munitus: incredibili temperan-
tia decoratus: maxima integritate cōditus: singulari modestia
illustratus: integra fide insignit⁹: grauissima humanitate nobi-
litatus: clarissimis morib⁹ expolitus: oī recta uiuendi institutio-
ne cumulatus: & ceteris p̄stantib⁹ uirtutibus exaggeratus: &
huiusmodi sumis excellentib⁹ diuinisq; uirtutib⁹ eius: p̄ oēs to-
tius orbis terrarū regiones atq; ptes: clarissimā noīs gloriam &
amplissimā uirtutū extermiationē: sibi celeberrime cōparauit.
¶ Vigésimū secundū p̄ceptū est circa pronomina: Quoniam
pronomina & proprietatem quandā nominū subintelligūt: &
promptitudinē magnam important: & demonstrationē rerū &
animorū. Et huiusmodi adiectiua esse constat: quē p̄ se i multis
ac uariis dicendi generib⁹ locū habent. Ex quib⁹ equidē prono-
minibus quanq; multas in dicendo cōmodas rationes elicere
possemus: tamen aliquas uideo p̄ter ceteras diligentius esse

notandas. Vna enī hęc ratio consideranda est: q̄ istis genitiuis
q̄nq; pronominū mei: tui: sui: nostri & uestri minime uti debea
mus: nisi cū expressum substantiuū habere nō uideant: q̄ profe
cto huiusmodi genitiui absq; substantiuo expresso posito tunc
regunt̄ ab huiuscemodi adiectiuis: qui aut copiosam quandam
abundantiā important: aut promptū amorē uel odiū significāt
aut efficacem aliquā cupiditatem demonstrant: ut in hoc patet
exemplo. Cū Manfredus Sonciensis fidei amore plen⁹: mei stu
diosissimus & tui amantissimus: cuius dignitatis ego sum mag
audius q̄ sui affines: p̄ meas tibi litteras cupiat se plurimū com
mendari. ego autē amore sui maiora facerem: hoc a te peto: ut
iplū Manfredū tua benignitatis gratia recipias exorandū: hoc
tibi psuadens neminē te tui amantiorem esse habiturum. Alte
ra est considerāda monitio: Q̄ hęc quinq; deriuatiua p̄nomi
na meus: tuus: suus: noster & uester: quanq; p̄ se consēt esse ad
iectiua: alia tñ eis adiectiua sibi idonea addēda sūt: quę illorum
adiectiuorū substātiua ita adiuuēt: ut eorū substantiuorū prestan
tiam aut dignitatē aut amplitudinē aut naturā aut cōuenientiā
magis demonstrēt ac longe clariorē & magis p̄mptā orationis
fniām explicēt. De quo hoc te expediet exemplū. Optima enī
mea erga te tuosq; oēs beniuolentię cōiunctio: & clarissimę tuę
tuorūq; uirtutes ac etiā amplissima tua in me meosq; benemeri
ta efficiūt: ut officiosa nostra beneficiorū receptorum memoria
imortalibus nostris i nos officiis mutuo correspondere teneat
Ex quib⁹ quidē duabus considerationib⁹ habes: q̄ pronomina
primitiua atq; deriuatiua ad multiplicādas orationes plurimū
ualent: & cōmode rhetoricā exaugēt elocutionē. De quo etiā
sequens tolle exemplū. Eximia ēquidē illa tuę liberalitatis am
plitudo: ex qua me plurimū exaggerasti: iure ipso a me depostu
lare uidef: ut nō solum res omnes meas: sed etiam me ipsū to
tum pro omnibus tuis cōmodis & ornamentis exponere te/
near. Pręterea ex relatiuis substantię & accidentis: nostras aut

multiplicare aut continuare: aut uariare commodissime oratio
nes possumus: quę licet orationes sine relatiuo p̄ferri simplici/
ter possent: adiūcto tamen sibi relatiuo longe sūt copiosiores
longeq; apertiores. Possemus enī sine relatiuis nude ac simpli/
citer orationem in hunc explicare modum. Ego propter ma
gnum Ciceronis in me amorem: & propter insignes eius uirtu
tes: atq; p̄pter multa & magna sua benemerita eū plurimū dili
go. Sed ex relatiuis substantię interpositis sic multiplicari po
test. Ego enim cum propter magnum Ciceronis in me amorē:
quem semp̄ optimū fuisse cognoui: tum propter eius uirtutes
quas celeberrimas equidē & insignes esse conspicio: tum etiam
sua erga me benemerita: quę ab ipso multa quidē & magna re
cepi: eū p̄fecto mirifice diligo. Itē sine relatiuis accidentis nu
de ac simpliciter sic dici posset. Cū Marcus Cato pro salute suę
patrię multa quidem egerit: non igitur imerito ipsum bonum
semper ciuem fuisse dicimus. Quę oratio ex relatiuis acciden
tis sic multiplicatur: Cum talem Marcus: Cato ratione reipu
blice. se ciuem semper prestiterit: qualē benemeritę reipublicę
possidere desiderant: tantaq; benemerita in patriā suam contu
lerit: quāta rectus ciuis iure ipso conferre debet: totq; p̄ cōmu
ni salute pericula p̄pessus fuit: quot alius quiuis solitus esset su
stinere: nō igitur immerito omnes Catonem ipsum bonū uirū
& optimū iudicare possunt. Relatiua etiā accidentis: ut sunt ta
lis: tantus: tot & his similia: multiplicant orationes cum post il
las orationes ex huiuscemodi relatiuis cōfectas: necessario se
quā illa cōiunctio infinitans: ut uel q̄: aut sua correspondētia
q̄lis: quant⁹: quot & similia: quę cōiunctiones uel relatiua sint
alteri⁹ sequentis oratiōis principiū: & sint causa: q̄ aut una alia
oratio: aut plures etiā oratiōes subsequant̄. ut in his patet ex
emplis. Numa Pompilius Romanorū rex officiosissimus: talem
se reipub. gubernatorē prestiterit: tantū Romanę patrię adiunxit
totq; Ro. ciuib⁹ beneficia contulit: q̄ uniuersa Romanorum

patria imortales sibi gratias referre tenetur. Item Gn. eni Pompeius tales a. M. Cicerone patrocini fructus recepit: tantas est ex ipso laudes consecutus: totq; imortalib⁹ eius beneficiis exagregatus esse uidetur: ut nisi ipse Pompeius beneficiorum immemor haberi uelit: perpetua debeat ipsu Cice. beniuolentia complecti: & pari sibi meritoru uicissitudine respondere. Simili etiam modo de relatiuis substantie exempla sumere posses: que ppter breuitatem nolo enarrare: & potuissim tot tibi dedisse precepta: quot conspicias considerationes. ¶ Vigesimo tertiu ergo preceptu similiter circa pronomina sume: uidelicet Qd hoc relatiuum qui que: quod: non construatur immediate cu suo antecedente: sed inter relatiuu & suum antecedens uerbu interponatur aliquod, ut hoies diligo qui paci & studio uacant. alias: qui paci & ocio student. Cicero eloquentissimus fuit: qui ceteris i dicendo prestitit Platonem omnes in primis laudant: qui rerum diuinaru cognitione ante alios aperuit. Nonnunq; etiam ornatus causa relatiuu suo antecedenti preponitur, ut Quos in urbe tumultu excitati: multaru seditio nu principiu & causa extiterunt. Similiter interdum a relatiuo incipimus orationem nullo antecedente expresso, ut que tua humanitas est: maiorem beneficioru rationem q; iniuriaru habebis. Que tua modestia est: ferenda equo animo contumelia hanc iudicabis. Nec solu in casu recto: sed in ablatiuo etia hac dicendi ratione nonnunq; uiri eloquentissimi usi sunt, ut Qua animi prudentia semp extitisti nunq; dubitatur: omnia te prudenter consultoq; facturum. Hoc autem relatiuu is ea id immediate post suum antecedens collocetur, ut. P. Africanus: is qui Chartagine magna sperantem: leges Romanorum coegit accipere: omnes sumos belloru duces laude gloriaq; antecessit. ¶ Vigesimo quartu preceptu Circa uerba erit necessariu Animaduerti eni q; plurimum in compositione dilucidandi stili hoc preceptu esse diligenter obseruandu: ut fini orationis nostru uerbu aliquod personale uel impersonale: siue finitum siue

infinitu: aut actionem aut passionem significans sit collocandu Nam quemadmodum uias faciens: cum multum ambulauerit diuersoru uideat ubi itineris finem & quasi laboris sui terminu esse intelligit plurimu recreatur: ita etiam ex uerbis in fine orationis terminatis: cu sententia illius totius orationis ante tacte aperta explicet: fit ut legentis animus meliori quide intelligentia acquiescat. Et si illud uerbu longum fuerit aut plurimu reuelans: concinnio rem profecto si in fine orationis terminat: q; si in media aut alia orationis ipsius parte collocat: sonoritate prestat. de quibus exempla per ordinem uidere pulchru iudicabis quibus scilicet modis: quibusq; rationib⁹ ipsa uerba siue singula: siue plura in fine orationis collocent. Exemplu ubi unu uerbum finitu actionem significans unice orationi inseruies in fine orationis terminat. ut ego enim homines claris uirtutibus preditos tantopere diligo: ut nulla res tam maxima esse posset: quam non ego pro illis libenter perficerem. Exemplum ubi uerbum finitu in fine positum: duabus inseruit dictionib⁹. ut causam profecto mea iam faciliter ipetrassem: si amor: si gratitudo in quibusda hominib⁹ extitisset. Exemplu ubi duabus orationibus uerbu inseruit: ut ego quide id semper egi: ut & me tibi amicissimu extitisse: & tuis omnibus me nunq; defuisse intelligentes. Eodem quoq; modo uerbu i fine positu tribus: quattuor uel pluribus siue dictionibus: siue orationib⁹ posset accommodari. De pluribus dictionibus exemplu tolle. Nos cu prudentie cu iusticie: cum temperantie inuigilauerimus: uitam equidem officiosam faciliter perducemus. De pluribus orationib⁹ hoc sit tibi exemplu. Miror enim plurimu cur mihi aduerseris: cum ego semper tibi plurimu inseruire: affinibus sedulo fauere: atq; amicis tuis uehemetissime opitulari studuerim. Exemplu ubi duo uerba finita: quoru quolibet uice orationi inseruiat in fine orationis contigua terminatur. Ego enim rationes omnes: ex quib⁹ pro maximis tuis in me officis merito tibi gratificari possim:

exquiro. Exemplū ubi tria uerba finita: quorū singulū singule oratiōi inseruiat in fine oratiōis terminat. ut Quoniā ea quidē ratione ad studiū scientiarū accessimus: ut bonarū artium uirtutē consequamur: danda est igitur opera diligens: ne ex ipsis studiis nisi postq̄ uirtutē illā quā assequi desideramus: adepti fuerimus: recedamus. Exemplū ubi uerba finita tria numero unice orationi inseruiētia in fine oratiōis collocant: quę sententiam cōfirmatiōem efficiant. ut ego quidē tantope te diligo: colo: magnifico: q̄ totā causā tuā libentissime suscepi: curauit: p̄fecit. Pōt etiā ante uerbū finitū unū uel plura uerba infinita collocari: ut supra ex aliquib⁹ habes exemplis. Et tria nunc tibi subnectere curabo: ut omēs enī hoīes qui recte uiuere uolūt: deū in primis colere debent: & diuina p̄cepta seruare tenent. Item. Singula enī tua in me officia merito efficiūt: ut habeam memoriam tue dignitatis: quā diligenter obseruari studeo. Itē Marcū enī Ciceronē ex magna eius facultate tantū facere posse: q̄ meā causam eius unū opera & diligentia me assequi posse cōfido. Si mihi etiā p̄ oīa ratione uerba passionē significātia in fine orationis cōmode sūt collocanda. De quib⁹ pauca p̄pter conformitatem actiuorū tibi exempla trado. ut illi p̄fecto uiri ab oībus facillime diligunt: quorū uirtutes clarissime conspiciunt. Itē Litterę a te mihi sepe numero mittunt: ex quib⁹ oēs tuę uitę rationes optime declarant. Itē a nobis sepiissime noua intelliguntur: quę cū de bono statu significant: maxima p̄fecto cū iocūditate audiunt. Verba itē neutralia: deponentia: cōmunia: impersonalia tam actiuę q̄ passiuę uocis: & plura alia uerba in fine orationis posita: elegantia reddere solent. Exemplū de neutrali uerbo. Est enī uirorū bonorū atq̄ prudentiū: ut omnib⁹ faueant & inseruiant nemini noceant: & officiosis reb⁹ inuigilent. Exemplū de deponenti. ut iā & si ob sumas occupatiōes meas: uel frequenti familiaritate nostra: uel litterarū uisitatiōe minime uitor tuorū tñ beneficiorū recordor: quorū nullis quidē temporibus

obliuiscor. Exemplū de cōmuni. ut p̄stantissimas bonarū artium disciplinas assidua studendi exercitatione cōplectaris: maxime opere te hortor: quoniā hęc sunt ex quibus hoīes plurimū uenerant. Exemplum de uerbo impersonali actiuę uocis. Ea me opinione atq̄ uiuēdi ratione spero fore: ut nunq̄ me penitcat. Exemplū de uerbo impersonali passiuę uocis. Mihi quidem cum nihil p̄scribas a nobis alienum esse factum in omnib⁹ estimatur & tuū remissum scribendi officium plurimū coarguitur: & uehementer etiā accusatur. Item. Ab amicis equidē tuis itur quoti die: uenit: uigilatur: atq̄ contenditur: ut quo desideras perueniat. Exemplū ubi uerba beneficii: malefit: satisfit in fine orationis cōmode terminant. ut tu uide q̄ magni inter nos interlit atq̄ referat: ubi enim affinibus tuis atq̄ amicis pro suis in te officiis malefit: a nobis beniuolis nostris plurimū beneficium atq̄ semp̄ cumulatissime satisfit. ¶ Vigesimoquintū p̄ceptum est: q̄ sicut uerba finita in fine orationis posita: egregia quandā habere resonantiā & gratā afferre solere intelligentię terminationē constat: sic infinita etiā uerba cū sint in fine p̄sertim orationis cōmode collocata: legentiū aures admodū oblectant: & apertā p̄fecto sententiarū & animorū explicationē representant. Animaduertas igitur qua ratione: quoue ordine ipsa infinita personalia aut impersonalia: siue singula siue bina siue trina uel cōtigua: uel intermedia in fine orationis collocant. De quib⁹ hęc pauca quę sequuntur exempla dabo. Et primū sit exemplū de uerbo infinito in fine posito: unice oratiōi inseruiētī. ut si uiri boni uolum⁹ esse: non debemus aliqd̄ cōmittere: q̄d̄ aliis hominibus nostra culpa possit obesse. Exemplū ubi duab⁹ inseruit orationib⁹: ut cū hęc p̄sens uita hūana admodū breuissima cōstet: & alia quā anima sequit⁹ sit futura sempiterna: si animę nostrę consultū iri desideramus. utili⁹ est nobis a deo q̄ hominib⁹ adamari. Exemplum ubi duo uerba infinita in fine posita duab⁹ orationib⁹ inseruiunt: ut cum tu semper diligentissimus extiteris: nō solum

salutē meā: sed etiā omnium meorum incolumitatem uelle querere
mibi ego etiā uideor: ullū nō modo officiū: sed ullā etiā i tuos
diligentiā sine maxima culpa posse preterire. Exemplū ubi tria
uerba infinita in fine orationis contigue posita uicē orationi
inseruiūt: ut cū nihil hominibus optati⁹ euenire debeat q̄ diui
nam sibi gratiā uelle posse compare: certe ut eā homines sibi adi
piscerent oia uellent studere agere debere. Exemplū ubi plu
ra uerba infinita ab uno uerbo finito dependēt: ut i superiorib⁹
te litteris admonui: quid te agere oporteret: quid constituere?
quid curare: quid in oī ratione deliberare. Exemplū ubi uer
bum infinitū fore ab antiquo uerbo suo suis q̄ nunc nō est in
usu: q̄ semp consequēs signat sc̄ futurū esse: ut & nullo modo
temp⁹ presens significare solet: in fine orationis cōmode collo
cat: ut Marcus enī Cicero q̄ maximis a te officiis se exornatum
esse p̄fiter: amplissimas tibi gratias agit: desideratq; aliqñ fore:
ut cumulatissime tibi satisficiat. id enī agat libētissime: qm̄ ipsū
gratissimū esse cognoui: hoc igit exploratū habeas uelim. Cice
ronē semp tuū esse fore. Participia preterea: gerūdia & supina
in fine itē orationis aptissime poni possunt: Sed de his exem
pla uidere poteris infra i p̄cepto: ubi dicemus de participi⁹.
¶ Vigesimalixtū p̄ceptū. Q̄ ante uerbū uel participiū in fi
ne oratiōis collocatū p̄sepe aliqua dictio longa ponat: quē pro
lixā dictio p̄ter egregiā illā sonoritatē quā affert uerbū uel par
ticipiū positū in fine: efficit etiā oratiōis stilū magis extensum
magisq; opimū. Quē dictiones ex oibus p̄tib⁹ grāmaticē ora
tionis deduci possūt: de qua ratiōe pauca tibi exempla p̄ponā:
reliqua tu facillime cōsiderabis. Exemplū ubi nomē adiectiuū
superlatiuū ante uerbū in fine orationis terminatū contigue loca
tur: ut si bonarū artium disciplinis operā accuratissimā adhibue
ris: fructus ex ipsis q̄ amplissimos consequeris. Exemplum ubi
aduerbium superlatiuū iuxta uerbū in fine orationis ponit. ut
nullū enī agendi aut cogitandi locū p̄termittēs res tuas dili

gentissime curau. Exemplū ubi participiū ante uerbū contigue
locat: ut Quintū enī Fabiū ita pro dignitate tua uidi laborantē
ut eū uirū equidē diligentē existimē. Exemplū de gerūdio an
te uerbū collocato: ut Cū bonarū artium disciplinas necessarias eē
ad bene beateq; uiuendū existimē: ea igit ratiōe uirtutib⁹ a no
bis inuigilandū ē: ut dū ipsis recte fruemur aduersē fortunę mi
nus succumbendū sit. Exemplū de supino iuxta uerbū posito: ut
ego enī hac semp opinione duct⁹ fui: ut in uero ingenio ueraq;
doctrina plurimū dignitatē & emolimēti cōstitutū putē. ¶ Vi
gesimūseptimū p̄ceptū ē circa hoc uerbū Sum es est: quod ita
uerbū cōmodissimū esse cōstat & necessariū: ut in oibus ei⁹ mo
dis p̄tib⁹: numeris & p̄sonis tantas afferat opportunitates ad
multas & uarias oratiōes in dicēdo p̄tractādas: ut omnium pene
uerborū pater & adminiculū merito iudicari possit. Nā p̄terea
t̄pa uerborū passiuorū: deponentiū: cōmuniū & neutrorū defe
ctiuorū: tū etiā infinita: participia: gerūdia & supina: ip̄o uerbo q̄
sepissime tantū indiget: ut aliqñ uim suā cōmode qdē exp̄mere
nō possent: uisi uerbū ipsū sum es ē: eis ipsis adminiculet: & i oī
oratiōis pte suū p̄staret adiuuamentū. Et omittēdo exēpla in
quib⁹ dictio est aliqñ p̄tinentiā ip̄portat: aliqñ officiū significat:
& aliqñ p̄prietatē demonstrat. Exemplū ponam⁹ ubi dictio est
post participiū in fine oratiōis cōmode locari solet: ut Marc⁹ enī
Brutus in causa nostra ita diligēs est: q̄ oēs p̄fecto rationes quę
nobis p̄desse p̄nt studiosissime p̄tractās est. Itē. Tantā enī operā
Quint⁹ Hortensius eloquentię studiis adhibitus est: q̄ orator q̄
dem celeberrim⁹ p̄p̄diē futur⁹ ē. Exemplū ubi dictio: est: post
gerundiū collocat. ut hoc a nobis diligēter obseruandū ē: ut bo
narū artium studiū officiosissime a nobis p̄tractandū ē: aut studen
di officiū enitendū ē. Exemplū ubi duo est p̄ supinū ponit: ut
Q̄ a te mihi mādātū ē studiosissime qdē p̄fectū ē. Itē Hoc enī
ē facile dictū: sed nō facile factū ē. Notauī etiā q̄ post infinitiuū
esse apte collocant p̄cipia oīū tēporū: quę & elegantē hnt cō/
D

sonantiā: & gratā intelligētię terminationē relinquūt: ut hęc q̄
sequunt̄ exempla declarāt ut accuratissima illa quidē agēdi cu/
ra quā uidim⁹ Curionē p te esse sustinentē: satis nos admonere
uideat̄ ut ipsū Cu. in reb⁹ tuis iudicemus esse diligentē. Itē. Quid
mibi de reb⁹ tuis curandū mādaſti uelim tibi pluadcas id me li
benter esse facturū. Et multa ad hūc modū silia exēpla. ¶ Vige/
simū octauū p̄ceptū. Quanq̄ in rhetorica oratiōe strueda hoc
sit p̄ceptū p̄ter cetera diligēter obseruādū: ut i fine oratiōis
uerbū aliq̄ collocet: q̄ orationē splendidā: p̄stantē: ac pluri
mū resonantē efficiat: p̄sepe tñ cōtingit: ut uerba illa quę in ora
tiōe cōcurrūt collocāda: aut breuia sint: aut parum efficacia aut
q̄li muta: aut parū resonātia: aut fuerit adiectiuū aliq̄ & substā/
tiuū cōmode intersecātia: & alię multę dictiones: quę uel lon/
giores uel cōcinniores esse consēt: in fine oratiōis longe apti⁹
uideant̄ terminari: non erit incōmodū si alias cōmodiores di/
ctiones in fine oratiōis collocem⁹: quas equidē dictiōes ex oī
bus ptib⁹ grāmaticę orationis uerbis & interiectionib⁹ except̄
ut in sequētib⁹ descriptis exēplis uidere potes: apte quidē desu
mere poteris. Exēplū de noiē pprię in fine ornādę oratiōis
terminato: ut litteras tuas ad me detulit Antoni⁹: q̄s tuo noiē
mibi assignādas: sibi cōsignauerat. M. Tulli⁹. Exēplū de ap/
pellatiuo: ut p̄clarissimas equidē uirtutes adamarūt semp p̄
stantissimi uiri & officiosi hoies. Exēplum de appellatiuis i
tus & in tio terminatis quę egregiā elocutionis suauitatē effi/
ciūt: ut tanta quidē erat Gasparini Barſizii pgamen. in legendo
elocutiōis sonoritas: & in cōmutando humanitas: ut neminē
unq̄ offendere potuisset. illa ei⁹ dicēdi ac cōuersandi cōmuni/
catio: qm̄ ex ei⁹ pnūciatiōe melle dulcior fluebat oratio. Ex/
emplū de noiē primitiuo in fine posito. Tua quidē erga me of/
ficia ppctuo cōmemoratu digna id efficiūt: ut nō min⁹ te diligā
ac si mibi pprius esses frater. Exēplū de deriuatiuo. Maxi/
mope te semp adamabo: qm̄ amore me semp obseruasti. confra/
terno. Exēplū de cōpatiūo in fine posito. Nō potuissent in

reb⁹ tuis fieri diligēti⁹: p quib⁹ equidē tantā adhibui curā: ut
nulla a me potuisset adhiberi maior. Exēplū de suplatiuo. Oī/
bus i reb⁹ sedulo me tibi cōpies paratissimū: qm̄ in oibus etiam
meis cognoui te mibi semp obſequentissimū. Itē Pompeius uir
in oibus rebus subtiliter cōsiderādis fuit prudentissimus. Item
Munus hoc recepi a te suauissimū. Exēplū ubi oratio in no/
men aliq̄ egregiū & insigne terminat̄: ut Quę ad me scribis sūt
egregia: & hoc ope p̄eciū laudat̄. Siliter laudat̄ si oratio dictio/
nē habeat uniuersalē negatiuā in fine: ut nullus & nemo. uel af/
firmatiuā: ut oīs & quilibet. Exēplū de negatiua. Quē te ma
gis diligā habeo neminē. Exēplū de affirmatiua. Quę uir bo
nus facit laudat̄ oēs. Exēplū de ptitiuo noiē i fine posito: ut
ut horū quę mibi p̄posuisti uellē neutrū: sed tñ si elaborandū ē
in alterutro: ut nobis oīno suscipiēdum sit alterū: placet magis
supius: cū p̄sertim necessario eorū a nobis ingrediendū sit alte
rū. Exēplū de p̄noiē primitiuo i fine oratiōis posito: ut q̄lis
erga te semp extiterim ego: facilius longe potes iudicare tu: q̄
tibi p̄suadere poterit is ille: q̄ optime nostri cōuentioni pluri/
mū studet esse detractū. Exēplū de p̄nomie deriuatiuo. Qm̄
tibi p̄mptissimus atq̄ oibus in rebus obſequentissim⁹ animus
fuerit me⁹: hoc relinq̄a aio iudicandū tuo. Exēplū de pticipio
in fine orationis terminato: ut Sū p̄pediē ad te uentur⁹ q̄ plura
tecū ad utriusq̄ nostrū cōmoditatē p̄tinētia cōmētatur⁹. Exēplū
de gerūdio in fine posito. De tuis reb⁹ a me nullū p̄fecto temp⁹
p̄termittit̄ & agēdi & cogitādi. Exēplū de supino: ut Quāto
ope te diligā esset p̄fecto p̄difficile dictu. De quorū pticipiorū
gerūdioꝝ & supinoꝝ rōne: infra i p̄cepto de pticipiis dicem⁹ la
tius. Vidēda nūc sūt nōnulla de aduerbiis exempla in fine or/
nādę oratiōis collocatis. Et primo de aduerbio t̄pis. Scio te mi
hi amicissimū fuisse semp. Itē Ex amplissimis tuis uirtutib⁹ ma/
gnū te uirū existimaui semp. Itē nūq̄ potui quicq̄ agere: qn tu
mibi fueris cōtrari⁹ semp. Exēplū de aduerbio loci. Optime

cognouisti me nō solū amicū tibi extitisse intus & foris: s; etiā me tibi defuisse nusq; aut quicq; me tibi denegasse nusq;. Exē plū de aduerbio optādi. Hanibal romanū imperiū plurimū de/ fatigauit: q; Italiā nūq; attigisset utinā. Exemplū de aduerbio negādi. Multa enī mala nup cōflata & agitata fuisse dicī: s; plu rimū gaudeo horū te attigisse nihil. Exemplū de aduerbio af/ firmādi. Ita res ē ut nobis narraſti pfecto. Exēplū de aduerbio dubitādi. Quē nobis futura dicebas fortasse nobis euenire pos sent fortuitu. Exemplū de aduerbio iurādi. Nō faciā mediū/ fidius neq; dicā hercle: quē mibi pbabiliter nō uidebūt. Exem plū de aduerbio q̄litas. Tua ī me benemerita nō solū retribuā singulatim: sed etiā tibi satisfaciā cumulatim ac multiphariā. Itē Qm̄ eo fato nat⁹ sum: & talē meā fortunā esse itelligo: ut nemo mibi quicq; cōsolat: nisi qd̄ in magnū suū emolimentū redūda/ re arbitror: cōstitui igit̄ mecū uelle deinceps uiuere meatim. Itē Tuas lrās legi libēter: & audiui tabellariū diligēter: q; statū tuū mibi narrat ppolite atq; suauiter: & cōes etiā casus q; ferres for titer & moderate. Exemplū de aduerbio ordinis. Multa sum p lrās meas tibi significatur⁹ deiceps & te semp amatur⁹ magna in te bñficia collatur⁹ p̄terea: unde meam ī te uoluntatē quē optima ē bñficioꝝ loco suscipies interea. Exemplū de aduer/ bio remissiuo. Cū tantē mibi nō suppeditēt facultates tibi satis faciā paulatī: & q̄ ratiōe id meli⁹ fieri possit pedetentim. Exem plū de aduerbio intensiuo. Exopto q; plurimū: ut ad me uenias penit⁹ qd̄ opus ē oīno. Exemplū de aduerbio similitudinis. Sicuti optima fide te admonui: uelim facias ita. Inter cetera aut̄ ad/ uerbia cōpatiua & suplatiua in fine oratiōis posita: concinnā fa ciūt sonoritatē. Exemplū de aduerbio cōpatiua. ut Qd̄ rogas ut negociū tuū curare uelim diligenti⁹: hoc tibi p̄uadeas uelim nulla quidē ratiōe agi potuisse studiosius: nec curari amanti⁹ q; est actū: nec p̄fici accuratius. Exemplū de aduerbio suplatiua. Video enī te uitā agere prudētissime: cū oīa quē ad bñ uiuendū

ptineant p̄scrutaris accuratissime: atq; p̄sequeris diligētissime. Itē. Quē mibi mādaſti cōfeci oīa cumulatissime. Nūc ponēda sūt p̄positionū exēpla. & p̄mo de p̄positiōe ante. ut Ex hoc maximo tuo in me bñficio te plurimū diligo: qd̄ ex amplissi/ mis tuis etiā uirtutib⁹ fecerā multo ante. Exemplū de p̄posi/ tione citra. Scribo frequenter amicis nostris: qd̄ nō fecerā mul tos annos citra. Exemplū de p̄positiōe contra. Tanto enim omniū hoīū cōsensu Cicero romanoꝝ cōsul creat⁹ fuit: ut ī ipso magistratu creando neminē habuerit contra. Exemplū de p̄g/ positione ultra. Recepti duas a te lrās & tres ratiōes nec ultra. Exemplū de p̄positiōe coram. Sed hęc multa explicatur⁹ sum apert⁹ illo corā. Exemplū de p̄positiōe clam. Quē agere con sultui ita pbabilia esse cōstāt: ut nihil sum factur⁹ clam. Exem plū de p̄positiōe palā. Omnia p̄fecto quē officiose recteq; fiunt possunt oibus significari palam. Postremo pauca uide de con iunctione exempla. Et primo de cōiunctiōe approbatiua ī fine ornādē oratiōis terminata. ut Qd̄ mibi mandaſti diligēter p̄fi/ ciam: nā ita meruisti quidē Exemplū de cōiunctiōe collectiua rationali uel illatiua. Quid faciā ergo: deceptus sum igit̄. Reli/ quū est itaq;: ut deinceps accuratissime mecū considerem. quib⁹ credā: quosq; cauere debeam Exemplū de coniūctione dubi/ tatiua. Studebis ne: ocio marcessis ne. Exemplū de coniūctiōe diminutiua. Quod si tu ad me accedere nō potes: litteras mibi tuas quē de his rebus quas scite desidero me admoneāt uelim mittas saltem. Fui plixior in hac quā constitueram p̄ceptiōe sed multitudo exemplorū: & quidem domesticorū circa omēs grāmaticę orationis partes incidentium: huiuscemodi in causa fuerunt plixitatis. ¶ Vigesimalionum p̄ceptū. Quod uerbo subiunctiuo interdum p̄ indicatiuo utamur. ut illud a te uelim p̄ uolo. Et iste est frequens & elegans apud oratores mos. Illud si feceris pro facies. Similiter futuro infiniti uerbi in iri desinē tis interdum pro p̄senti eiusdem utimur. ut factū iri: pro fieri

& hæc est electissima præceptio: nemini dubiū est. ¶ Trigesimū
præceptū est circa multiplicandā ex uerbis orationē. Nā quāq;
uerba siue in principio siue in medio siue in fine orationis col
locata: tantā i dicēdo opportunitatē habeant ut ex unico uer
bo oratio p̄fici possit & illustrari: tñ multo magis ex pluribus
multiplicatis uerbis & augef & maxime resultat oratio. Cū igit̄
aliqñ uehementē aliqñ mentis conceptū explicare cupim⁹ aut
rem magis claram & magis apertā demonstrare uolum⁹: multi
plicatis uerbis id efficere poterimus. Exemplū ubi snia ex uer
bis simpliciter explicat. ut Qm litterarū uirtutes tales esse con
stant: ut tot⁹ mūdus ex ipsis gubernet: te hortor atq; rogo: ut ad
cas tibi cōparandas cures: ut uirū ex ipsis te prestantissimū red
das. Quē quidē snia sic ex uerbis multiplicari pōt. Qm litterarū
uirtutes tales esse cōstant: atq; huiuscemodi semp extiterūt: ut
ex ipsis uniuersus terrarū orbis gubernet: adiuuet & conseruat
nō solū te plurimū adhortor atq; moneo: uerū etiam p̄ sūma no
stra familiaritatis cōiunctiōe maximope te rogo: exoro: obte
stor: atq; te uehementissime contēdo: ut p̄ ipsis litterarū ornamē
tis cumulatissime tibi compandis: tantope cures: labores: insu
des: inuigiles atq; incūbes: ut uirū ex ipsis te reddas prestantis
simū. Itē aliud exemplū. De nostra repu. bonā equidē spem con
spicio. nā qua ratiōe res oēs agerent: audiui: itellexi: interfui: uī
di: cognoui. Itaq; a nobis sedulo excogitat: tenet: p̄uidet: deli
berat: agit & nihil prætermittit: ut cōis salus detrimētī nihil pa
tiat atq; diutissime cōseruet. ¶ Tricesimū primū præceptū ē circa
pticipia: gerūdia & supina in cōpositiōe oratiōis artificiose tra
ctanda: quē quidē pticipia gerūdia & supina ea ratione a uerbis
deducunt: ut tā ipsorū uerborū q̄ etia nominū adiectiuorū uim
efficaciā & rationē magnā cōplectant. Possum⁹ ergo nostrū di
cendi stilū ex pticipiis in oibus eorū tpibus atq; casib⁹: & i prin
cipio & in medio ac i fine oratiōis collocatis ornate elegāterq;
contexere: atq; negociorū sententias: quē ex proluxa nimis di

tendi ratione sepe numero cōtractant: ex ipsis participiis com
plecti: tū etiā ex gerūdiis atq; supinis in omni eorū terminatio
ne orationē rhetoricam possumus aptissime cōponere. De qui
bus omnib⁹ ex ordine exempla subsequunt. Exemplū de par
ticipio præsentis temporis. Complectēs ego amplissima tua in
me benemerita: beniuolenti memoria sum quottidie p̄scrutās:
qua ratione parib⁹ tibi officiis correspondere possim: nec est tñ
in presentiarū potestas mei sedulo de te cogitantis: & tua i me
beneficia continua cū recordatiōe repetētis: ut qd ego in te fie
ri desiderē: ex sententia p̄ficere ualeā. Exemplū de participio
præteriti tēporis. Imitat⁹ ego libenter illorū p̄schorū uitā: q uiri
habiti sunt officiosi: secut⁹ sum libēter mores Ciceronis: studia
bonarū artiū sedulo imitātis. Nā p̄fecto Ciceroni oibus studiis
a pueritia dedito ita oēs cōmodissime elocutiōis diuitiē: & of
ficiosissime bñ uiuendi rationes successerūt: ut oēs hoies tantā
eū eloquentiā cōsecutū esse cōspiciāt q̄ eū cumulatū equidē ora
torē faciliter cōprobant. Exemplū de participio futuri tēporis in
rus: in principio in medio & i fine oratiōis posito. Dubitatur⁹
sum tādiu de negocio nostro: q̄ diu recepero litteras. M. Bruti
mibi significaturi qd de re ipsa factū fuerit: cui Bruto p̄ nobis
maximope laborātī causā ipsā meā ea spe cōmisi: & cōmendauī
ut sperē ipsū causā hanc nostrā diligenter curaturū: & dignitatē
nostrā tandē conseruaturū. Exemplū de pticipio futuri tēporis in
dus. Vitupanda res ut scribis tibi delata est: quē nullo quidem
pacto: ex snia tua fuerit attingēda. q̄ Dionysiū quē multū uitio
rū criminib⁹ coinquinatū esse dicis: meis officiis cōplectendū
susceperim: cui⁹ rei causā recte intelligas uelim. nā cū mibi acer
bissimis molestiis affecto: ac etiā maiorib⁹ afficiēdo: maxio mi
hi Dionysi⁹ ipse adiumento fuerit: iustū esse iudicauī ut mutuis
sibi officiis responderē. Itaq; ipsū Dionysiū ea quidem ratione
mea fide recepi defendendum. Iniquū enim nimis extitisset: si
meā debitā sibi operā denegassem. Exemplū de gerūdio in di

Qd ad te scripsi: illud exercēdi poti⁹ q̄ ostentādi ingenii causa feci: & amādi tui occasiōe mihi ppositū est: ut nihil qd tibi con ducere existimē difficile mihi uideri posset: & utinā ea eēt mi/ bi agēdi oblata facultas: ut aut cōsolandi aut iuuādi rationē ali quā possiderē: q̄ si hoc esset nullū, pfecto locū ornādi p̄termit terē. Exemplū de gerūdio in do. Qui reipub. gubernationem suscipiūt facilitatē in audiendo: humanitatē in agendo: p̄mpti/ tudinē in satisfaciendo seruare debent. neq̄ enī reipub. defice/ re deberēt: dicendo: consulēdo: argumentādo: p̄suadendo: cō/ monendo: iuuando: nec si opus fuerit mortē effugere debent ī piculis cōmorādo. Exemplū de gerūdio in dum. Cū ea quidē ratione nati sumus ut aliqd semp dignū uiro a nobis tractandū sit: nō est ergo nobis negligendū sed diligenter potius p̄curan dum: ut officiosum semp aliquid sit agendū: nec tñ contra natu ram est pugnandū: sed in recto quidē pposito semp est p̄manen dum: & (ut sapientis mos est) t̄pibus est assentiendū. Exemplū de supino in tū terminato in oratiōe rhetorica cōmode tractā/ do. Cū sēpenumero a me quesitū esset quid apud maiores nros sapientes uiros usitatū fuisset: intelligebā ab ipsis reipub. in pri mis esse satisfactū: sed postq̄ ab ipsis ex nimia eorū arrogantia & intollerabili potentia itum est ad arma: ab ipsis postea desitū est: reipub. recte gubernare: optime igiī ab illis urbib⁹ actū est & sapientissime constitutū: quē tales ciues habere uolūt: ut ali⁹ aliū potentia superare nō possit. Exemplū de supino in tu. Ma gna fuit disceptatio inter. Q. Ciceronē & M. Tulliū eius fratrē Vtrū eloquentia eo pacto a natura hoibus esset incita: ut dicē di p̄ceptione opus nō esset: an ars de dicēdo aliqua dari pos/ sit. Q. enī Cicero dicebat eloquentiā ea ratiōe a natura esse ho/ minib⁹ datā: ut ipsi homines naturaliter se exercētes: quicquid uellent p̄suadere possent. Marcus autē rationes ostendebat ex quibus cōmodissimū esse extabat dicendi artē fuisse inuentam maxime necessariā & optimā esse factū: q̄ hoies ipsam discerēt

ac ptractarēt: qm̄ oia sunt ex arte ipsa faciliora dictu & elegan/ tiora quidē instructu. ¶ Tricesimūsecundū p̄ceptū est quo nā pacto p̄cipia orationes amplificāt & rerū iniam breuiter com plectunt. Participia enī tū multas ī dicēdo nobis afferūt cōmo/ ditates: tū etiam sunt optime accōmodata: ut oratoria dicendi ratio admodū augeatur: & rerū sententiē quē amplam uerborū copiam expeterent: breuibus quidē uerbis ex ipsis participiis intercedentib⁹ comprēbendant: sicut hoc loco & nuda exem/ pla: & etiā ex p̄cipiis amplificata conspicis. Exemplū ubi sen tentia ex p̄cipiis breuiter comprēbendit. Scipio Africanus ro manus consul creat⁹: urbē romā a barbaris oppressam in pristi/ nam libertatē uēdicauit. Hęc quidē oratio ex p̄cipiis sic mul/ tiplicat: & nihilomin⁹ orationes ex eisdē p̄cipiis breuiter cō/ p̄bendunt. Publius Scipio African⁹ amore reipub. cōseruan/ de uebementer incitat⁹: una omniū senatorū uoce atq̄ cōsensū cōsul creatus. Hannibalē Italiā crudeliter deuastantē p̄fugauit. Carthaginē nimis p̄niciose ciuitatē euertit: Numantiā Roma/ nos molestissime defatigantē supauit: & romā acerbissima bel/ lorū calamitate cōpressam: a turpissima barbarorū obsidione li berauit: & in pristinā libertatis dignitatē uēdicauit. Exem/ plū ubi eadē oratio ex multis participiis augmentat. Marcialis Valeri⁹ uir equidē uigilans: intelligēs: p̄uidens atq̄ sapiēs: ami cis consulēs: succurrēs: fauēs: gratificans & bñfaciens: cui⁹ fides uirtus & amicitia iādiu mihi animaduērsa: p̄specta: cognita ac explorata est: cū ad te p̄fectus & tibi coram iudicio tuo eius ra tiones sit declaratur⁹: ordinaturus: acturus atq̄ cōmentaturus te rogo ut eū recipias tua benignitate amanter adhortandum: iuuandū ac defendendum. Exemplū ubi gerundia atq̄ supina rhetoricam elocutionē exaugent. Quoniā a p̄ceptoribus no bis est data ratio studendi: cogitandi: intelligendi: discēdi: scri bendi: agendi: cōmentandi. Est igiī nobis diligenter animad/ uertendū: curandum: atq̄ peragendū: ut consulēdo: consolādo:

atq; iuando: cumulate ipsis nostris admonitorib; satisfaciam; ut q hoc a nobis sic actū ac usitatū esse intelligāt: id optimū cognitu factū atq; usitatu esse diiudicēt. ¶ Tricesimūtertū preceptum est circa aduerbia: quę ut te minime fugit in dicēdo sunt idonea & quodāmodo necessaria: ad amplificandū oratiōis stilū ad modū accommodata. Nā quę admodū adiectiua noiā sūt eorū substantiuus: ita cōmoda & sibi famulātia: & ipsorū substātiuorū uim naturā ac pprietatē explicāt & aperiūt. Ita etiam aduerbia sūt optie interpretantia: qualē efficacīā: qualē facultatē: qualē substātiā: qualēq; uehemētiā: uel uerba uel pticipia secū apportēt. Si igit uerbis ac pticipiis cuiuscūq; tpsis constēt in nrā oratione rhetorica tractatis: idonea quidē aduerbia siue positiua siue cōpatiua siue suplatiua adiūxerim; orationē pfecto nostrā cōmodissimā efficiem; & ipsi oratiōis sniam reddem; explicatiōrē. Ut hoc tibi mōstrabit exemplū. M. enī Cicero usq; ab adolescētia accurate quidē aduertēs: quę res hoies potissimū prestantisimos efficere soleret: & ut magno aīo isignitus plurimū sperās Romanā rempu. aliqñ se recte gubernaturū: pnotauit egregias bonaz artiū disciplina: eas illas potissimū cōstare quę ciuitates atq; puincias optime gubernarēt. Statuit ergo snias illas ab eo esse penit; obseruādas atq; sūmope celebrādas: q cū studio esset accurati; inuigilās q; ceteri: tanta sibi sciaz ornāmēta cumulatisime nact; est: q ipse lūmus orator copiosissime fact;. Romanam rempu. prestātissime gubernauit: & multa librorū uolumina ceteris futuris hoib; erudiēdis cōmodissime descripsit: & nomen suū immortalitati diuinit; cōmēdauit. ¶ Tricesimūquartū preceptū ē singulare. Qd sepe loco aduerbii ponim; adiectiuū cū substātiuō i ablatiuo casu: dūmodo aliquā magnā animi uel alteri; rei uehemētiā adiectiuū cū substātiuō iportet: & imediate añ uerbū ul' pticipiū collocef: quę quidē preceptio orationē efficit splendidā: & sniam reddit efficacē. Ut in hoc intueberis exemplo. Marc; enī Cicero usq; ab adolescētia ad egregias bonaz ar-

tiū disciplinas exardescēti aīo conspirās: maxie sperās amplissimas se exinde cōmoditates accuratissimo ei; ingenio cōsecuturū: ita erat ipsis sciaz studiis assidua diligētia dedit;: q ipse tam sūma studio; ornāmēta fuit cōtinua exercitatiōe cōsecut; ut ceteros oēs oratores celeberrimos uirtute supauit. ¶ Tricesimūquintū preceptū. Qd aliqñ ppter nimū animi affectū & uehementiā duplicam; & eleganter quidē hoc aduerbiū: Etiā. ut Te etiā atq; etiā rogo. De aduerbiis autē Cū & tū: quo nā pacto cū generalitatē significat: & tū specialitatē importat: & qua ratiōe in elocutione rhetorica sint tractāda: quanq; ordinati; hoc i loco de eis tractandū esset: uidim; supra in septimo in ordine precepto. ¶ Tricesimū sextū preceptū. Qd aduerbia positiua cōpatiua & suplatiua rhetoricā elocutionē plurimū exaugent. ut in hoc exemplo patet. Cautē etiā prudēter cōmode liberaliter atq; magnifice i dignitate ptoria te sp habuisti: neq; etiā accuratius aut uirili; uel cōmodius a te fieri potuisset: q; est actū: de iusticia: q; pitissime rectissime atq; magnificentissime gubernasti. Quo autem pacto aduerbia oratiōes multiplicēt: quoniā illud sine cōiunctionū in primis & relatiuorū adiuuētō efficere nō pnt; infra in precepto dicā de cōiunctionib; qd de multiplicatione erit. ¶ Tricesimū septimū preceptū circa cōiunctiones sequi. Nā cōiunctiones multis ex causis in nostro dicēdi genere accidunt necessarię. In primis enī coniungunt dictiones nominū uerborū participiorū pnominū prepositionū & aduerbiorū. Coniūgunt orationes atq; sententias. Valent insup plurimū ad ornandū atq; amplificandū oratiōis stilū. Et quanq; cōiunctiones omnes in cōcinna dicēdi cōpositione locū habēt: qatñ copulatiue disiunctiue & aduersatiue cōiunctiones in oratiōe oratoria crebri; ac aptius q; cetera ptractant; aliquid ergo de ipsis potissimū uidet; esse cōmemorandū. Vnde copulatiue cōiunctiones atq; disiunctiue sepe numero in oratione rhetorica interferunt; quo uetustatē etiā atq; uehemētiā non paruā

important: ut apud oīa oratorū uolumina refertissime demon/
strat. De quo hoc tibi exemplū erit index. Cū mecum diligen/
ter animaduertā mi lohes: & quantā bonorū opportunitatē: li/
beraliū artiū scientiē hoībus afferre cōsueuerūt: & quanta sit ce/
leberrimi ignū tui suauitas: illud mihi occurrebat: ut ad ipsas
litterarū uirtutes te uehemēter adhortarer: in q̄s si accuratissi/
me incūberes & multas & magnas emolimentoꝝ opportunita/
tes tibi compares. Nā siue oblectationē siue admirationē siue
animi requiē desideres: aut honorē aut laudē aut gloriā expe/
tas: uel diuitiarū copias: uel bonorū opportunitates: uel rerū fa/
cultates adoptas: hęc oīa p̄fecto: scīaz emolimenta suppeditare
cōsueuerūt. Rectā ergo atq; p̄comodā uiuēdi rationē imitaberis
si ipsa studiorū ornāmēta uigilātissima diligētia p̄sequeris. Nūc
de aduersatiuis cōiunctionib⁹ noster erit sermo. Nā cōiunctio/
nes aduersatiuę hęc cōstare uident: licet q̄uis quāq; & si: tā & si:
etiā si: & iā & si. de quib⁹ .M. Cicero nūq; usus ē hac dictiōe liq;
p̄ cōiunctiōe: qm̄ dictio est ambigua quę uerbū etiā significat.
Hęc tñ ipsa dictio licet ab ipso Cicerone usurpata ē p̄ uerbo si/
gnificante licitū est. Vt in hoc exemplo. Qm̄ exactis iā bellorū
calamitatibus: optata pace nobis frui licet: mihi ergo deinceps
p̄ litteras tecū iocari licet. Raro etiā uel rarissime poti⁹ apud eū/
dem Ciceronē hęc dictio q̄uis reperta est. Aliq; uero uidelicet
quāq; & si tā & si etiā si & iam & si sunt i ipsi⁹ Ciceronis uolumi/
nibus frequentissime. De quib⁹ hoc tibi exemplū adduco. Et si
q̄s oratoria facultas opportunitatis accessiōes parere ualeat mi
Ruperte: nō solū explicare: s; etiā uix tibi cōnumerare possem:
quia tñ ea me semp̄ tantope delectauit ut magnam illi facultati
operā adhibuerim: & nō paruā etiā ex ipsa opportunitatis cō/
moditatē mihi compauerim: cōstitui te ad eā cōpescendā pluri/
mū adhortari debere: quę quāq; tibi uiro admodū pitissimo
maxime nota iā esse debeat: q̄ multa p̄fecto p̄tractasti: tamen te
hortor q̄sūm opere: ut ad eam tibi cumulatissime comparandā

sumis uirib⁹ icūbas: tā & si hęc mea apud te adhortatio minime
necessaria uideat: qui ut a q̄z plurib⁹ audiui ad oēs bonarū artiū
disciplinas ardentissim⁹ esse iudicaris. p̄ge igit ut cepisti: & hanc
bene dicēdi rationē ita ut cetera agis studioꝝ uirtutes: fac dies
noctesq; cōplectaris. ¶ Tricesimū octauū p̄ceptū. Qd̄ interdū
hęc cōiunctiōes: Cū si: & similes postponunt dictionib⁹: quibus
p̄poni cōiter cōsueuerūt. ut Oēs cū honesta facim⁹ nihil ē qd̄
uereamur. Ad nos si tēpestiue accessisses: oīa nūc trāfacta essent
P̄terea cōiunctio copulatiua: &: interdū eleganter p̄priis in/
terponit noīb⁹ in oratione laudis: ut & Cato & Cicero. Idē i ui/
tuperio attēdi pōt. Insup̄ interdū sup̄sedere solem⁹ ab his duab⁹
cōiunctionib⁹: ut & q̄. ut i hoc exemplo. Moneo quę te digna
sūt facias. Vbi tā & si q̄ uel ut intelligat: tñ cōmittit q̄ nō expri/
mat. ¶ Tricesimū nonū p̄ceptū ē circa multiplicandā ex cōiū/
ctionib⁹: ex aduerbiis: & ex relatiuis orationē. Nā aduerbia &
cōiunctiōes atq; relatiua substātię & accidētis una cū ipsis aduer/
biis & cōiunctionib⁹ cōtractata: plurimas simul oratiōes multi/
plicando cōiungūt. Aduerbia eni ista: tā tantū tantope tātis per/
adco usq; adeo ita tādiu totiēs eatenus & cōsilia: ea quidem ra/
tione multiplicāt oratiōes: q̄ post unā orationē aut plures ex
ipsis aduerbiis cōsectas: necessario succedit ista cōiunctio infini/
tans: ut uel q̄: aut sequit̄ aliqd̄ horū aduerbioꝝ quoad quātoꝝ
q̄z diu quotiēs & cōsimiliū: quāz equidē dictionū: quelibet ora/
tiones multiplicat. Vt in sequēti declarabit̄ exēplo. Quę tua in
me benemerita cōtulisti: eoz tantā uideo cōstare magnitudinē
ut parē officiorū gratiā merito tibi referre debeā. Hęc qdē inia
ex trib⁹ ut uides est orationib⁹ fabricata. hęc poteris ad .xii. usq;
oratiōes multiplicare: p̄ aduerbia cōiunctiōes & relatiua. Quo/
tiens aut uel aduerbiū uel cōiunctio uel relatiuū repetit̄: totiēs
unā tibi sup̄addit orationē. ut sic. Quę tu in me bñmerita cōtu/
listi: eoz tantā uideo cōstare magnitudinē: ex quib⁹ ita cōmo/
dissime exaggerat⁹ sum: q̄ res oēs meas ea quidē ratione cōsta/
t

biliui: ut nullā calamitatis mutationē: q̄ duratura sit: recipe pos-
se uideant: ut nisi bñficiorū imemor haberi uelim: qđ ego semp
tanto pe effugere conat⁹ sum: ut nihil unq̄ magis euitandū esse
duxerim tale officioꝝ gratiā merito tibi referre debeat: ut tuis
me bñmeritis: quę meoria pfecto cōplector sempiterna: condi-
gnū extitisse faciliter iudicare possis. ¶ Quadragesimū pceptū
circa p̄positiōes cōsistit. P̄positiōes enī eo in primis neces-
sarię dicunt: q̄ his uerbis quę aut sūt imp̄fecta: aut nō satis potē-
tia: ut sniam p se pfectā efficere possunt: ad eā p̄ficiendam & lon-
giore pducēdā plurimū adminiculant. Huic accedit q̄ ipse p̄-
positiōes p̄nt in principio i medio & in fine oratiōis cōmodū
sime collocari. Sed omniū p̄positiōnū hęc duę: Erga & in: p̄ter
ceteras in oratiōe r̄betorica locū habēt: quę & ad ornādas ora-
tiones & breuiandas snias optime sūt accōmodatę. Nā sepe nu-
mero totiēs uerbū in oratiōe concinne taceri pōt: quoties hęc
duarū p̄positiōnū: erga & in: aliqua fuerit in oratiōe tractata:
nisi fortasse qđ sepissime fieri uidem⁹ uim apportaret harū dua-
rū p̄positiōnū pro & contra. De qua ratione exempla sequūt.
Si tanta Solonis in suā repub. atheniensem bñmerita fuerūt:
quantā. P. Africani erga repub. Romanā extitisse legimus certe
quādammodū Africano romani ex imortalib⁹ eius in ipsos bene-
ficiis p̄petua deditiōe tenent. Ita etiā athenienses ipsi Soloni
ob innumerabilia ipsius erga eos officia: sempiternis equidē de-
meritis astringunt. In hoc ergo dicendi genere qđ exposui: ille
duę p̄positiōes: in & erga: sustinent uicē hui⁹ p̄positiōis
pro. Alię uero duę p̄positiōes postea sequētēs sc̄z in & erga:
uerborū locū tenent: quę nisi in orationib⁹ interpositę fuissent:
necessitas oratiōis postulabat: ut i loco ipsarū p̄positiōnū ex-
pressa uerba fuissent interposita. Quadragesimū primū p̄ceptū
Qđ interdū p̄positiōes quę cōmuniter p̄poni cōsueuerūt
postponant: quales sunt In sub ad apud p̄pter p̄ & ob & siles
ut in his exemplis. Omnib⁹ in rebus honestas apprime placet.
Nemo est qui nō diuina sub potētia cōstitutus sit. Atticā ad ur-

bem postq̄ accessi forte mihi Socrates occurrit. Nolana apud
menia hannibal a Marcello in fugā uersus ē. Tuā p̄pter causam
oēs caremus patria. Oēs contra hostes reipub. semp infestus p̄-
pter defensionē libertatis nostrę fuit. Vestra p̄ beniuolētia ni-
hil tā mihi difficile est qđ nō libenter suscipiā. Iunonio e pha-
no multa signa erepta sunt. Nostris ex agris pecus omne ab-
actū ē. Ciuilē ob causā multas cōtentiōes suscepi. Rege ab opu-
lento except⁹ sū. Idē intelligendū ē de aduerbiis ordinis: quia
sūt Dehinc deinde deinceps interdū interea p̄terea & item. ut
Tua dehinc erit cura ne qđ detrimētī accipiā. & ad hūc modū
reliqua. Hac ratiōe latinā orationē i his & siles modeste si uti-
mur cōcinniorē efficim⁹: mō ea sint ab illustrib⁹ oratorib⁹ & poe-
tis recepta. Cōsueuit aut Cicero nōnūq̄ hęc p̄positiōnē cū huic
ablatiūo quo postponere: ut quo cū: p̄ cū quo: qđ male cōsonā-
tię causa eū fecisse arbitror: nos uero in mecū tecū secū nobiscū
uobiscum consuetudinē hęc retinem⁹: sed in qui cū pridem iste
modus loquēdi aboleuit. Similiter hęc p̄positiō de interdū a
Cice. suo casui postponit: ut in. ii. ad Herenniū est inquit. Vtrū
enim ea res sit similis ei rei qua de agit: quod item a nostro usu
discessit. ¶ Quadragesimū secundū p̄ceptū est circa p̄positiō-
nes quę orationes multiplicant. P̄positiōes equidem qm̄ ad
oratiōes simul adiungendas sepe numero uias aperiūt ne aliqñ
sine ipsis nostrū mentis conceptū cōmode plicere possemus. id
circo ipse p̄positiōes erunt a nobis in coniūgendis multipli-
candisq̄ orationib⁹ plurimū considerandę. Exemplū ubi snia
sine p̄positiōnib⁹ simpliciter explicat. Cū p̄tor urban⁹ creat⁹
sum: tuā mihi p̄sentia necessaria esse duco: ut ipsā p̄turā me-
lius gubernare possim. Quę sic ex p̄positiōnib⁹ multiplicatur
snia. Cū p̄pter eximia reipub. negociorū magnitudinē ad urbē
accessissem atq̄ in senatū me cōtulissem: ibi a senatorib⁹ contra
uolūtātē meā: & p̄ter opinionē p̄tor urban⁹ creat⁹ sum: in quo
eqdē gubernandę p̄turę magistratu prudētiā mihi tuā necessa-
riam esse puto. ¶ Xlii. p̄ceptū sit circa interiectiones: quę tā

& si crebrius apud poetas q̄ apud oratores contrectent: aliquā
tū cum aut aliquā lētiā magnā: aut cū molestiam: aut admira/
tionem: aut indignationē: aut spem: aut timorē: aut aliquas hu/
iusmodi animi passiones significare uolumus: eas etiā in nostra
dicēdi ratione possum⁹ tractare. hoc scilicet modo. **P**rob bone
ibesu clementiā tuā imploramus tantas heu tanq; acerbissimas
atq; intollerabiles bellorū & penurię calamitates semp ita pro/
piciemur. Vab q̄ infelici cęlorū constellatiōe nati sumus: si tam
grauib⁹ molestiis semp excruciiari debeam⁹: Sed heu benigni/
sime deus tua deniq; clementia cōfisi uniuersam tuę misericor/
dię bonitatē sūmis p̄cib⁹ obsecramus ut tantorū nos malorū
incōmodis liberes: & in tranquilla nos status conditiōe stabi/
lias. ¶ **Xliiii.** p̄ceptū. Qd̄ interdū post eū oratiōis sensum: qui
p̄fectus est graui⁹ aliquid addat: qd̄ affirmando exornet: & au/
ditorib⁹ rem gratam efficiet. ut in hoc exemplo. Vir fortis oīa
p̄ repub. adibit picula: & id quidē impigre. Cōmouent enī au/
ditorū animi uehementius q̄ si dixisset. Vir fortis oīa p̄ repu/
blica impigre adibit picula. Quanq; uarietatis causa hoc dicen/
di genere interdū orator utet. Illud autē placet ut cū in dicen/
do eo p̄uerti erimus: ut reb⁹ de quib⁹ loquimur satis a nobis fa/
ctum sit & aliquo egregio sensu oratio sit conclusa: q̄ nō ulterio/
p̄uehamur: ne gratia illa: quā benedicēdo nacti sumus: amplifi/
catione nimis graui amittat. In quod uitiū pleriq; incidūt in sci/
tia potius quadā aut negligentia: q̄ rerum dicendarū inopia.
¶ **Quadragesimūquintū p̄ceptū.** Qd̄ sicut in mediocri figura
magis cōuenit rem prius rudē atq; inornatā afferre: debinc uer/
bis idoneis & grauiorib⁹ illā exornare: Ita in graui figura siue i
laude siue in uituperio uerset oratio: ab ornatu initium sumat.
Exemplū primi ut Pompeius facile omniū romanorū tum ar/
mis tū consilio magnus clarissimulq; fuit princeps. Exemplum
secundi. Ut omniū imperatorū in rebus pacis ac belli: mari ter/
raq; gestis gloria. **C.** Cęsar antecessit. ¶ **Quadragesimum sextum**

p̄ceptū. Qd̄ in re lēta uerbis tristib⁹: aut i tristi uerbis lētis mi/
nime utamur. Vitiolum enī est cū in re funerea: similitudinib⁹
aut exemplis quib⁹ in uoluptatib⁹ aut in delitiis utimur: n̄ros
affectus amplificam⁹. Velut si quis in deploratiōe filii exemplū
afferat parentū: qm̄ ex nuptiis filioꝝ cęterisq; reb⁹ secūdis maxi/
mam conceperūt uoluptatē. nā contrariorū cōpatione acerbior
dolor insurgit. Cauendū est etiā: ne in re tristi nimis lasciuiat
oratio: aut in re lēta inculta sit & horrida. Nam ut in reb⁹ duris
ille uerborū exquisit⁹ apparat⁹ fugiend⁹ est: ita in secūdis ac feli/
cibus obseruatio diligēs est habēda. Satius enī est p̄turbata po/
tius prout doloris impetus suadet q̄ limata nimis atq; expoli/
ta cōpositione uti. Nō equidē natura ipsa patit: ut cū graui ali/
quo merore p̄emimur: uerborū cōpositioni uacare posset ani/
mus. Vitaī insup ista ab oratorib⁹ accurata uerborū compositio
q̄ eloquetiā auditorib⁹ suspectā esse intelligim⁹. tūc enī p̄ce/
pta cōpositionis negligenda sunt: qd̄ p̄ Lelia Damici⁹ ap̄her de
industria fecit: nō terminādo orationē in uerbū dū inqt. Apud
iudicē piclitaī Lelia Fugienda quidē est tenera nimis ac delica/
ta modulandi uoluptas nōnunq;. Si uero nostra oratio ad ali/
quā concitationē animoꝝ quę sit uehemēs inclinabit cōmodif/
sime in uerbū aliqd̄ finiet. magis enī auditorū animis si i uerbū
finiet: oratio affigit. Caput autē omniū quę ad elocutiōis p̄ce/
pta attinet id uisum ē: ut oīa ad rerū de quib⁹ loquimur dignita/
tem accōmodata sint. recte itaq; Mecenatis illa minime laudat
cōpositio: cū inquit Sole & aurora rubēt plurima. Nā uerba re/
bus: nō res uerbis accōmodare solem⁹. ¶ **Quadragesimūsepti/
mū p̄ceptū.** Qd̄ interdū post orationē inchoatā priusq; ad uer/
bum p̄cipale pueniat: interponat oratio imp̄fecta uim habēs
parentelis. Ut in hoc exēplo. Oēs qui ambitioni & glorię stu/
dent (id qd̄ ignorat nemo) opinione magis q̄ re ducunt: & his
similia. ut ego uero is sum (ita me deus saluū uelit si uere & nō
fictē loquor) is in quā sum q̄ sacras litteras oī scripturarū generi

longe anteponā. Itē Legalē tibi sapientiā a teneris (ut aiūt) un/
guiculis cui frequēs insudasti sumope dedicasti. Itē. Quid enim
tristi? ut eos cōmemorare qui trias suas colūt: qd miserabili? qz
domi suę agere: & ita agere: ut iocūdiorē aliqñ qz uitā mortem
optes.

De numero.

Nunc supesset ut rationē numeroꝝ dicerem? & hoc
tibi. xlviij. cōstituo i ordine p̄ceptū: quę quidē de
numeris rō apud Isocratē tāto studio uel inuenta
uel aucta reperit: ut nullā ex oibꝫ elocutiōis ptibꝫ
huic anteponat. Sꝫ cū huiuscemōi disciplinę p̄ce
pta uaria sint: nec latini auctores: ut Cicero: Quītilianꝫ & Mar/
cialis i hoc gręcoꝝ doctrinā semp secuti fuerit: & magna sit in/
ter eos cōtentio: i hoc fimbrias nō dilatabo meas. Sꝫ illud scias
uelim: q̄ i hac p̄ceptiōe illud obseruare studem? ut si i monasyl
labā terminat oratio: qd raro sit ubi p̄fectꝫ sensus ab oratore ser
uat: cōsiderandū ē utrū ea longa sit an breuis. Si longa ē: eā p̄e
ire trocheꝫ debet: q̄ duabꝫ syllabis cōstat: lōga scꝫ ac breui: ut in
hoc Cice. exēplo. Legū in repu. prima uox. Qd si talis monasyl
laba dictio breuis fuerit: tūc recte lambus q̄ est pes ex p̄ma bre
ui & ultima lōga constās. an illā collocat. Sic ergo qñ breuē bre
uis syllaba: aut longā lōga antecedit: iure id reprehēdit. Vt si di
cas. Ista res mea ē. Cū aut̄ bisyllabū in finē dictiōis collocat: ca/
uendū ē ne quattuor breues i fine syllabę ponant. In qd uitium
incidit q̄ ait. pdidi bona mea. Et plures alię a pluribꝫ in materia
numerorū ponunt doctrinę. Sed certe referēda est ratio nume
rorū: tū ad uarios aiōꝝ affectꝫ: tū etiā ad dignitatē & modū sen
tentiarū. Nā quę iracūda est oratio breuioribꝫ: quę uero leta ac
iocūda longioribꝫ numeris gaudet. nō nihil etiā p̄sonaz digni
tas causarūq; ac tēporū uarietas momenti affert. Sed qm̄ ab hac
obseruatiōe sepiꝫ ac industria recedendū est: uel grauitatis cau
sā: uel ut uarietate aliqua temperet oratio: splēdos ille numero
rū intermittēdꝫ est. Caput enī omniū p̄ceptorū illud usum est

ut rebus de quibꝫ dicendū est: ars quidē numeris seruiat & nō
res arti: a qua ratione qui discedet omnis sane elocutiōis digni
tatem pturbabit.

De modo punctandi.

Receptū Quadragesimū nonū. circa modū punctā
di oratiōes tibi trado. Sūt autē generales punctā/
di species apud modernos octo: uidelicꝫ Virgula
recta: ut sic. l. loco cuiꝫ more priscoꝝ exiguo pūcto
utimur sic Virgula iacēs quę sic est / Virgula con
uexa quę sic fit (Planus q̄ sic ē. Gemipūctꝫ qui sic fit . . Interro
gatiꝫ qui sic pingit: Coma ē punctū cū uirgula sursum ducta qd
sic facimꝫ fm̄ imitatores priscoꝝ oratorū: Periodꝫ est punctū cū
uirgula deorsum ducta qui sic est.) Virgula recta loco cuiꝫ nunc
punctū exiguū facimus sit inter substātiua uel adiectiua: uel in
ter uerba modi finiti uel infiniti: uel inter p̄positiōes qñ nul
la est copula: Ita tñ q̄ unū nō ueniat ad determinationē alterꝫ:
Fit etiā qñ oratio incipit a distinctione: quę p̄ se nō potest assū
gnari sequēti supposito & uerbo principali. tūc enī ante suppo
situm p̄cipalis uerbi ponit uirgula recta uel punctus exiguus.
Iacens uero uirgula semp debet in fine lineę situari: ubi dictio
nō sit completa: Vnū illud animaduertendū est ne syllaba unqꝫ
diuidat in fine lineę. ita q̄ altera pars syllabę eiusdē sit i princi
pio sequētis. Nā sicut syllaba uno spiritu ē indistanter p̄ferēda:
ita etiā idiuisibiliter est situāda. Virgula autē cōuexa poni de
bet & in principio & i fine oratiōis qñ ponit inter ptes oratio
nis principales p̄ parenthesis. Coma uero sit p̄ orationē quę
de se p̄fecta esse pōt: ceterū alia sibi annectit̄ imperfecta distincta
icipiēs a relatiuo: mō quo suū antecedēs nō imediate p̄cedat:
qm̄ nihil tūc poni debet. p̄terea si sequat̄ dū uel donec: uel cū
cōiūctio & sic de aliis: quę impediūt uerbū. Interrogatiꝫ duo
bus pōt fieri modis. altero post imperfectā orationē cū pūcto exi
guo sic: altero post p̄fectā sic: Planus uero pūctus sit i fine ora
tionis p̄fectę: tam & si dictatoris animꝫ ad sequentē ulterioꝝ

E z

sententiā pendeat. Gemipunct⁹ autē fieri solet quotiens p⁹riū uiri uel mulieris nomē ignorat. uelut in supscriptionib⁹ p⁹lato rī sepe numero cōtingit. Periodus uero in fine toti⁹ orationis fieri debet: q⁹ nil aliud in ea materia sequit. Sed est notandū q⁹ si in eadē epistola diuerse scribunt⁹ materię in fine cuiuslibet eārū seruanda ē periodus. Omniū horū exempla oratiōe i sequēti subiiciunt. Qm̄ iproborū indies magis inualescit nequicia (nec mireris quia principes fauēt sceleri) hinc nihil mirū est inocentes calcari: cū potentes transeant ipuniti. Quis enī pōt esse modus facinori languente iusticia inflagante nequicia in uirtutis locū snīa constituta! Nō itaq⁹ ambigendū est spectabilē & officiosum uirū dominū. . Episcopū nostrū sūmo dolore confici⁹)

¶ De dignitate grauitatē afferens in elocutione.

Dignitas ornatā orationem & uerborū & snīaz luce distinctā reddit. Sententiāz autē exornatio ē que de reb⁹ ipsis dignitatē quandā compat uerborūq⁹ ipsi⁹ sermonis p⁹polita cōtinet grauitate. Quarum prima ephebalis. i. uerbi iteratio in octo ptes distributa est in repetitionē: cōuersionē: cōplexionē: subiiectionē: traductionē: conduplicationē: gradationē & cōmutationem. .
 Repetitio uerbū principio iterat: ut Quis uehementer iusticia claruit: quis uehementer amorib⁹ exarsit: quis belenā rapuit q⁹ igne ferroq⁹ cadentē troiā deleuit. Alexander profecto q⁹ paris dicitur.
 Conuersio sine uerbum repetit: ut Italiam hānibal armis uicit: ingenio uicit: dolis uicit.
 Complexio principio & fine uerbū iterat: ut Quis chartaginē deleuit: populus romanus: quis Nūmantia euertit: populus romanus: quis corinthū sustulit: populus romanus: q⁹ socios seruauit: populus roman⁹: quantē igit⁹ uirtutis extiterit q⁹ & amicos fouit & hostes p⁹fregit considerate.
 Traductio eandē dictionem uage collocat: ut Qui nihil habet

in uita iocūdius uita: is cū uirtute uitā nō potest ducere.
 Conduplicatio est uni⁹ aut plurimorū iteratio cū rōne amplificationis: ut uirtutē scipiōis uirtutē. & h⁹ urbis glāz cōmēorat.
 Cōmutatio ē cū due diuerse snīę ita efferunt⁹ ut a pori posterior cōtraria pori p⁹ficat: ut eē optet ut uiuas nō uiuere ut edas
 Gradatio ē que nō ante ad consequēs uerbū descendit q⁹ ad superius reuersū est: ut nihil laudis & glorię nostris ciuib⁹ reliquū est: si hostib⁹ q⁹ libet licet: & q⁹ licet possunt: & q⁹ p⁹nt audent: & q⁹ audēt faciūt: & q⁹ faciūt nobis molestū nō est.
 Subiectio ē cū qd aduersū nos aduersariosq⁹ nostros dici potest querim⁹. & q⁹ dici oportet sic subiicim⁹. Eū ne tu hoīem ap⁹ pelles q⁹ si fuisset hō: nō sic uitam hoīs infectare.

Vnt relique exornatiōes septē: quib⁹ nō uerba eadem s; uerborū uis efferit: aut cathacretice uerbū p⁹ uerbo ponit. Earū prima Agnominatio dicit.
 Agnominatio dissimilib⁹ reb⁹ similia uerba accōmodat: ut Diligere oportet quā uelis diligere.
 Sufficit enī p⁹ casuū mutationē q⁹ ornatū oratiōi accōmodat ut scipio nūmantia sustulit: scipiōis prudētia chartaginē euertit: Scipionē gloriā & laudē huic urbe cōpasse cōmemorāt.
 Interpretatio nō iterat sed reintegrat uerbū: ut Menia radicib⁹ delecit: muros solo adequit: pietes hui⁹ urbes sūdit⁹ euertit.
 Noiatio est que minus idoneo uerbo noiat id cui⁹ noīs nō recordat: ut Mugire: hinnire: uagire: murmurare.
 Pronoiatio est que cognomine quodam extraneo dicit q⁹ suo noīe appellari non debet: ut Si gracchos aphricani nepotes nomet.
 Denoiatio est que a reb⁹ p⁹pinquis & finitimis trahit orationis originē: que pōt intelligi res nō suo noīe appellata: ut p⁹ libero uinū: p⁹ cerere frugē: aut ebur aurū argentumq⁹ p⁹ diuitiis.
 Abusio p⁹ certo p⁹p⁹quo & simili abutit: ut pro orare: obsecrare: supplicare: ambire.

Translatio est cum uerbu in quandā rem transferi ex alia re qđ similitudine recte uidebit posse fieri. ut Tumultus italiā ex / pgefecit. Fit breuitatē causa. ut urbē extinxit subito: Obsce / nitatis euitādē grā. ut quotidianis nuptiis delectat: Augē / di cupiditate. ut nulli⁹ urbis calamitas isti⁹ explere potuit ini / micitias: Minuēdi aīo. ut paululū in reb⁹ difficillimis aspira / uit: Ornādi ardore: ut quę malitia nocentū exaruerūt opti /

matum uirtute reuiescent.
Vnc iam de tredecim exornationib⁹ quę simpli / ces sine admixtione sniarū & superioribus diuersis / supsunt. dicendum uidei Earū prima Articulus se / nobis obtulit.

Articul⁹ singula uerba cęsa oratiōe distinguit: ut Armis cruore / cadaueribus & luctu omnia complentur.

Similiter cadens similibus casibus orationem dissimiliū inter / positione exornat: ut Virtutem iugiter explorantem & assi / duis curis extollentem collaudas.

Similiter desinens uerborū exitus similes dissimili medio ha / bet: ut Viuis gloriose delinquis ambitiose.

Correctio est quę tollit quod dictū est & pro eo qđ magis ido / neum uidei reponit. sic Nisi hoc fecisset: immo excogitasset / nullam suspensionem reieisset.

Distinctio diuersa diuerso uerbo cōcludit: ut Populus roma / nus Nūmantiā deleuit: chartaginē sustulit: corinthū disiecit.

Cōiunctio: interpositiōe uerbi superiores ptes cōplecti⁹ & infe / riores: ut Formę dignitas & morbo deflorescit & uetustate.

Adiunctio: aut principio aut fine uerbum collocat.

Dissolutum est quod sine coniunctione pferitur: ut Clamorib⁹ / ullatibus: luctu: gēdes resonabant.

Circūitio: rem simplicem: assumpta circūscribit elocutione: ut / Scipionis uirtus chartaginis opes pfergit.

Transgressio ē quę pturbat uerborū ordinē: ut Instabilis in istū

plurimū fortuna ualuit: & hoc arbitror fecisse tuo i eū. p aīo.
Suplatio ē oratio augendi minuendiue causa supans ueritatem / ut Sermo melle dulcior: corpus niueū: igneū ardorem.

Intellectio: est cū res tota parua de pte aut de toto pars cogno / scit: ut Num ille te tibi nuptiales a scelere arcebāt & ostē / tas nisi diuitias tuas cum annulū tm ostentas. & anhelans ab / imis pulmonibus spiritus ducebatur.

Permutatio ē oratio aliud uerbis aliud snia demonstrās. Fit a li / militudine: ut Lupus ē i fabula: aut p argumentū ut Gracchū / rursus nūmitore dicem⁹: aut p contrariū ut cū prodigū & lu / xuriosum parū & diligentem appellamus.

Eliquę exornationes multitudine uerborū con / stant earū prima Ratiocinatio dicit.

Ratiocinatio est cū ipsi a nobis rationē cuiusq; ex / positionis poscimus: ut In re militari & medica ut / itidem se res habet: quid ita: quo enī dux & medi / cus antiquior eo melior credit: qđ ita: usū enī & cōsuetudie / quę uictoriā & salutē parere consueuerūt optime norunt.

Sentētia quid sit uel esse oporteat in uita expositione sola uel / ratione & cōprobatione etiā ostendit ut domat oīa uirtus.

Contrariū alterā ex rebus contrariis sic facile confirmat ut qui / suis hostibus quomodo alienis consulat:

Membrū res est breuiter absoluta sine snie pfectiōe in alio mē / bro orationis excipiat: ut Tuis dolori: alienis ludibrio: tibi / ipsi dedecori eras. eiuīdē sensus cōplexio piodus & cōtinua / tio appellat: hęc: snie contrario & conclusiōi tantū cōuenit.

Compar mēbra habet pari saltē quātitate syllabarū ut Audacia / alexandro gloriā cōpauit Sapia platonī laudē uendicauit.

Exclamatio ē quę rerū ac psonarū cōmemoratione in significa / tionē doloris prūpit: sic. Si pietes nostri loq possent uel redi / uos patres nros intueremur dicunt urbē pęclarā quā gentiū / dominā effecim⁹ uos oppressam & subiectā reddidisti.

Contentio cōtrariis sentētiis orationē cōficit: ut **Virtus & lit/**
terarū studia difficiles adit: exit: uero facillimos afferunt.
Occupatio ē cū dicim⁹ nos p̄terire aut nō scire: aut nolle dicere
id qđ maxie dicim⁹: hac exornatiōe utemur cū res plana fie
ri nō pōt: uel ad nos nō ptinet: uel longā aut ignobilē rē ef/
fugere uolumus: ut Nō dicā te urbis nostre hostē: oēs bonos
infectari. Et qđ ad te nō attinet p̄teribo templū te religionis
& urbis huius caput euertisse.

Permissio ē cū dicēdo aliquā rē toti alicui⁹ uolūtari condonare
uidemur. Cū p̄ter aīam nihil relictū sit: ea uti libet utamini.

Dubitatio ē cum q̄rere uidet orator. quid potius aut potissimū
dicat: ut Quo te moribus tuis appellem noīe.

Definitio ē quę proprias alicuius complectit⁹ potestates: ut ira
est motus animi ad cohercēda peccata.

Transitio est quę cū breuiter oñdat qđ dictū sit paucis etiā qđ
sequit⁹ demonstrat: ut Meā in cęsarem fidē cognouistis: nūc
eius in me perfidiam accipite.

Expediatio ē quę rōnib⁹ plurib⁹ enumeratis quib⁹ aliqua res fie
ri uel nō fieri potuerit cęterę tollunt una relinquit⁹: ut Si nec
ab uxore quę amore & pietate p̄pedita erat: nec a nepote q
i bellis interfect⁹ domi ē a crudelissimo liberto mors illata ē.

Precisio est cū dictis aliquib⁹ qđ conceptū est in aīo audientiū
relinquit⁹: ut Tu hęc audes dicere: quę nupcr alienę domui
nō ausim dicere.

Nunc iā de colorib⁹ sniarū dicere tēpus simul & res
principio a distributiōe sumpto cōmonuere.

Distributio ē cū res & p̄sonę & negocia certa dis/
partiunt⁹: ut Quib⁹ reipu. honor. cure est: premia
uirtuti: p̄nas sceleri statutas rependite.

Licentia ē cū apud eos quos uereri debem⁹ aliquid audaci⁹ p̄feri/
mus: ut Qđ oib⁹ ludibrio estis nō ab re cęlco equissimī p̄res
(cęterū ne quē tñ offēdam⁹ statī subiūgim⁹) hic lapiciā uestrā
inagro: audientiā reputo: fortitudinē recogito: uirtutē meū

mentē uoluto.

Diminutio est: cū aliqd inesse nobis: nature: fortunę aut fame:
indultrię rōne leuam⁹: ut Cū sūma uigilātia fortunę cōmoda
animiq; bona a parentib⁹ mihi & natura ferme cōdonatā cō
sequi & tueri studuerim: mediocriter ex his ne nimīū dixē/
rim assecutus sum.

Descriptio ē quę rerū consequentiū cōtinet p̄spiciā & lucidam
cū grauitate expositionē ut Ni isū iudices capitis reū dāna/
bitis: ut fera & truculēta ur̄sa urbē ac ciues uastabit: Quare iu
dices saluti omniū & honori uestro consulite.

Diuisio ē quę rē se mouēs ab re utrāq; absoluit orōne subiecta
sic Aut ueneno aut ferro ligno: aut lapidib⁹ uel alia re uitam
hominis inuasit.

Frequētatio ē cū res i tota cā disp̄se i unū locū cogit⁹ quo graui/
or acior & crimiosior orō sit: ut Cū hūc iudices cupitis libe
rare improb⁹ eni petulās infest⁹ impi⁹: supb⁹ & itollerabilis ē.

Expositio ē cū i eodē loco manem⁹ & aliud atq; aliud dicere ui
demur: Eandē enī rē aut de eadē cōmutando p̄nūciando uel
tractando dicim⁹: p̄ eadē re p̄p̄ositionē rationem compro
bationē: contrariū: simile ac conclusionē afferimus.

Cōmoratio est cū i loco firmissimo quo tota cā cōtinet⁹ imoret⁹
diuti⁹ & in eodē redit⁹ sēpi⁹: qđ est boni oratoris p̄p̄riū.

Similitudo est oratio traducēs ad rē quēpiā aliqd ex re dispari
simile. Fit aut p̄ cōtrariū ut ip̄erio administrādo & palestri lu
do cōtrarie sese habet. Fit p̄ negationē ut nō sic i amicitia ut
i certamie currēdi: nou⁹ ueterib⁹ p̄p̄onēdus ē. Itē fit p̄ colla/
tionē ut poetice ferme compationes sūt. Fit p̄ breuitatem ut
cū audacissimi cuiusdā factum reprēhēdere oratoris nitimur
breuibus ornato sed incōcinno & malo cytharedo cōpam⁹.

Exemplū ē alicui⁹ facti aut dicti cū certi auctoris noīe p̄p̄ositio
Iisdem quippe modis quibus similitudo sumit⁹.

Imago ē formę cū forma qđā similitudine collaudatio: laudis aut
uitupatiōis cā facta ut Ibat i plū corpe tauri ualidissimi ip̄etu

leonis: uituperii sic. Tanq̄; fera urfa aut imauis draco p̄ forū serpit.

Effictio est cū facies corpis uerbis describit̄ quoad satis sit itel/ ligendū: ut erecta fronte ludibundis oculis aduncis naribus sparso ore gestit.

Notatio est cū alicuius natura certis describit̄ signis: utputa cū gloriosi militis iactantia cōmemorat̄.

Sermocinatio est cum alicui sermo cum ratione dignitatis at/ tribuit̄: quo senes parcitati & grauitati: ioco & ludo iuuenes ac rerū p̄fusione dediti cōmemorant̄.

Conformatio est cū aliqua quę nō adest p̄sona fingit̄ quasi assit uel res muta & informis eloquens & habēs formā lit: ut Sci pio si reuiuiscat dicet: ego urbi pacē pepi: uos bella cōcitastis

Demonstratio est cum ita res uerbis exprimit̄ ut geri negociū: & res ante oculos afferri uideat̄: ut Pila emittūt: sese umbo/ ne contegūt: gladius cominus certant.

Breuitas est cum res tantū necessariis uerbis expedita dicitur: ut principio huius operis habitum est.

Conclusio est quę breui argumentatiōe ex his quę ante habita sunt ostendit̄ q̄ necessario sequat̄. hoc modo habes a me Cy rille cęsar: quę de ratiōe dicendi copiā dignitatē & grauitatē cū laude: tibi cōparare potuerūt: si assidua exercitatiōe maio ribus tuis parem in dicendo superioremq; te reddi curabis.

Ars scribendi epistolas Iacobi. P. ad illustrissimū princi/ pem Tarantinum hispanię ducem. Incipit foeliciter.

Non me fugit Illustrissime Princeps quantū & oneris & insolentię exi/ stimationis (ut tibi morem gerere) hui⁹ libelli ęditione i me uerterim. Non q̄ grauiū atq; doctorū iudiciū pparui: aut nulli⁹ nostrorū hominū auctoritatē fecerim: Sed ut p̄cipuis in me officiis: assiduisq; meritis: & nouę pietati tuę: aīo saltem aliquan do tandem correspondere uiderer. Quas ob res cū nō nullos male po/ tius de studiis meis sentire: q̄; parū erga te gratus uideri malue rim: Noua hęc litterarū p̄cepta: tuo nōi dicata: iam iā cōscri/ bere incipiam. Si unū hoc p̄posuero. artē sine assidua exercita tione: nihil aut parū operis afferre: ut curā: operā: uigilantiam: studiū deniq; oemq; diligentia: ab hui⁹ libelli p̄ceptis ad ex/ ercitatōe deriuandā cognoscas. Diuersisq; inter se generum: specierūq; finib⁹: & inueniendarū rerū p̄ceptis q̄; plurimis co gnitis: nō nihil supra legitimas epistolę ptes adiuicere. Et noua quadā dierū obseruantia tēpus maiorū nostrorū auctoritate lit teris nectere consuescas. ¶ De officio & genere epistolarū.

Epistolarū officium (ut maioribus nostris uisum est) dicitur quo absentes his de rebus quę aīo extrin secusue gerunt̄ certiores facim⁹. Hęc genera tria sunt: quorū unū doctrine: alterū ioco: tertiū graui tati accōmodat̄. ¶ Doctrine genus amplissimum ē oibus enim de rebus absentes edocere potest. ¶ Iocosū scribēdi genus ē: quo multo lepore: multaq; dicacitate & uenustate: res domesticę & familiares p̄cipi possūt. ¶ Graue quo sumis de reb⁹

oī ridiculo ammodo conscribimus. ¶ De speciebus generū.

Primi generis spēs pprie eruditio: ars & disciplina
Secūdi Lepos: uenustas: urbanitas: dicacitas: sales
facecię: lipptomia. Tertii Religio: rerū sūma & res
publica: dicit. Eruditio imaturū incussū & icultū
animis nr̄is documētū cōtinet. Ars a teneris an/
nis imbibita cōmutabilē factibiliū rationē habet. **D**isciplīna
necessariā habet obſuatiā: & eaz dicit: quę aliter se h̄re nō p̄nt.
Lepore: facecias: uenustatē: sales: urbanitatē: dicacitatēq; mode/
ratos iocos & uerbis cōcitatos appellam: uerū Dicacitas ī cōti/
nuatiōe sermonis. Facecię breuibꝫ acutisq; & pene prurientibꝫ
dictis ac factis ad risum cōcitandū cōprobanť. Venustas est qua
cū gratia & urbanitate quadā cūcta p̄ferunt. Lipptomia cū ama/
ritudine risū (ut gręci sentiūt) q̄drupliciter cōcitāt. Poenia. Ca/
rientismo Sarcolimo Antismo. ¶ Antismo dicit quicqd rustica
na simplicitate caret: & faceta satis urbanitate expositū ē. ¶ Sar/
colimos plena odio atq; hostilis irrisio. ¶ Carientismo dura dictu
gratiꝫ p̄fert. ¶ Poenia ē accōmodatū rebꝫ p̄sonis t̄p̄alibusq; p̄uer/
biū. ¶ Religio ē qua unū & uerū deū colere edocemur. Contra
Supstītio plures & falsos uenerari admonet. Religio enī uerus
cultꝫ sanctimonia & dei maiestas: tū illa quā habemꝫ in deū pie/
tas & reuerentia: a quo hoīes religiosi appellati sūt: credit. Qui
uero priuatū & nouū deū: ut Cabirū macedones. uraniā poeni.
faunū latini. quirinū romani. mineruā at̄hēniēses: iunonē sani/
os: uenerē pauos: liberū naxos: Apollinē delphos: coluere. Hi
supstītiōsi dicti sūt. Rerū sūma unī t̄m̄ principatū utputa regale
t̄m̄ iperū & monarchicā ditionē spectat. Res publica cōis res
dicit q̄ oīus uita honor & salꝫ una cōtinet. ¶ De finibꝫ generū.

Pistolarū fines: generū ratiōe dignoscunt. Primū
enī genus: cum ita se habeat: ut reliqua duo gene/
ra ueluti eiꝫ species credant: diuersos sortiet fines
eius t̄m̄ p̄priū ē utilitas: Secūdi oblectatio: Seueri

& grauis honoris dignitas. Ad quos oīs ratio & oratio nostra
accōmodanda ē: ne procul a finibꝫ uagi & erratici: nostrę q; p̄ri/
mum mentis ignari & imemores dicamur.

¶ De inuentione & dispositione.

Quoniam hactenꝫ de epistolaz generibꝫ: earūq; specie/
bus habūde satis dictū opinor: Nūc qua uia hęc ad
exercitationē accomodent dicamꝫ. Omis huiusce
rei ratio sniaz dictionūq; inuentionē & dispositiōe
cōparanda ē. ¶ Inuentione est rerū & uerborū idonea
negociis excogitatio. ¶ Dispositio est earundē rationi consenta
nea collocatio. ¶ De dispositiōe inuentionis & p̄tibus epistolę.

Quoniam qm̄ oīs inuentionis uis: principii rationē po/
tissime spectat: de ea accuratꝫ dicendū censuimus
Inuentione in principii: enūciationē: causā: comple/
xionēq; consumit. Principiū est litterarū initiū ad
audientiū mentē in sniam nostrā alliciendā. ¶ Enū/
ciatio nostri ē cōceptus expositio. ¶ Causa ē quę animū ad agen/
dū impellit. ¶ Complexio breuibꝫ dicta memorię reficēde gratia
recolligit. ¶ Quāq; gratiarū actionē a te nō desiderare: p̄pter
beneficia mea in te collocata: cū te re ipsa atq; animo scire esse
gratissimū. Fateor t̄m̄ q̄ mihi fuit piocunda: Sic enī uidi: q̄li ea q̄
oculis cernunt: me a te amari. Litterę tuę mirabiliter grātę sunt
senatui: tū rebꝫ ipsis quę erant grauiusq; & maxime fortissimi
animi: sūmiq; cōsilia: tū etiā grauitate sniarū atq; uerborū. S; mi
N. incūbe ut belli extrema cōficias: in hoc erit sūma & gratia &
gloria. Facile enī hoc faciēdū erit: cū & antea tuā uirtutē rebus
bellicis clarissimā: inimici nouerint: & horribilē multoz mor/
taliū stragē: paucis ante diebꝫ te duce fortissime facta: añ oculos
uolūtēt. Quod cū ita sit: ni ut monui pergas facere: nullis unq;
temporibus: laus tanta: bonos atq; dignitas in te conferet. Va/
le & me consueto prosequere amore.

¶ Ratio principii excogitandi.

Mnis inuentionis ratio: nostris fortunatūq; com-
modis: generis uel speciei p̄sidio: utilitatē bone
statis tuti & uoluptatis gratia cuncta metit: qđ ut
facilius intelligere possis: a primo quoq; epistola/
rū genere repetendū censuimus: ut inuentionis ini-
tia ab arte p̄ficiscētia: uia faciliore quottidiano usu & exercita-
tione nobis p̄beāt. Qui de reb; dubiis cōsultare: aut res arduas
edocere grauabit: sufficienti generū enumeratiōe hoc uel non
posse lris significari uel ip̄sorū q; ea inuenere exēplo: auctorita-
te: imitatiōe: uel exq̄sita snia: subterfugiendū explicabit. Socra-
tem enī p̄hoꝝ parentē celo & astris familiarissimū: sciam & do-
ctrinā oēm e medio: morali tm̄ dempta: sustulisse cōmemorabi-
mus. Opinatiōe enī solā i aliis artib; eē uoluit: quā incerti eē
sciam uero certi asseruit. Empedocles & democrit; ueritatē i al-
tissimo sūdo iacere dimerfā dixere. Hinc diuersa de orbis situ
Ptolome; & p̄poni; mella opinati sūt. Dissonantia Endimion
itacus Hygini; & Atlas de ortu & obitu siderū sensere. Repu-
gnātia Solō dracō de furti crimine: repugnanti; egyptiū & Sa-
bini: duplici enī alii pena: capitis supplicio alii: fure puniendū
censuere: Aliis furādī usus laudabilis p̄ exercitio & disciplina
militari fuit. Cōtraria de religiōe Cretenses: assirii babylones
Latini atq; egyptiū opinati sūt. Diuersa de re publica. Plato Ari-
stoteles: Marcus Varro & Cicero de sūmo hoīs bono excogi-
tauerūt. Etiā illi qui oraculo apollinis sapiētes dicti sūt: iudicio
etiā stultorū inspiētes cognoscunt. Qđ cū ita sit non modo res
dubias nō edocere. Sed hoꝝ exēplo moti: de his quē ceteri cer-
ta dicūt: iā dubitare significabim;: eosq; orabim; ut quid his de
reb; sentiam;: requirere omittāt: cū sūmi egregii uiri: p̄clari &
excellētis ingenii: ex tpe aut incōsulto: etiā eadē de re: aut de
minori: dicere denegarint: qđ nos hēbeti quadā & obtusa acie
mentis: nisi ad exoptatū silentiū exhortandi sumus: qđ si quos:
bis de quib; reb; agit: certiores facere uolem; Archelāū igno-

rantie magistrū nec quicq; se nihil scire affirmasse dicem;: qui
enī nihil se scire dicit: aliqđ cognitū p̄fiter: cū oīo aliqđ sciri pos-
se negat: id p̄sus sciri qđ nō sciri posse aiebat: significat. Quare
ne eadē cū archelāi snia accusandus uidearis: de reb; licet no-
uis & difficillimis: nō modo ip̄sorū: sed nostrē etiā causa indu-
ctos scribere dicemus: ut ipsi ineptias nostras iniquo animo fe-
rentes: quid senserint rescribere compulsi: nos credere nō ne-
gligant. P̄clara etiā officiosorū hominū p̄comodāq; sententiā
collaudabim;: qui cōmunis rei causa se quippiam ignorare con-
fingūt ut suis posterisq; lumen eruditionē & doctrinā p̄scruta-
tione relinquere ualeant. ¶ Secūdi generis ratio.

Vi risū cōcitare studet: hęc nouisse decet: ei; rei p̄-
ceptionē i lipptomā & facecias distributā e. Face-
cias uero factis dictisq; cōstare. Verū de facto alias
de his nūc quē tm̄ dicto risū concitat: dicam;. Ri-
sus cū iocūditate omniū uel alicui; amaritudine eli-
cit. Amaritudo aut uel animi uel corporis aut fortunē cōmodi in-
cōmodiq; rōne concipit: ut crassus de lamia: dyogenes & Ale-
xander inter se cauillati sūt. ¶ Facecie uero uasre dicta ex facto
etiā nomen dixisse cōmemorant: ut papirii historia Comica ar-
gumenta: thiresie iudiciū: appologetici fermōes Phrigii esopi:
orationis inuersio: ueritatis exuperatio: uersuū recitatio: risum
modestū & grauē puocare solent. Suspicio etiā & dubitatio idē
efficit: ut iuliam apud parentē de uoluptate fecisse cōmemorat
Idem. Inductio operabit: ut inter aspasiā & xenofontem cum
rubore risum concitasse accepimus. Idonea loci temporis rei &
hominis opportunitas: iocum puocabit. Quē socratē nouisse
cōmemorat: cum in cōuiuio rogatus ut aliquid de suis studiis
diceret: qđ loco & tpi cōueniūt. Ego nō calleo qđ ego calleo neq;
loco neq; tpi cōgruūt inqt. Aliter enī doctū platonē: alit; grauē
Catonē: ridiculū dyogenē: turpē cinedū: & mollē leucippū faci-
entē uerba iducētes. Alit; i loco sacro: alit; i p̄phano: aliter lunc/
sto: aliter uoluptuoso & geinali tpe agēdū: & loquēdū duxim;.

Quib⁹ autē e locis: ioci & risus argumenta ducent. Ex oppositis & seucris & grauis indagabuntur.

¶ Ratio tertii generis inueniendi.

Pincipiū autē a maiorib⁹ tractū ostendem⁹ q̄ urbes & oppida: ut cyrus p̄saz rex i alia: & lacedemones in gr̄cia cōdidere. Statuas mox & simulachra cōfinxerūt: ut hūanitatē & uirtutis exemplū: postēris etiā derelinquerēt. Ea res longi⁹ p̄tracta p̄ diis uota & sacra soluere adegit: at bñ uiuēdi cupiditatē illexit. Hic antisthenē multos excogitasse deos: Romani eūdē: p̄ ptate uariū confinxere. Iouē superū retūq; oīuz patrē: pistorē & p̄datorē uenerati sūt. Hinc ipsūq; uocam⁹ in patrē p̄dāq; iouē: ut poetę nostri dictat sn̄ia. Caluā uirilē iberbē barbatā femineāq; uenerē dixere. His similibusq; locis res p̄ cōmodo & sn̄ia nostra principii ratione excogitādas duxim⁹: ut horū exemplo: principium facili⁹ indagari possit. ¶ Qñ principio sup̄sedendum sit.

Quoniam hacten⁹ de rerū iuentiōe & p̄tiū dispositiōe dictū est. Nūc qñ principio utendū sit dicam⁹. Nō enī semp̄ his partib⁹ epistolarū oibus: sed cū res locus & p̄sona exigat utendū est. Cum ad incognitos p̄claros nouos & sūmos uiros: quib⁹ cū nulla uel leuis familiaritas cōflata est: principio utemur. Aut cū p̄claris sūmisq; de rebus absentes certiores faciēdi erūt: oibus partibus utemur. Idē in appologis: paragonia: cathologia: apocriſi: xenodoxia: & philographia agendū est.

¶ De enunciatione & eius causa.

In oī genere epistolarū p̄ncipio: ex his similibusq; locis ducto: uel e genere speciei finibusq; excogitato. Enūciatio in mediū afferēda ē. Ea simplex uel multiplex eē pōt. Simplex simplici dupliciq; causa cōtenta erit. Multiplex nōnunq; sine causę approbatiōe p̄feret. In rebus enim afflictis dubiis & anxiis tantū

expositiones afferimus: p̄sertim cū de re sūma: nō sine capitis piculo scribemus nulla causa maiorū exemplo confirmabimus aut mandata nūciis cōmittemus: ut sine piculo res nouas significare possimus. In re familiari & domestica: ad amicos maxime conscribentes: una dūtaxat uel nulla causa: enūciatio cōprobabit. Verū in oī epistola seuera & graui: nō modo causa: sed etiā auctoritate: exemplo & simili: cōtrarioq; enunciationē nostrā cōprobare: & aduersariōrū diluere poterim⁹. Interdū enūciationes plurimas sine causa inducem⁹: quousq; & ad eā quā intendimus pedetentim accedam⁹: ac causā afferam⁹: quę clara: dilucida: p̄babilis aut necessaria erit: ut uiros bonos: religionem & rem publicā colere: & hominē p̄pter ignē caleſcere dicem⁹. Rationes parū uebementes & obscuras: quę rem poti⁹ astu & dolo occultare q̄ iniqua purgare uident: effugiendas & cuitādas cōmonemus.

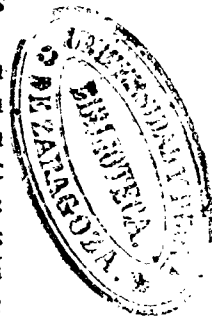
¶ De complexione.

Complexio e simplici enūciatione: & causa educta nisi artificii ostendādi gratia conficiat: sup̄uacania dicit. Nūq; enī necessaria existimat: nisi cū enūciatio aut causa multiplex p̄cesserit: ut sic. Igit nec mortis metu: nec tēdio uitę: fortunę incōmodis: etate decrepita: aut morbo cōfect⁹ iterit: sed hominū malignis facinorib⁹ extinct⁹ occubuit. Eā autē sepe in petitionē quandā p̄ re & sn̄ia nostra resoluere poterim⁹: ut Qd cū ita sit: abs te peto satis opinioni hominū sententię meę facias. Accedit nōnunq; his partib⁹ noua sententia: expositione tm̄: & causa una pluris ue contenta: modū & finē profus epistolę faciens.

¶ Diuersimode in diuersis speciebus scribendum.

Rostq; unūq; gen⁹ diuersosq; fines loca t̄pa p̄sonas ac res cōsiderauim⁹: ad spēs: uaga diuertet oratio. Cū enī in doloris mitigatiōe: ad studia & litterarū inflātionē: obiectōrū purgatiōe: aut in cōmittēdis amicis: aut in agēdis gratis: aut re gesta

F

enarratione: epistola uersabit: ineptā uitam: pditosq; mores & inanē doctrinā repellere nitimur: diuersa ratiōe excogitāda ē.

De mitigatione doloris.

Quadrupliciter possum⁹ cōsolari: hoc est: quattuor ex locis consolatio constat. Primo nanq; ostendimus nos: eius ad quem scribimus causa dolere uel nostri uel ipsius causa uel utriusq;. Secundo ut meminimus nos ea lege natos: ut omnibus fortunę telis pposita sit uita nostra. Tertio ne grauius feramus casus quos nullo consilio uitare licebit. Quarto ut aliorū euentibus memoria repetendis nihil accidisse putemus. Exempla quoq; gentiliū si uidebitur pmiscere licebit ut ex ea gentilitate quodam prodeat argumentum. **Exemplum.**

Postq; mihi de obitu filię tuę renunciātū erat ualde indolui. Nescio tñ an magis tui causa mei, quinimo magis utriusq; nostrū, poteris nāq; eā huius urbis nobiliorib; filiis matrimonio copulari: ac cū antiquis familiis cōstituere familiaritatē: quę domui tuę ac familię uestre summū honorē gloriāq; allatura. Pręterea quotienscūq; aut ī iudicio aut ī senatu iuris nostri psequēdi uel bñficii ipetrādi gratia cōparendū fuerat q nobis auxilio & cōsilio esse potuisset nūsq; pfecto defuissent. Quis nāq; ē ex senatorib; cui nūc causā meā tute cōmittere possim. Eni uero etiā ea quę iā diu mihi tecū erat familiaritas: affectio q̄ in dies auget facit ut tui causa maiori merore cōficior. Erat nāq; ipsa filia laborū tuorū subleuatric ac ī aduersitatib; tuis solatiū singulare.

Sed q̄ te ea destitutū aiaduerto: me ipsū oī solatio destitutū eē arbitror. Nec enī minoris molestię aduersitates tuę q̄ meę mihi fuere. Cōsolari tñ tuū merorē pōt q̄ iste casus nō tibi unī accidit ī filia tua. q̄s enī nat; hacten; est: q̄ nō post aliquot dies uita defūct; eat. Mortalitatē enī diū imortales & natura: homib; imo cūctis aiantib; tribuerūt. quoz uolūtati nemo ē q̄ possit resistere. Quā ppter ea quę neq; culpa nostra neq; negligētia pcedente accidūt: & q̄ neq; prudētia ualent puideri: equo aio ferre

semp sapientis habitū est. Nūquid fili; regis hispanię decessit q̄ toti; regni spes unica fuit. Decessit itē p̄toris nostri fili; unicus: cui neq; fratres neq; nepotes neq; neptes: nec agnati sup̄sunt: ī quib; familię nomē ualeat cōseruari. Nec etiā uicino tuo cūctę diuitię suę opitulari poterāt ut filii sui sup̄sutes relinquerent; q̄ diuitiis suis fungerent; q̄s nunc ad extraneos puenire uidebit. Sed quia nepotū tuorū caterua multiplicata ē: multiplicatq; in dies: in quib; & familię tuę nomē: & maiorū tuorū imagines cōseruabunt; q̄ & p̄sidio tuo egent & substātia: nō babes eā cōtristandi causā: quā illi habuerunt. Repelle igit; obsecro has animi passiones atq; filię tuę obitū obliuioni tradas. Exēpla quoq; gentiliū imitari studeas. e quib; socrates cū filiū extinctū pcepisset: nō modo equo tūc aio: uerū etiā nuncio ait: nil noui affers. Qd̄ si gentiles hoc facere cōsueuerūt in quib; nec aliqd̄ fidei lumē erat: quāto magis nos christiani ea quę diuina ex uolūtate puenere: in meliōrē partē nobis accidisse pluadeamus oportet.

De rerum bonarū inflāmatione.

Interdū nec p nobis nec p tertia p̄sona petim;. S; p eo dūtaxat ad quē scribim;: & quicqd̄ petim; ei; cā petim;. Hoc autē gen; adhortatio appellat;: qd̄ sic poterim; exercere. Primo enī oīdem; nos fiducia beniuolētiāq; ei; ad quē scribim; motos adhortationē ad huiusmodi res de quib; scribim; facere. Deinde incōmoda pferimus uel si nō fecerit rem ad quā hortamur. uel si nō fecerit illā a qua dehortamur. Postea cōmoda adducim; q̄ sequūt; uel ex gerēda re quā hortamur uel ex nō gerēda a qua dehortamur. Postremo cōclusionē subiiciem; q̄ breuiter rogabim; ut qd̄ hortamur si nō cōmodū suū attēdere nrę saltē beniuolētię cā id facere uelit. **Memini me patrē tuū mirū ī modū coluisse & clarissimo uiro sūma amoris necessitudie cōiunctū fuisse: q̄ uir tū ingenio clar; tū animi magnitudine pstantissimus eēt. Pręterea memini me abs te obseruātia quadā singulari cōplexū ut nihil sit qd̄ ego a**

te petere dubitem: presertim cū aliqd petitur: sim: id omē ad te unū ptineat. Ex quorū dā enī cōmuniū amicoꝝ sermonibꝰ intellexi te disciplinā rei militaris: quā a me potissimā psuasus sequi inceperas dereliquisse. hęc nō qdē psuadere satis mihi poterā: nisi tuę quoqꝫ accessissent lrę: quę sermones quos acceperā plāne cōfirmarent. Ex quibꝰ non mediocrē molestiā suscepi: te enī sperabā uirū rei militaris prestantissimū fore: quē cū impatorem exercitꝰ ul' legionis prefectū cōspicerē: ego mirifice gloriarer: qꝫ tibi eiusmodi capiendoz studioꝝ causa fuisset. Sperabam te & amicis cōmodissimū: & patrię gloriosum: & tibi utilissimū fore atqꝫ ita pfecto fuisses. Subeant enī studioꝝ militariū piti uiri: & ciuitatū & principū potentissimoꝝ familiaritates: a quibꝰ sepius oppida & castella munitissima mereant: stipendiisqꝫ uberrimis ab illis cōducant: & qd̄ maximū ē immortalitē glorię cōsequūt & ppetua apud posteros noīs sui monumēta relinquūt. Si igit sic incepta studia deserueris: nudū te oīuz pbatissimarū artiū inuenies. Neqꝫ enī mercaturę actibꝰ studuisti neqꝫ lr̄is operā dedisti sed militari tm̄ disciplinę primas etatis tuę partes deuouisti. Rursusqꝫ sequētes annos cōplures in ipsa cōsumpsisti. Quare totū hoc oē tempꝰ amissū inuenies & difficiliōres iā erūt āni quos facile bonis aliquibus cōmittas. Secordię atqꝫ ignauię cōciues tui oēs te dānabunt qꝫ exercitationē armorū abs te iā dudū susceptā nūc temere neglexeris. Itaqꝫ si quid apud me amicitię paterne si qd̄ necessitudinis fratris tui relinquit. te rogo atqꝫ obsecro ne me uanū tibi fuisse psuasorē patiaris. Sed uel tui uel mei causa dimissa nūc aliqꝫ diu militaria studia magno aio suscepias.

De gratiarū actione.

Omerus Colophonī officioꝝ recteqꝫ factorū oīuz genera tria cōmemorat. Sapie: diuitiaz & pulchritudinis: Quę cōmutato uocabulo plato: unū: sincerū & incorruptū. secundū uoluptatis & corruptis/ sine mentis. tertiū ex his mixtū cōmemorat. Hoc

pipathetici usitatori uocabulo honestū utile & uoluptariū dixere. Hinc poeta preclarꝰ. Hęc gratis cōgruetia noia baud in/ epte excogitauit: aglea: thalia & euphrosyna. Pro his enī bene recteqꝫ factis: bona saltē rectaqꝫ uerba iocūda qꝫ primū habenda sūt. Quare iūctis manibꝰ in corona ridentes & nudas puellulas finxere. Eū qꝫpe numerū plenū pfectūqꝫ bonoz etiā ratiōe existimarūt. Vnā enī aio: alterā corpi. tertiā fortunę cōmodis cōgruere: ficto noie rati sūt. Eas autē i corona iūctis manibꝰ statue/ re. bñficiū enī his rebꝰ pfectū: gyro & corona circūductū ad dantis manꝰ auctū reuerti equū ē. Agros enī (ut hesiodꝰ poeta dicti/ tat) feraces imitare decet: qꝫ longe plus qꝫ acceperit reddūt: mē/ te enī & aio dantis: nō receptis muneribꝰ: gratię cōpēfandę sūt. Ridētes autē grās baud abre cōmemorāt: hilari nanqꝫ facie: ut beschino socratē repēdisse ferūt: grę hñdę & reddēdę sūt. Nudas uero iure facere. Nil nāqꝫ tectū: fictū & fucatū apud eas esse debet: qꝫ corruptas & puellulas asserimꝰ: Bñficiū enī apud nos corrupti & cōsenescere iniquū existimauimꝰ: qꝫ ob res ne bñfacta male collocata uideant: hęc oīa cōmoda hoc uno beneficio cōplexa ad dantis manꝰ qꝫ primū reuocāda: sūma bylaritate: sū/ moqꝫ gaudio exhyllaratos dicemꝰ: ut bñfacto recte collocato: sine negligētię noie re & animo correspondere credamus.

De laude propria & aliena.

DE cuiusqꝫ hoīs laude caute cōscribendū ē ne aut asentari: aut adulari: res nostras charitate ppria de/ cepti: sine pudore aliquo cōmemorare dicamur. Etenī qꝫ primū id audientibꝰ ea senecę snia i ore ē. Sordeſcit in ore pprio laus: aut id tritū uulgo uerbū in pmppto ē. Is qui de uirtute sua fretꝰ est nūqꝫ pprias laudes i mediū affer/ re cogitabit. Si nos ergo sine crimine: rēqꝫ nostrā laudare uole/ mus occulte p dissimulationē diminutionē occupationē & p/ missionē enarrabimꝰ: i locū rē hoies atqꝫ fortunā unā magnāqꝫ partē cōferemus. Si uero amicorū aut cuiusmodi generis hoīuz

res cū uirtute gestas explicare uolem⁹. Tantā uirtutis uim esse cōmemorabim⁹: ut nō mō amore & necessitudine cōuictos. ue rū acerrimos etiā iimicos quosq; ad loquēdū ipellere & cogere possit: cū iuidia etiā mot⁹ uideat⁹: q; ei⁹ maxia facta cōmemorare: aut audire refugit. Minorū etiā & posterorū grā nos facere dicemus: ut ipsi eorū etiā exēpli moti: flāma & amore recte factorū īcendāf. Maiores nros etiā sanxisse dicem⁹ strēnue pclareq; agētib⁹ p̄mia & merita rependēda. Quare statuē monumēta: porticus pbana priuatē & publicē ēdes: Ouatiōes: trophea: triūphī ī urbib⁹. In bello coronē: ānuli uexilla haste: Torques: armillē fortiter agentib⁹ reddebant. Triūphales pppe coronē aureē ob triūphī honorē mittūt: Ciuica: quercina ei q; ciuē locūq; conseruasset cōdonabit. Oualis mirtea ut fuili bello cū neq; rite neq; cū iusto: s; cū oī humili noīs hoste: iusta bella gerebant ut mafurio sabino iuriscōsulto placuit reddebat. Cōuiuia mōis & cantu: tibicinas exornare & celebrare cōsuetū extitit. Hinc achilles thetidis & iopas didonis cōuiuio aurata psonat lyra. Poetis historiographis sculptorib⁹ atq; pictorib⁹: licētia data est aliena uel sua facta: posteris p̄futura: lris: sculptura aut pictura cōmendare: ut intuentiū audientiūq; mētes ad uirtutē capescendā cōcitarēt. Lacedemones enī pp̄terea dicere solitos cōmemorant. Nil magna re dignū ab eo expectādū q; nec laude neq; ignominia afficeret. Quib⁹ rationib⁹ motos nō scripsisse dicem⁹: ne uel ipsorū bñfactis ul' posteris nostris defuisse uideamur. Eos uero nō modo sed etiā parētes quos ignoram⁹ ex illis laudabimus. Ouidi⁹ de narcisso. Qui te genuere beati. Virgili⁹ p̄mo eneid. q; tanti talē genuere parētes. Et a futuro tpe collaudat: Semp bonos nomēq; tuū laudesq; manebūt. Item cū uocāt terrē maiores inferiores pp̄riis noībus aut meritorū uocabulis appellant. Virgilius primo eneid. Aeole nāq; tibi inquit. Minores maiores noīb⁹ dignitatū uocāt. Virgili⁹ eodē loco: gōlū iunonē alloquētes his uerbis cōmemorat: gōlus hęc contra tu⁹ o regina quod

optēs explorare labor. Liberi parētes pietatis noīe sic appellāt que te genitor snia uertit. Irascētes pp̄rio noīe appellāt oēs uiros: Virgili⁹: uestras Eure domoa: Terenti⁹: ego te in pristinū daue dedā. Amicos & leues res oram⁹. Maiores maiorāq; ne/ s. o. d. i. p. n. o. s. m. i. n. i. s. t. i. a. s. gocia ambimus: supplicamus: imploram⁹: que hoīem rēq; multū exornant: rerū: p̄sonarū: uocabulorū & sniaz qualitate & dignitate seruata: plurimū exornāt. In uitupando: eadē hęc cōuertemus. Nō enī noīb⁹ pp̄riis aut dignitatū: sed maledictis noīb⁹ eos uocabim⁹. Sic Tu ne duos una seuisima uipperā ccna! Tu ne duos.

¶ De epistolis cōmendatitiis.

Ne adē noīs appellatione: illē ep̄lē ueniunt quib⁹ q; nobis chari sūt apud amicos nostros cōmittunt aut q; aliquo amoris & necessitudinis uinculo nobis cōiuncti sūt: notis amicis uel affinib⁹ cōmendant. Hęc ep̄stolē & si breues admodū erūt: arte tñ referte credunt: pp̄pulchre tñ callideq; aiaduertendū est ut p̄ his scribere & eos cōmēdare lris nris uideamur q; beniuolētia obseruātia amore affinitate tribu uirtute uicinitateq; nobis chari esse debēt. Vnde Terenti⁹. iii. comedia. hinc etiā beniuolentiā his elicere uerbis conat. Tū uel uirt⁹ tua me uel uicinitas quam ego ī pp̄inquā ptē amicitie puto facit: ut te audacter moneā & familiarit. Vel ecōuerso locūda oratiōe: etiā integritate ingenii & uerborū comitate penes amicos nostros cōmissos facimus. Sic Cicero p̄ lentulo ualerio. gayo appio scribit. Itē ostēdendū ē uirū quē cōmissum facim⁹. Aut genere aut maiorū auctoritate nobilitate & dignitate. Hęc etiā pp̄ ipsorū iure uendicare debuisse. Ex urbanitate etiā & affabilitate: comitateq; sermonis eos p̄cib⁹ aut cōmissione lraꝝ nostrarū dignos cōprobabimus: Hoīem maxime omniū gratissimū collaudabim⁹. Nec cui charū facere nitimur ueluti ingrātū a sese & bñficioꝝ īmemorē reuiciat: Nihil enī absurdus q; p̄ ingratū ingratū noīe labore cōfici: nihil iniquius q; bñficioꝝ īmemori bñficia cōferre

Nibil iniquius q̄z p̄ parū equis equa etiā petere. Ceterū (ut bre-
uibus dicā) in huiuscemodi epistolis curandā est: ut a quo peti-
mus rem cōsequi ualeam⁹. Rem honestā finitā faciliq̄: nō sine
blandimentorū illecebris: cū remunerationis spe: exponamus
Hinc p̄clare a Terentio illa egregia cōmēdatio cōscripta ē. Mi
Pamphile hui⁹ formā atq̄ etatē uides. Nec clam te ē: q̄z illi nūc
utraq̄ res inutiles. Et ad pudicitia & ad rem tutandā sient. Qd̄
ego te p̄ hanc dextrā oro & ingeniū tuū: Per tuā fidē, perq̄ ei⁹
solicitudinē. Te obtestor: ne abs te hanc segreges: neu deseras.
Si te in germani fratris dilexi loco: Siue te hęc solū semp fecit
maximū. Seu tibi morigera fuit in reb⁹ oib⁹. Te isti uirū do: ami-
cum tutorē & patrē. Bona hęc nostra tibi cōmitto & tuę mādō
fidei. ¶ Nō potui dulcissime. N. efficere ut nūc ad te nō p̄scri-
berē quāto seruore: quāto studio: quanta deniq̄ iocūditate. N.
tuus lacris legib⁹ operā hacten⁹ dederit. q̄ si in ea facultate: uti
ppulchre inceperat: p̄geret paucis post dieb⁹ sūmū legū apicem
adipiscerē. Quia uero hesternō uesperī quēadmodū pecuniis
deficere incepisset mihi rettulit: admodū uereor ne studiū suū
deserere postponereq̄ cogat: qd̄ quidē impediēs si ex redditi-
bus tuis: quos hoc anno uberiores p̄cepisti: sibi suęq̄ egestati
subuenias: fortassis frater tuus q̄ (ut audio) q̄z primū ex Asia ad
te ueniat (nā negociatiōi fortuna plurimum arrisit) lucri sui qd̄
inestimabili est consecut⁹: te faciet participē: potissimū si nepo-
tis sui uirtutes & scientias q̄z plures: ab oib⁹ p̄dicari: teq̄ iopię
suę occurrere uelle p̄senserit: Quid in quā amabili⁹: quid meli⁹
aut qd̄ optati⁹ possit accidere: q̄z filiū litterarū peritissimū: mo-
ribus: eloquentia ac prudentia: magnopē p̄ditū habere: qui
domui tuę: nobisq̄ familiaritatis & affinitatis uinculis cōiūctis
auxilio consilio honori & glorię esse poterit. Itaq̄ hęc oīa tecū
mente fac reuoluas: pecunias q̄z primū ad eū transmittas. Hoc
tñ te scire uelim: nisi cum tanta egestate laborare uidissem: atq̄
eas impensas quas facies tam necessarias & frugi futuras: nihil

hoc tpe ad te scripsissem. Quotiescūq̄ enī aliqd̄ p̄cepi qd̄ ho-
nori atq̄ fortunis tuis potuit conducere aut detrabere: nō po-
tui sup̄sedere quin redderem te certiorē.

Eliq̄z uero tres spēs sūt: quib⁹ etiā epistolę modū
excedere licet. In simulatiōis enī rei cuiuspiā: Ac-
cusationē: defensionē: Rerūq̄ gestarū expositionē:
i uoluminis magnitudinē iterdū crescere uidem⁹.
Hoc solū litterarū & studiorū incitamentū: intra ep̄lę fines con-
tinere poterim⁹: quod sup̄ius philographiā dixim⁹: hui⁹ rei au-
ctores: uires & cōmoda: cū admiratiōe: gloria: honore & laude
exponem⁹. Cōmuni omniū utilitate: honestate: maiorū exem-
plo: meritis & dignitate cōprobabim⁹: ad uirtutē sapientiā do-
ctrinam & cōmoditatē conse quendā: legentiū etiā audientiū
mentes iā prius concitatas inflamabimus: ut maiorū exemplo
publicam priuatāq̄ rem: bene regere: sanctissimū consiliū: san-
ctissimasq̄ leges nobis: posteris: patrię etiam nostris: imponere
ac omnibus bene uiuendi imitationem p̄stare possimus.

¶ De obseruantia artis.

Ceterū, sermonis dignitas: scribēdi cōsuetudo: con-
cinna cōpositio: elegantię p̄prietas. mūditiā uer-
borū hoc est lux apud doctos electa hęc tibi ho-
nestare & exornare poterūt. Verū si quottidiano
usu & exercitatiōe hęc p̄cepta nō modo seruare: sed iugi lectio-
ne: cura: uigilantia & studia: doctorū imitatiōe excolere: in me-
lius uertere: & augere conaberis: ut trito quottidianoq̄ ē usu:
te maiorib⁹ tuis: parē equalēq̄ & nostris sup̄iorem reddes.

¶ Panagericiū Iacobi. P. ad illustrissimū Principē Tarantinum.
Incipit foeliciter.

Nonnullos fore uereor, illustrissime Princeps: qui
honesto labori meo arrogatię nomē temere iscri-
bere nō dubitabūt. Rem enī prorsus arduā p̄liuē
ac difficilem. In primis supra ingeniū mei uires ad

Princeps Ta-
rentinus

excogitandū industrię adinueniendō: & iudiciū ad discernen/
dū. Quid cuiq; nois: p̄ merit̄ cuiusq; iure cōueniat me mibi uē
dicasse dicēt. Nihil quippe inepti⁹ absurdius aut indigni⁹ uidef̄
q̄; uim diuine mētis mortales usurpare p̄sumpsisse. Nihil diffi/
cilius q̄; qd ueri nois: glorię: tituli & laudis: p̄clara cuiusq; faci/
nora: egregia uirtus & p̄stantissima merita: luo iure deposcāt:
legē p̄scribere. Recte enī p̄perāq; facta atq; ipsa uirtus: quę tota
in actione cōsistit: aīo nō rerū euentu diiudicari cognosciq; de
bet: quare cū tot sint animi incerti motus: tot tamq; mentis ua
rii angustiq; aditus: uagi errores: deuii recessus: abditę inaccessi/
bilesq; mentis nostrę latebrę: diuine mentis oculis: eā abstru/
sam nostri corporis partē: nōnulli haud ab re p̄scrutandā relinque/
re. Me uero imperiū tuū: qd̄ audacię meę animū tribuit: facile:
ut spero: benigneq; tutabit. Durius enī difficiliusq; tibi quicq;
negare: q̄; iussa tua capescere: mibi semp̄ p̄suasū habui. Eque enī
tibi salutē: si nō supra: quā patrię: parentib⁹ & mibi ipsi debere
cognoui. Nec adeo tñ a ratione diuersus agor: ut qd ueri nois
& tituli: cuiusq; sibi merita exquirāt ad unguē explorare. Sed
quę approbata cōsuetudine litterarū exitu principioq;: in lau/
dem nomēq; conducāt: in hūc libellū cōgerere cōstitui. Ut tibi
cui nil denegare ausim morem gerēs: qua rōne cuiq; mortaliū
ordini: p̄ cōsuetudine saltē scribendū: hinc principio ducto ti/
bi oranti aperire incipiā. ¶ Titulorū & laudū distinctio.

MAiorū laudes: p̄stantesq; titulos: & clarissima no
mina inferiorib⁹ nentiq; cōcederemus. Quib⁹ aut
inferiores honestant: maiores etiā collaudādas Ci/
ceronis exemplo ducem⁹: qui p̄ rege dyatharo Iu
liū cęsarē his uerbis allocutus. Omnes sūt inquit i
illo rege uirtutes quas te cęsarē ignorare nō arbitror. Sed p̄ci
pue singularis admirandaq; frugalitas. Et si hoc uerbo laudare
regē nō solco. scio frugi boicem dici: nō multum habet laudis i
rege iustū Scuerū grauem magnanimū beneficū liberalē. Hę

sunt regię laudes: illa priuata ē: ut uolet quisq; accipiet: Ego tñ
frugalitatē i. modestiam & temperantiā q̄; maximā uirtutē iu/
dico. ¶ Titulorū & laudū distinctio quo ad etatem.

Tituli: p̄conia & laudes rerū & personarū: adole/
scentię uel maioris etatis dicunt: uerū ubi facta nō
inueniunt spem collocandā. Cicero i dialogis edo
cuit. Hinc apud Terentiū simo i andria. Quid mi
hi faciet patri inquit. Et de ascanio primo eneidū:
Sin absumpta salus & te pater optime: teucrū: pont⁹ habet libię
nec spes iā restat iuli. De marcello quoq; octauię filio adolescē/
te p̄stantissimo sexto eneidū Idem legim⁹. Cū enim res ei⁹ ge
stas cōmemorare nequeat spem & indolem sic laudat. Atq; hic
eneas. una nāq; ire uidebat. Egregium formā iuuenē & fulgen/
tibus armis. Sed frons leta parū deiecto lumina uultu: Quis pa
ter ille uirū qui sic comitat euntem. Filius: an ne aliquis magna
de stirpe nepotū. Quis strepitus circa comitū: quantū instar in
ipso est: Sed nox atra caput esti circūuolat umbra: Tū pater an/
chises lachrymis ingressus abortis. O nate ingentē luctum ne
quere tuorū. Heu puer Iliaca quisquā de gente latinorū in tantū
spe tollat auos: nec rumula quondā ulla se tantā tellus iactabit
alumno heu pietas: heu prisca fides iuictaq; bello dextera. heu
miserande puer si qua fata aspera rumpes. Tu marcellus eris ma
nibus date lilia plenis.

¶ Laudes i primo cōgressu nō eē fundēdas s; paulatim digerēde.
Non oia in laudē conducētia uno tantū loco cōple
ctemur. Sed etatis rōne p̄ omnē uitā digesta pau/
latim laudes cū etate crescere demōstrabim⁹. Quā
rem egregie p̄ lucio archio Cicero docuit: Hūc in
buccolicis secut⁹ Virgilius: pari etate & laude salo
ninū his uerbis crescentē inducit. At tibi prima puer nullo mu
nuscula cultu. Errātes hęderas passim cū baccare tell⁹. Mixtaq;
ridenti collocalia fundet achanto. Et statim ad maiorem etate

ueniens ait. At simul heroum laudes & facta parētis iā legerē:
& quę sit poter̄ cognoscere uirt̄. Molli paulatim flauescet cam
pus arista. Accessa igit̄ etatis: quę sit cuiq; ptis humanę uirt̄ uir
tus demonstrabit.

¶ De laudibus sūmis.

Prestantissimū laudis genus est laudatos exsupare
Hinc. M. C. secūdo de oratore. Est & cū ceteris pre
stantib; uiris cōpatiōe in laudatiōe preclara. hinc
Ouidi; de leucothoe: q; mater cūctas tā matrē si
lia uicit. Et o mater pulchra filia pulchrrior. Et ma
ro primo eneid. Quarūq; forma pulcherrima deiopēia. Cōnu
bio iungā stabili ppiāq; dicabo. Sūmę autē laudes erūt: aut ma
gnitudine prestātes: aut nouitate primę: aut genere ipso singu
lares ut eodē libro Ciceronis conscriptū est. unde. Iuat ire iu
gis qua nulla prioris castalliam molli diuertit̄ orbita cliuō.

¶ Laus a personis.

Aducūt quoq; laudes a psonis eximiis uel igno
tis: ut hoc priami gestamē erat: sic etiā ornat; argi
ue helenę. Preterea sceptrū Iliōe qd gesserat olim
maxima natarū priami: Itidē q; genere beati. Et
mater felix & fortunata. pfecto si tibi qua soror ē.
& quę dederat ubera nutrix. Sed cunctis longe q; beatior eris:
si qua tibi sponsa est. & quę te faciet primum puella uirorum.

¶ Laus a tempore sumpta.

Temporis quoq; ratione laudatiōes exquisitas legi
mus: hinc preclara illa dicta ab egregio poeta i lau
dem sapphus. O nimiū felix quę te iā uiderit etas:
Functaq; colloquio est lesbi puella tuo. Me mise
rū q; nō nasci mihi contigit illo Tpe quo lesbi na
ta puella fuit: Vidissem uultus audissem uerba loquētis. O be
ne temporib; secula nata suis. Sic etiā a futuro tpe ducit. Cicero
in laudē cesaris: Nec ulla unq; etas de tuis laudib; conticescet.

¶ Laudes ab anima atq; corpore sumptę.

Verū laudes primę credunt̄ intra naturam generis
sui se cōtinere in eo usu quoquo magnū inter mor
tales sit nemini cedere. Animo pariter & corpore
q; oēs antecellere pulchritudinis ac roboris spe
cie at uehemētia ceteros anteire. Aut ecōuerso cū
mansuetudinē requirim; siluestre animū exuisse dicemus fero
ciā reiecisse. toruū aspectū intractabilēq; imanitatem deposuisse
dicem;. Primi exemplū Virgiliū erit tertio georgicorū. Tū si q;
sonū pcul arma dedere stare loco nescit: micat aurib; & tremit
artus. Collectūq; fremens uoluit sub narib; ignē. Exemplū secū
di. mar. Erit de catella publii. ipsa ē blandior oibus puellis. Co
lor uelocitasq; i aialib; cōmendationē tribuit. unde illud quoq;
a poeta pite positū ē. Qui candore niues anteiret cursib; auras.
Corpis uel tpris equalitas: & numeri multitudinis frequētia: or
namentū & admirationē in laude affert. Virg. pmo eneid. Cen
tū alię tottidēq; pares etate ministri. Sic illud dictū ē. Tercentū
niuei tondēt dumeta iuuēci. Et mille meę siculis errāt montib;
agnę. Loca itidē celi fluentia: aerisq; tēperie salubria: populosa:
pacis belliq; studiis clara: portuosa: opima fructuū uarietate: ma
gnitudine & multitudine pascionis: carūq; rerū quę ad uictum
spectant abundātia: laudis digna dicunt̄. Sed unde digressi su
mus ad nostri generis rationē reuertamur. Natalitio loco cēle
bri copioso ac nobili: litteris studiis & bonis artibus celebrato
nomine nobis laudem uendicamus. Hinc zenonē stoicū triū
rerum causā imortali deo se gratias habiturū dixisse cōmemo
rant: primum q; in optima ciuitate natus. Tū q; gręcus nō bar
barus. Deinde q; doctus nō ignarus esset. Parentum nobilitas
uirtutibus adequata: Vel generis humilitas meritis nostris ce
leberrima effecta hominū expectatio presentium exuperata ui
tia perdomita: nō modo laude sed imortalitate. nos dignos ce
monstrant.

¶ Laudes a rebus rusticis sumptę.

Is quoq; præclara Maronis laudatio in rem rusticã
ne sola hæc deesse huic operi uideat accedat. Cuius
cultores: duros inuictosq; labores: agricolas dili-
gentes assiduosq; reipublice cultores dicemus. Rẽ
uero ipsã rusticã: sationali consito pascuo: flore oq;
rure collaudabimur. hinc gelidos amnes: piscosos: uiuosq; lacus
nitidas: illimes: salietes & riguos fontes uiolariis lateq; olenti-
bus herbis: & suo semp gramine uiuaci: cinctos: ruris laudi plu-
rimũ cõducere arbitramur. His florida prata: armētis gregi api-
busq; grata: feraces fertilesq; agri aeris: saltus arduiq; mōtes: hu-
miles minereq; ceteri & bacho dicati calles opacę & echo reso-
nātes ualles laudẽ afferre poterūt: umbrifera nemora: frondosę
siluę: diis manibꝫ dicati luci: amenaq; antra folijs siluestribꝫ
baccis uestita: auuũ cõcentu passim auaria resonātia: feraz lustra
saltus: indaginesq; nõ minus utilitatis quã iocũditatis afferūt.
Quibꝫ de rebꝫ laudes: rerũ preconia & litterarũ titulos require-
mus. Quos ne ambagibus umbra & tenebris cõtextos credas:
Principio a diuinis psonis ducto iam iam dicere incipiam.

¶ Ad romanum primo pontificem.

Pontificẽ maximũ: summũ: romanũq; Dominici gregis pasto-
rem: Sacrorũ antistitẽ: Christiani cultus moderatõrẽ: Chri-
stiani nois uexilliferũ. Patrẽ Diuũ: clementissimũ: sanctissi-
mum: beatissimum: amplissimũ: pientissimũq; dicemus. Cui
talẽ in litterarũ tergo titulum dare licebit. Diuo Innocentio
octauo: dominici gregis pastori pientissimo: romanęq; bali-
licę pontifici maxio optimoq;. In eplãrũ fronte sic exordie-
mur. Iohes lucilius hippodamꝫ belbrõnẽsis Diuo Innocẽtio
octauo sacrorũ antistiti: sũmo maximoq; foelicitatẽ. Sũmus
autẽ pontifex minores quoscũq; pōtificates Fratres Reliquos
aut Filios p litteras publicas appellabit. Vnde ad pontifices
scribens inferiores: sic in litteraz fronte pfatur. Innocentius
octauus diuino dei nutu: ouilis dominici custos designatus

dilectis fratribꝫ germanis ep̄is Salutẽ & aplicã benedictionẽ.
Cesarẽ uero sic aggrediet. Innocentius octauus diuina dispo-
sitiõẽ christiani cultus moderator dilecto filio Fẽderico ter-
tio romanorũ impatori augusto faustoq; Salutẽ & apostolicã
benedictionẽ. Scismaticos autẽ gentilesq; huiusmodi titu-
lo salutatur. Innocẽtius octauus dei gratia christianę plebis an-
tistes Mabumeto teucrorũ maximo sanioris mentis spiritũ:
rectiusq; consiliũ exoptat. ¶ Ad minores pontifices.

Pontifices minores: Cardinalẽ: pontificẽ presbyterũ seu diaco-
nũ: patriarchã: archiepiscopũ: ep̄m: ptonotariũ: abbatẽq; ap-
pellabimur. Quibꝫ hos titulos adiiciemur. Pontificẽ nãq; mino-
rem: In partẽ dominici gregis custodẽ ascitũ: Amplissimũ: ue-
nerandissimũ: obseruandissimũ: pientissimũq; dicetes: Talẽ i
eplãrũ tergo. si Cardinali scribendũ erit titulũ assignamur. Pe-
tro fuscato titulo diuini nicoleo cardinali pontifici: patri pient-
tissimo: obseruadissimoq;. In fronte uero eplę. C. Iohes luci-
lius hippodamꝫ belbrõnẽsis Petro fuscato: cardinali ponti-
fici amplissimo Salutẽ. Si patriarchę autẽ archiepiscopo: aut
ep̄o scribere uoluerimur. Sic in litterarũ tergo dicemur. Laurẽ-
tio zani antiocheno patriarchę obseruadissimo patri nõ mi-
nus pientissimo q; uenerãdo. In fronte uero sic exordiemur
C. Iohes lucilius hippodamꝫ belbrõnẽsis laurẽtio zani an-
tiocheno patriarchę tã pbissimo q; itegerrimo Salutẽ. Pro-
tonotariũ præterea i lraz tergo sic aggrediemur. Marco con-
tarenõ romanę basilicę ptonotario nõ minꝫ accuratissimo q;
fidei. In fronte autẽ sic salutare solemur. C. Iohes lucilius hip-
podamus belbrõnẽsis. Marco contarenõ christianę reipu-
blicę gestorũ ptonotario tã diligentissimo q; fidelissimo Sa-
lutẽ. Abbates uero & reliq; sacerdotes tali in eplãz tergo sũt
titulo decorãdi. Petro cornelio. diuini Frãcisçi cenobitaz anti-
stiti religioso & optimo. Itẽ Petro nigro. diuino Iuliano dicatę
edis antistiti: Flamini piẽtissimo optioq;. In frõte aut lraz sic

exordiri licebit. C. Iohes lucilius hippodam⁹ belbronensis. Petro cornelio: Pauperū monachorū antistiti: tā doctissimo q̄; morato felicitatē. Itidē. C. Iohes lucilius hippodam⁹ belbroneñ. Petro nigro flaminū decori. S. ¶ Ad cęsarem.

Romanorū imperatorē: Diuū cęsarem Cęsarē maiestātē Chri/ stianę reipu. tutorē: uexilliferūq; Triūphatorē Patrem patrię Augustū: Inuictissimū: faustissimū: pientissimūq; dicem⁹. Cui tales in epistolārū tergo tituli tribuunt. Federico tertio: diuino afflante spiritu romanorū iperatori cęsarię augustissimo: faustissimūq;. In fronte uero litterarū his decorand⁹ est uer/ bis. C. Iohānes lucilius hippodam⁹ belbrōnensis Diuo Fede/ rico tertio christianę reipublicę uexillifero: faustissimo: inui/ ctissimoq; felicitatē. ¶ Ad regē uel minorē principem.

Regem: Ducē: Principem quoq; ac Comitē: Regię uel Ducalis celsitudinis siue dignitatis decus: Heroicarū cultorē uirtu/ tū: Principat⁹ ornamentū: Regii culminis splendorē & unicū firmamentū. Christianissimū: Potentissimū: Magnificentissi/ mū: Magnanimū. fortissimū: in clytū: felicissimū: Senerissimū Illustrissimūq; appellabim⁹. Cui tales in epistolaz tergo titu/ los adiciemus. Carolo triplicis gallię regi christianissimo: re/ gięq; culminis splēdori serenissimo illustrissimoq;. In fronte autē sic dicendū erit. C. Iohes lucilius hippodam⁹ belbron/ nensis Carolo regię dignitatis decori & unico firmamento. Foelicitatem. ¶ Ad Equitem auratum.

Equitem: Equestris ordinis uirū: Militię decus: Reipublicę co/ lumen: Patrię spem amplissimā: fidissimāq; Splendidissimū: Generosum: Excellentissimū: Clarissimū: In clytū: Magnani/ mū: Potentē: Fortem: Strēnuissimū dicemus. Cui in litterarū tergo hos titulos tribuem⁹. Barnardo Iustiniano Splendidis/ simo Equestris ordinis uiro patricio ueneto: militię decori: reię publicę firmamento. In fronte autē sic exordiemur. C. Iohes lucilius hippodam⁹ belbrōnēsis Barnardo iustiniano:

equiti strēnuissimo Salutem. ¶ Ad patricium.

Patriciū senatorii ordinis uirū Senatorē magnificū: Spectatissi/ mū: Nobilē: Generosū: Ornatissimū: Clarissimūq; insignem: Spectabilē: Integerrimū: Bñficientissimū: Sapientissimūq; di/ cem⁹. Cui i eplaz tergo hos titulos dare licebit. Antonio ba/ duario patricio ueneto: Senatorii ordinis uiro integerrimo optimoq;. In fronte autē sic inchoandū erit. C. Iohes lucilius hippodam⁹ belbrōnensis Antonio baduario: patricio uene/ to ornatissimo: spectatissimoq; Salutē. Illud quoq; ānotatiōe dignū censem⁹: nō tm patricios uerū & cōsulares quoscūq; ui/ ros: urbiū pfectos: Cōsules: Procōsul⁹: Prętores honoratis fascib⁹ decoratos: Necnō & cęteros magistratus: his plerūq; titulis nō absurde salutādos. ¶ Ad plebeios.

Plebeios uiros triptitos reperim⁹: aut enī maiores sūt aut me/ dioximi aut miōres. Maiorē plebeiū Spectabilē: Sapientē: Prestantē: Pręcipuū: Singulare: Officiosū: Cōsumatū uirū In/ tegerrimū: Ornatissimū: Bñficientissimū: Spectatissimūq; di/ cem⁹. Cui i eplaz tergo tales titulos adiciem⁹. Iacobo phile/ tio plebei ordinis uiro p̄cipuo ac singulari. In fronte autē sic inchoādū erit. C. Iohes lucil⁹ hippodam⁹ belbrōnēñ. Iacobo philetio uiro cōsumatissimo ornatissimoq; Sal. Medioximū plebeiū: egregiū: prudentē: humanissimū: benignissimū: pbis/ simūq; dicem⁹. Cui i tergo s̄raz hos dare titlos placebit. Hie/ ronymo malateno plebei ordis uiro hūanissimo pbissimoq;. In fronte uero sic exordindū erit. C. Iohes lucil⁹ Hierony/ mo malateno uiro prudētissimo benignissimoq; Sal. Miōrē autē plebeiū: discretū: moratum: industriū: solertē: expertēq; diligentissimū uirū: obsequentē: accuratū: fidelissimūq; appel/ lam⁹. Cui i eplaz tergo tales adiciūt tituli. Erbaro Ratdolt germano augustēsi: uiro tā idustrio q̄; accurato. In fronte ue/ ro sic salutand⁹ erit. C. Iohes lucil⁹. Erbaro Radtolt germa/ no augustēsi uiro solertissimo exptissimoq; Salutem.

Ad studiosos uiros.

Studiosos uiros oēs appellam⁹ quos cuiusc⁹ sciē deditos uide/
mus: quoz titulos p ordinē suis loq locabim⁹. Ad theologū
Theologū Diuinarū humanarūq; rerū interpretē: Sacrarū līrarū
cultorē Sacre pagine p̄fessorē. Dini cult⁹ moderatorē: Diuine
uolūtatis expolitorē. Sapientissimū: eximiū: excellentissimū
diuinūq; dicem⁹. Cui tales i līraz tergo dabim⁹ titulos. Ruber
to de lītio sacre pagine p̄fessori tā sapiētissimo q; diuinissimo.
In fronte autē sic inchoabim⁹. C. Iohes lucili⁹. Ruberto de li/
tio diuini cultus moderatori eximio sapientissimoq; Foeli/
citatem.

Ad iuriconsultum.

Iuriconsultū: Diuinarū humanarūq; legū interpretē: Pontificii
uel cesarei iuris doctorē. Diuini uel hūani iuris moderatorē
Vtriusq; iuris p̄fessorē: Legū diuinarū humanarūq; exposito
rē. Iuriscōsultoꝝ cōsultissimū: sapientissimū: optimū: eximiū:
excellentissimū: equissimū: integerrimūq; dicem⁹. Cui i eplāz
tergo tales titulos assignam⁹. Alexandro neuo: diuinarū hu
manarūq; legū interpreti tā excellentissimo q; equissimo. In
fronte autē sic exordiemur. C. Iohes lucilius Alexādro neuo
diuini humaniq; iuris moderatori eximio optimoq; Salutē.

Ad medicum.

Medicū. Humanę salutis auxiliatorē: moderatorē: tutorē: con
seruatorē: remediūq;. Medicę arti p̄fessorē: Morborū curato
rē: egritudinū ppullatorē: Accuratissimū: p̄mptissimū: exper
tissimū: diligentissimūq; dicem⁹. Cui tales in līraz tergo tituli
tribuunt. Gerhardo ueronēsi: medicę artis p̄fessori: tā accu
ratissimo q; doctissimo. In fronte autē sic inchoādū erit. C. Iohes
lucili⁹. Gerhardo ueronensi. hūanę salutis: moderatori excel
lentissimo Salutē. Ad Philosophū Dialecticūq;
Philosophū. Sophię uirū. Naturę exploratorē Causarū specula
torem: Sapiētīę amatorē: filiūq;: sapientissimū: modestissimū:
excellētissimū: grauissimū: speculatissimūq; dicem⁹. Cui tales

i līraz tergo tituli adiiciunt. Antonio cornelio p̄ho excellen
tissimo: naturę exploratori nō min⁹ accurato q; excellētissi/
mo. In fronte autē sic incipiem⁹. C. Iohes lucili⁹. Antonio cor
nelio p̄ho integerrimo sapiētissimoq;. S. Ad mathematicū
Mathematicū Arithmetice uel geometrie uel sideralis sciē pro
fessorē: Fatorū: expolitorē diuini numinis cōsciū: Siderum
speculatorē. phētontei cursus exploratorē. Vel immobilis ma
gnitudinis meritorē. Vel discrete quātītatis supputatorē. Acu
tissimū: subtilissimū: accuratissimū: prudentissimū: p̄spicacē di
uinū sapientissimūq; dicem⁹. Cui tales i eplāz tergo tituli tri
buunt. Iohi de monte regio mathematicę artis p̄fessori non
min⁹ accuratissimo q; doctissimo. In fronte autē sic salutam⁹.
C. Iohes lucilius. Iohi de monte regio sideralis sciē p̄fessori
sapientissimo acutissimoq;. S. Ad musicū Vatemq;
Musicū Vatemq; eisdē ferme titulis decoram⁹. Cęlestis harmo
nię imitatorē appellātes. Pyridū filiū. Musaz alumnū. Apol
lini sacratū. Thespiadū choro dicatū. Hippocrenidū choro
sacratū. Pegasidū amicū. libetridū cultorē. Pegaseo liquore sa
turatū: lauro insignē. Pallida decoratū hędera: Pyrenco fōte
potū. Castalii fontis domesticū. Parmissi fluminis nō ignarū.
Cephsii gargitis nō expertē: Heliconię rupis accolā: Parna
sii nemoris exploratorē: Cyrrhēi iugi nō alienū: Aonii mon
tis habitatorē: phēbei numinis interpretē: Tēstidineq; lyre
moderatorē. Nouennarū sororū decantatorē: Parnasię edis
ciue. Sacrū: diuinū: elegantissimū: facūditissimū: suauissimū: io
cundissimū: ornatissimū: canorū: sonoz: argutū: decentissimū
celebratissimū: expolitissimūq; dicem⁹. Cui i eplāz tergo ta
les merito titulos tribuem⁹. Iohi Mario philepho. musarum
cultori tā ornatissimo q; eleganti. In fronte autē sic exordie
mur. C. Iohes lucili⁹. Iohi Mario philepho phēbei numinis
interpreti expolitissimo ornatissimoq;. S. Ad Oratorē.
Oratorem Forensiū causarū tutorē. latini eloqui modcratorē.

pedestris oratiōis decus. Patrię linguę unicū splendorē: Reip. cōsultorē: Sanctarū legū asseueratorē: Canorā uirtutis tubā. Romanęq; linguę decus: Facūdisimū: disertissimū: eloquen-
tissimū: elegātissimū: limatissimū: expolitissimū: ornatissimū: copiosissimū: grauissimūq; appellabim⁹. Cui tales ī eplāz ter-
go tituli adiucient. Bñdicto brognolo oratori facūdisimo ro-
manęq; linguę moderatori disertissimo eloquētissimoq;. In
fronte autē sic inchoabim⁹. C. Iohes lucili⁹ Bñdicto brognolo
pedestris oratiōis decori Salutē. ¶ Ad grammaticū.
Grāmaticū: Reipub. litterarię columen. Latini sermōis explo-
ratorē: Humani studiū principē. Litterarię disciplinę mode-
ratorē: Auctorū poetarūq; interpretē: Humani codicis expo-
sitorē: Latine originis exploratorē. Humanissimū accuratis-
simū: disertissimū: ornatissimū: copiosissimū: doctissimūq; di-
cem⁹. Cui tales ī lraz tergo titulos dabim⁹. Frācisco nigro utri-
usq; linguę moderatori tā hūanissimo q; ornatissimo. In fron-
te autē sic incipiem⁹. C. Iohes lucili⁹ Frācisco nigro litterarię di-
sciplinę itēpti disertissimo accuratissimoq;. S. ¶ Ad scholasticū
Scholasticū quęq; De uirtute bene meritū. Litterarię discipli-
nę dicatū. Vtriusq; uirtutis florib⁹ exornatum. litterarū haud
expertē. Bonarū artium studiosissimū: eruditū. In primis doctū
Studiūq; decus hūani dicem⁹. Cui tales in eplārū tergo titu-
los tribuim⁹. Martino hippodamo utriusq; uirtutis tā studio-
sissimo q; accuratissimo. In fronte autē sic inchoandū erit. C.
Iohes lucilius hippodam⁹ helbrōnensis. Martino hippoda-
mo litterarię disciplinę decori Salutē. ¶ Ad cognatos.
Pater filiū uel nepotē charissimū: dulcissimū: pientissimū: dile-
ctissimū: lepidissimū: suauissimūq; appellat. Fili⁹ autē patrē uel
patruū. honorandū: obseruandissimū: pientissimū: optimum
p̄bissimū: humanissimū: uenerandū colendūq; dicit. Quib⁹ ta-
les ī eplāz tergo tituli tribuunt. Fili⁹ ad patrē Heinrico hip-
podamo helbrōnēsi uiro patri suauissimo pientissimoq;. Vel
pater ad filiū. C. Iohi lucilio hippodamo helbrōnēsi filio

charissimo suauissimoq;. In fronte autē sic filius patrē salutat.
C. Iohes lucilius Heinrico hippodamo helbrōnēsi uiro pa-
tri tā humanissimo q; obseruandissimo Salutē. Vel pater ad
filiū. Henricus hippodam⁹ helbrōnensis uir. C. Iohi lucilio
filio tam pientissimo q; suauissimo. ¶ Ad feminas.
Feminā. Castitatis decus. Pudicitię exemplū Honestatisq; spe-
culū: Pudicissimā: castissimā: integerrimā: honestissimā: pri-
mariāq; dicemus. Cui tales in eplāz tergo titulos assignam⁹
Lucretię: cornelię: femine primarię: integerrimęq;. In fronte
autē sic incipiem⁹. C. Iohes lucilius Lucretię: cornelię: bone-
statis pudicitięq; exemplo Salutē. Illud autē sciendū est q; se-
minę uirorū suorū titulis decorandę sūt. Proinde ex supiori-
bus fm rei p̄sonęq; exigentiā: nō tantū in hoc sexu: uerū & ī
altero: uir accuratissimus quisq; ex se poterit condecetes ti-
tulos assignare.
Reliqua perpauca erūt: quę diuturno usu. assiduāq; consuetu-
dine & maiorum auctoritate apte excogitare oporteat. Quę
tñ & rationi cōsentaneę: & hominū opiniononi correspondere
poterunt. Si primo quęq; legendo horū te p̄ceptorū obser-
uantissimū reddere. pcurabis.
Litterarū exit⁹ his similibusq; uerbis claudere usitatissimū ē.
Vale decus sęculi nostri: sis sęlix nostriq; memor. Vale tibiq; p/
suadeas te mihi charissimū esse p̄ quod tibi charissimū est ro-
gatus aucto. Vale meq; tibi cōmendatū habeas. Cura ut re-
cte ualeas. Da operā ut ualeas. Recte uale & nos mutuo dili-
ge. Valitudinē tuā cura diligenter bñ uale. Vale sęlix: diuq;
uiuas: nostriq; memor nō diligas oro sed amas. Vale militię
decus. Huncq; nouū laudationū ac p̄ceptorū libellū tuo no-
mine conscriptū cōmissum: charū: gratū & acceptū: nouitate
saltem rei te habiturū Spero. Vale lector.

Iacobi Publicii Florentini ars memorie feliciter incipit
& primo prefatio.

Aud ab re fore arbitror: si propter maiorum consuetudinem: que plurimis seculis e mortaliu usu recessere in medium nunc lucem referam. Nam si mentis acies animique uis. his terrenis artibus destituta: intellectus admodum uoluntatis & memorie lumine claruerit. hac tamen corporea mole contagio ne & obscuro carceremersa: nouis preceptis medicisque artibus adminiculis indigens est. Ut quod caduci fragilibus corpusculi coniunctione id luminis ei ademptum est: nouis preceptis & exercitacione consueta luce pristinoque iubare longatereque splendescat. Non enim sibi solum ornamento uerum etiam preclaris studiis & bonis artibus honestamento: splendori & decori esse poterit. Hanc namque facultatem omnium & artium diuino humanoque studio dignarum: communem uti parentem & fidissimam seruatricem: diuini & humani ingenii argumentum & gloriam ac mularum matrem uates nostri dixere. Huius sagacitate motu & celeritate qua cuncta ambit sentit & mouet motu sempiterno predata: diuine mentis uim in tueri admirari & uenerari licet. Que summa nos charitate complectaxa eligues mutosque (ut fabianum: caluinum) disertos eloquentesque reddat. Ignarum tardum imemoremque bene memorum efficit. Que a naturaque uolunt (ut Themistodius: diuine mentis senoni) meminisse: datum est artis exercitium & tardis memorie precepta fiducia ordine felicitate tenacitate & reque copia comparauerit. Non enim tamen nobis (ut platonis sententia dicitur) nati sumus: sed nostris patrie & posteris quod pbeati illi esse uidentur qui summo ingenio preediti non suis modo: sed & minoribus & posteris memoriam & desiderium sui reliquerunt. Quid enim preclarum quod gloria quod laude quod admiracione dignumque aiantia nature bonitate: ingenio antea homines. non modo mortali

les sed naturam ipsam studio & uigilantia mentis & memorie ui excellere. Ceterum cum ois huius preclarissime uel potius diuine artis fructus in ordinis dispositioe recoditos non ignorem dabimur operam ut de ipso pbreui & que absolutissime dicamur. Nam & Symonides poeta huiusce rei auctorem dispositioe & ordine memorie rationem principio excogitasse copertum est. Cum apud scopam thesaurumque eum in conuiuio discubentem duo egregie forme iuuenes acciret Quorum tandem euocatione defagitat dum ad fores genialis domus uti ratus erat non iuenisset. eos ois urbe uagus quereretur: conuiuio interea domus in ruinam uersa: miseranda conuiuas clade oppressit. Quos cum affines sepulchro madare uellent: nec eos miseramque mortis genere ruina & molibus attritos recognoscerent. Diuinus ille symonides que queque dispositioe & ordine locum sortitus fuerat tacite uolens: Charos pariter liberos dulcesque coniugibus uiros & matrum amplexibus ac lachrymis natos restituit. Cuius exemplo illecti nos quoque ab ordine initium dicendi sumemus: Si paucis prius de ingenuita memorie ui discretis propria eius potestate complectemur.

Diuisio memorie.

Reclaram omnem humani animi uim: prestantissimamque nostri corporis mentem in uertice ueluti in arce sagax natura constituit. Ut sensibus finitima ethereo celo propinquior & immortalis deo uicinior: celum omne sidereaque plagam igneum uigorem & liquidum ethera liberi plusstraret. Maria terras & infra se positas urbes ut ipsa & seuera moderatrix ab excelso despiceret. Eius uim ac uirtutem reque gerendarum qualitate triplicem dixere. Memoria igitur ab intellectu & fantasia preclare illi que de segregarunt. prius namque abditas nobis res harumque latitantem uim & naturam indagare & cognoscere que meminisse datum est. Hac uero ab solutissima humani ingenii uim in memoria & reminiscencia distinxere. Eaque tamen iuicem distare aduertunt ut opa uolumini papiro & libro altera: altera sono pronuntiacioni & uoci comparunt. Constantis enim mentis absoluteque perfectionis habitus: reminiscencia & frequentia

opationū actu mēoriā pene diuinā p̄dicāt. Nos utriusq; uim
cōi uocabulo intexere cupiētes hanc mentis bipartitā cōmo/
ditatē memorię tm̄ noīe nūc complexi sumus. Nō ut illorū au
ctoritati & sapientię arroganter quicq; detrahām⁹ sed doctorū
atq; grauiū latinorū auctoritatē secuti: qđ ab illis bipartito tra/
ditū est: facili⁹ simpliciter euoluam⁹. Mentis itaq; nostrę & me/
morię cōmoda duplicia sunt: alia naturę. s. alia ab institutiōe ar
tis p̄fecta. Naturalis memorię: uis quēdā est nostris animis &
cogitationib⁹ ut bene meminisse possim⁹ insita. Hęc nō locis s;̄
ueris fictisq; imaginib⁹ indiget. Vnicuiq; enī doctorū atq; gra/
uiū sniam agere meminisse & intelligere cupiēti cōsulto & me/
ditato opus est. Humanāq; q̄ppe naturā sensitua u uehemen/
tior est: nulli⁹ corporeę similitudinis adminiculo simplices res
uel nō concipe uel mox cōceptas amittere certū est. Ceterū cū
memoria ipsa uel morbo uel etate confecta languescat: p̄ceptis
medicāq; manu & exercitatiōe ei⁹ impedimēta ppulsanda sunt
Pueritię enī senectutiq; obliuionis & letargię matri usu & arte
succurrendū platonē docuisse affer cōstantin⁹ auctor est. Vt enī
animi nostri bona: ingenii quoq; dotes a natura nobis concel/
sas p̄fectionē quandā consuetudine & exercitio p̄cipere uide/
mus. Sic memoria & si nihil cōmodi a natura sibi uēdicarit ar/
te tm̄ & usu naturę cōmoda augeri & incōmoda cōminui leuari
& retūdi uidem⁹. Iugis quippe usus & diuturna cōsuetudo rerū
magistra ē. Caduce igit̄ fragiliq; naturę diuturna meditatiōe &
assidua exercitatiōe occurrēdū est. Ea ueris cōmenticiisq; lo
cis cōstat adiūctione litterisq; leuat imaginib⁹ signis: figuris &
insigniis auget: sed de his alias nūc ad ordinē: unde digressū su/
mus reuertamur. ¶ De ordine locorum.

Vm in oī actione disciplina & arte modus rerūq;
ordo & dispositio (ut in nauali militari rustica &
publica re) lūmo adiumento mortalibus sit. Tū in
hac tm̄ momenti & neuorū habet ut oīa ingenio
& memorię cōferētia his sine umbra ueluti obscu

ro carcere & altu caliginē mersa longe a sensib⁹ uaga & fluitātia
latitant. Nō ab re igit̄ altius repetendū censuim⁹: ut oīs huiusce
rei ratio & doctrina supra q̄; necesse uidet̄: exordiēdo hac lu/
ce clarior dilucescat. ¶ Ordo ē recta rerū dispositio qua singula
sūū teneant locū. Hic rerū & uerborū dicit̄. Quę enī dignitate
aut natura p̄stantiora uerba dicunt̄ ceteris p̄ferēda sūt. Vir/
gilius sexto Principio cęlū & terrā camposq; liquētes Lucētēq;
globū lunę titaneaq; astra. Spirit⁹ intus alit̄ hinc hominū pecu/
dūq; genus uiteq; uolantū. Sic uiros & mulieres Victricis dex/
tra subegit. Salustius in catilinā cōmemoratis uiris qui in ea cō
spiratione fuere mulieres etiā aliqđ affuisse sibi inquit. Natu
ra ut ortus & occasus: dies & nox Crispus Oīa ab ortu ad occa
sum domita armis parerēt. A notiorib⁹ non imperiti litterarū
inchoant ut Urbis romę exterarūq; gentiū Valerius maximus
Et urbē Romā sicuti ego accepi condidēre atq; habuere initio
Troiani Salustius. Et urbē quā dicūt romā mēlbeę putauī Vir
gilius. Finita infinitis. equalē inēquali. uirtus uitis. certū incer
to. fixū mobili. habit⁹ priuatiōi. & cecitati uisus anteferat̄. Con
trariorū oppositio habitus & priuatiōis normā sequet̄: ut albe/
do habit⁹: nigredo priuatio dicat̄. Rerū ordo continuata ē sen/
tentiarū progressio seriem distinctionēq; seruās. Ea est triplex
continuatiōe partiū orationis & locorū. A ualidissimis enī &
necessariis i diluendo inchoandū. Maro docet. Soluite corda
metū teneri secludite curas. Res dura & regni nouitas me talia
cogunt moliri & late fines custode tueri. Econtra in cōfirman/
do agendū esse. Fabius Quintilianus & Marcus Cicero asserūt
Partes itē orationū ordinē suū exquirūt: ut in oratoriis institu
tionib⁹ docuimus. Locorū ordo est duplex Sediū argumento/
rū & imaginū. Sediū ordo imaginū ratione est recta locorū se/
ries: uel in corona cōuertibilis eorū dispositio. Ordinē in argu
mentis p partes eorū & partiū dispositiōnē exquiremus. Rerū
ordo in locis: dispositio in partib⁹ orationis uel imaginib⁹ con
cernit. Quę si ad casum temporis uel insulſę ab imperitis dispo

nunt cognita dura & memoratu difficiliora erunt. Locorū lex
p̄ceptiōe inuentione qualitate dissimilitudine numero no
tatione impressione cōmenticiisq; locis plene p̄fecteq; constat.

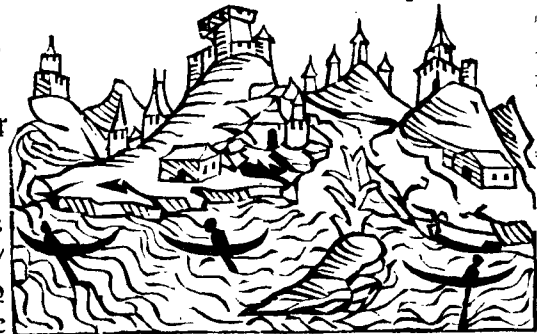
De quib; p̄cipio a p̄ceptiōe ducto i hoc primo libro dicemus
Preceptio est recta agendi ratio: qua nature cōmoda cōfirma
ta & igenii bona adaucta longe lateq; dilucescunt. hic ut ne qd
temere adiuiciam; neu qd p̄ incuriā obmittam; seruandū est. Qd
effugere qui uolet hui; artis obseruantissimus & p̄ceptorū cu-

Curiosissim; idagator & seruator erit. **L**ocoꝝ iuētio.
Omparandorū locorū triplex ē ratio. Nā aut natu
ra constituūt: aut cuiusq; ingenio excogitant: uel
his cōposita conficiunt. Natura cōstituta dicunt:
que nō ingenio excogitata: nec cōmentatiōe nra
efficta uidēt. Ingenio cōpant q̄ nra sagacitate similāt. Mixta di
cūt: q̄ cū natura & māu hoīuz; tū calliditate cōstituūt. Qd & ex/
pediēs & cōducibile magis atq; magis esse arbitramur. Oia enī
a natura cōstituta repire ē ipossibile: & fictis oībus uti durū &

piculosissimū duco. **L**ocorū qualitas.

Val/
tas est
cōdi/
tio cer

ta locis iſcripta ut
mediocri luce me
diocriq; distantia:
firma: imaginū ca/
pacit: aq; solo in lo
co sita: re aut noīe

imaginū rōne correspondentia exactissime cogitent. Extrema
nāq; imaginatiue uirtuti obesse rei militaris: oculorū & auriū
argumēto compertū est. Littere enī nimīū conculcatē & syllabe
nimīū expressē uel cōpressē labore nimio: sensus mentēq; affli/
gunt. Aditus etiā & redit; puagatio & frequēs hominū cōcur

fatio cogitationē nostrā deludit. Medio igit; modo ac mode/
stia ingenia excitent. Ne nimīū dilatata fusa ac uaga: incerta: an/
ceps & ignara mens fluctuet. A meridie igit; in septētrionē uer
sa a decem in uiginti passuū distantia opaca deserto in loco:
quinq; pedū ambitu cōtenta sunt. **D**issimilitudo locoꝝ

Locoꝝ similitudo morte magis euitāda est. Nā uti
ea cōpositū ita hęc cōiunctū resoluit. Vilē homi
nē facit: mētē animūq; memoriē ibecillitate humi
deiciit tarditate aut infamia aut sēpiterna aut diu
turna nos inficit. Quas ob res opere colore & al/
titudine figura ac diuersa materia euitare poterim;. Vel si non
locis optat; & arte cōparatis lapidib; saltē arborib; tumulis aris
monumētis biremib; nauibus procliuis pontib; astris ac insu/
lis uarie effingenē. **L**ocorū notatio.

Locorū nota duplex ē. Numerorū altera. altera re/
rū. Numeri signū dicūt numer; quito quoq; inscri/
ptus: & hic aut arithmetica figura uel reali nota.
Falx quippe manus aut pes quintū Crux decimū:
Geminata uigesimū significabit. Verū Hermipp;
loca singula notāda cōmemorat: ut ad eū cū ueneris rē locū &
loci numerū teneas. Ne tm̄ re: uerū etiā numero cōmemorato
memoriā facili; exercere ualeam;. Albert; decimūqueq; Fabius
Quintilian; & Marcus Cicero quintūqueq; notandū cōmemo
rāt. Rerū nota dicūt rerū additio: locis inserta. Cū enī superiorib;
legib; loc; carebit: ne mentē tardā efficiat re aliq; muniatur. Si
enī uastus mobilis aut nimīū lucidus uidebit; exedra clauo &
testudine confirmabimus. **L**ocorū impressio.

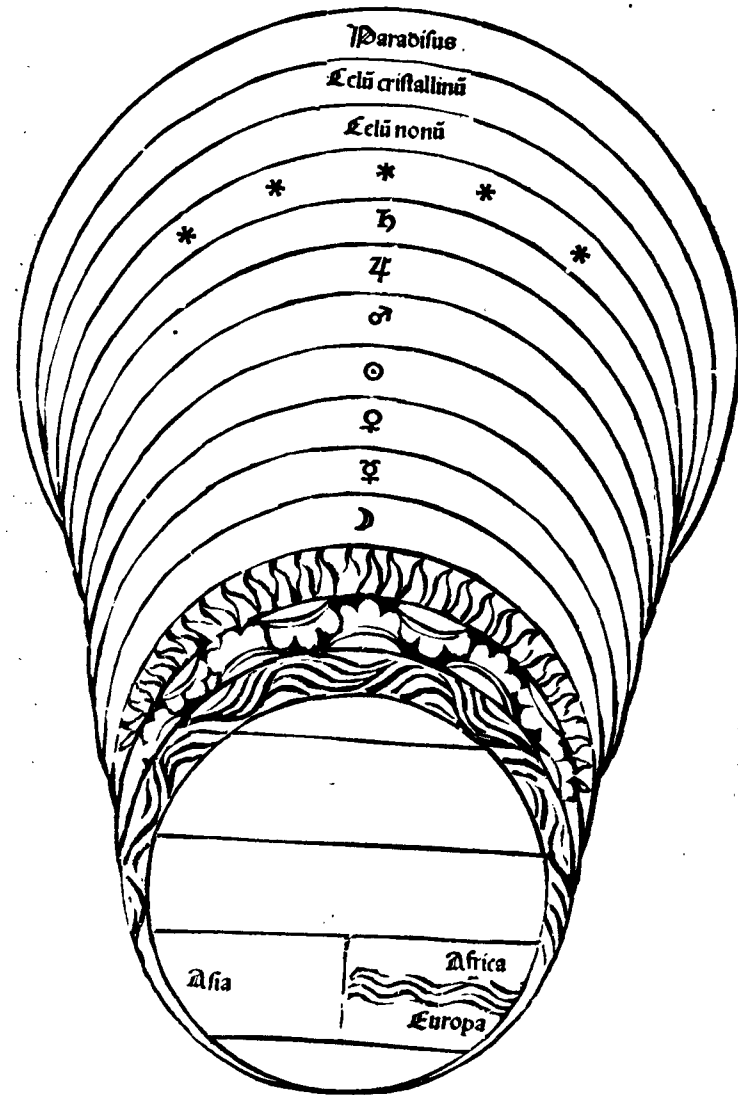
Locos arte cōpatos diuturna meditatione & iugi
exercitio mēoriē adeo imprimem; ut nō aliter te/
nere: colligere & memoriē reddere q̄q; nobis no
tissima sunt possumus. Distrabit enī memoria atq;
ois an imi uis effeminat li in colligēdis imaginib; ordine & lo/
co dūtaxat uno aberrauerimus.

Locorū multitudo.

Reliquū iā esse uidet ut locorū legib⁹ expositis infi-
nita pene nobis loca: ordine: q̄litate: luce: distan-
tia: mediocriq; spacio: deserto in loco: stabilia ac
dissimilia excogitem⁹: ut si quid e memoria baud
excidere sed diu impressū tenaciter inherere ue-
limus: & alia itē memorię cōmendare studemus diuersis i locis
affugamur. Est enī tū piculosum: tū ridiculū duos eadē in re co-
heredes in solidū cōstituire. Quę qui sine labore multiplicare
uoluerit. Centum cōficta animalia litterarū & alphabeti ordi-
ne exquiret ac unicuiq; figurę quinq; maxima & difformia ani-
malia accōmodabit: uel res aliquas aialibus cōmiscere poterit:
ut diuersitate hac firmius memorię impressa inhererent. Quib⁹
pro eorū magnitudine plurimas ac diuersas imaginū sedes pro
sententia nostra statuere poterimus. Quadrati itē normam de
quo extremo uolumine agendū est sequetur.

Cōmenticia siue ficta loca.

Nonnihil opis cōmenticia etiā loca afferre usu cō-
pertū est. Si distincto ordine sediū ratiōe excogita-
ta erūt: ne fulgida splendescāt uel obscura opacita-
te obrecta prorsus latitēt. sed distincta clara (ut se-
quenti figura euidēs est: locorū multitudinē aper-
tam nobis prēbeant. Ceterū quoniā de ordine lege pręceptiōe
inuentione qualitate dissimilitudine notatiōe. Impressione lo-
corū multitudine & cōmenticiorū locorū cognitione dicētes.
fatis huius primi libelli magnitudo creuit: cōmodius reliquis
de rebus in sequenti uolumine dicendū censuimus.)

interpretat. Frons a foraminibus. Oculus ab oculēdo ab in/
iuriis ductū habere Varro afferit. Calamitas ab excussiōe ca/
lamorū. Mulier a mollicie. Fēmina ab abstrusa sui corporis pte.
unde & femialia dicta sūt. Vir a uirtute. Homo ab humo (qđ
etiā antiquorū theologia promethei ratiōe cōprobat) origi/
nē ducit Pauper reb⁹ suis content⁹ nō est. Miser nihil habet.
Egestas corū est que opes suas sine ratione gesserūt. Penuria
qđ nos pene urat. Inops oī opere caret. Econuerso. Pecunio
sus pecorib⁹. Locuples locis: diues pecuniis: Opulent⁹ operi
bus affluit. Fēlix secūdo sidere nat⁹ ad quē constellatione bo
na puenere. Beatus beatitudine & diuina puidencia auctus
Fortunat⁹ casu & fortuna bonis adauctus. Qua de re dicere
nō grauaemur nisi alio libro deducto a nobis dictū esset.
Nōnihil etiā ad hanc rem opis onamathopeya nobis affert: id
est cognitio uerbi e sono uocis ducta. Sic ennius taratanta/
ra dixit. Equi hinnitus. mugitusq; boum. balantūq; gregem.
Strix nocturna & uespilio strident. Bōbitus apū. grus gruit
craftinat coruus. tu cornu uoce notat. Barritus a barro. Vlu/
lant ululē. pipant accipitres. & alia que plurima sūt: usu & cō/
suetudine uocis sonitu imagines prēbebunt.
Rerum effectus nōnūq; notare & colligere prēclarū est. Cuius
ope plurima mentetenus cōmendare ualeamus. Sic mensiū
noīa colligemus. ut Martem bello deditū. Aprili mense oīa
aperiunt: pullulent & gēmas explicēt flores & uites. Maius
floribus redūdabat. Iunius herbis & frondib⁹. Hinc Virgi/
lius. Tūc somni dulces densēq; in montib⁹ umbrē: oīa nunc
florent Iulius segetib⁹ ornet. Hinc Ouidi⁹. Stabat nuda estas
& spicea sarta gerebat. Augusto oēs adhuc fructus accrescūt.
September dulces habet uuas dulcesq; affert fructus. Octo/
ber sorbes & nespulas. Nouēber oleę baccas cruentēq; mirteę
fruct⁹ colligit. Ianuarius bifrons prēterita futuraq; cōcernit.
Februarius a februo & plutone floreū uer reuocat. Sic dierū

Initū sapientie timor Domini. Psalmo. 110.

Angeli Policiani poetę carmen in obitu Michaelis
Verini disertissimi adolescentis.

Merinus michael florentibus occidit annis,
Moribus ambiguum maior, an ingenio.
Disticha cōposuit docto miranda parenti
Quę claudūt gyro grandia sensa breui.
Sola uenus poterat lento succurrere morbo
Ne se pollueret: maluit ille mori.
Sic iacet heu patri dolor & decus. unde iuuentus
Exemplum: uates materiam capiant.

Nicolai Seratici carmen in obitu
Michaelis adolescentis poetę.

Ante diem raptum quęsta est elegia tibullum.
Proximus accedit pro michaele dolor.
Amplius in puero mores mirabere lector:
Disticha qui sancto digna cathone leges.

Eiusdem tetrastichon.

Contigit impubi seris quod prouenit annis
Iudicium: grauitas: candida uita: sophos.
Sic iuuenis michael superauit nestoris annos:
Vitam etenim uirtus non mora longa parit.

Bernardi michelotii distichum
in obitum Michaelis Verini.